

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie

Bc. Jan Najman

**Životní osudy brigádního generála Františka
Dasticha (1895-1964)**

Magisterská práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Olomouc 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl všechnu použitou literaturu a prameny.

V Olomouci dne 14. 8. 2020

Bc. Jan Najman

.....

Poděkování:

Na tomto se sluší poděkovat PhDr. Pavlu Kreisingerovi, Ph.D. za vedení této magisterské práce. Děkuji za cenné připomínky, které práci zajisté obohatily. Poděkování za spolupráci a vstřícnost patří také zaměstnancům všech archivů, ve kterých jsem prováděl bádání, a bez kterých by sepsání této práce nebylo vůbec možné.

Obsah

Úvod.....	10
Prameny a literatura.....	13
Prameny	13
Literatura.....	17
1. kapitola: Od narození k odvodu	22
Rodina.....	22
Rodný Hejčín.....	23
Studium.....	25
Vyhlášení mobilizace a narukování.....	26
Jednotlivé složky armády	28
Počátek vojenské kariéry	29
2. kapitola: Od přesunu na frontu do konce první světové války	30
Dastichovo působení na bojištích ruské fronty.....	30
Od zajetí po osvobození.....	33
Transport z Ruska do Francie	40
Dastichovo působení na bojištích francouzské fronty	42
3. kapitola: Od návratu do vlasti do počátku druhé světové války... 	45
Těšínský konflikt	45
Ochrana slovenských hranic	48
Od vojáka k diplomatovi	50
Dastich u Hlavního štábu ve zpravodajském oddělení.....	53
Dastich vedoucím sekce (P-1) ofenzivní	61
Československo-sovětské vztahy v první třetině 20. století.....	66
Dastich vojenským atašé v Moskvě.....	68

4. kapitola: Od života v protektorátu až po odchod do exilu	83
Zpět v Československu	83
Život v ústraní.....	84
Opět v aktivní vojenské službě	92
Ustanovení vládním delegátem při Spojenecké kontrolní komisi v Budapešti	100
František Dastich vedoucím československé vojenské mise při Spojenecké kontrolní radě v Berlíně	108
5. kapitola: Pobyt ve Spojených státech amerických a působení v Radě svobodného Československa.....	115
Zmocněncem Rady svobodného Československa pro západní Německo a Rakousko	117
Poslední léta života ve Spojených státech amerických.....	124
Závěr	126
Přehled použitých pramenů a literatury.....	129
Resumé	140
Seznam příloh	141
Anotace	172

Úvod

Diplomová práce si klade za cíl zpracovat život a kariéru Františka Dasticha (1895-1964), jakožto významného představitele československých meziválečných a poválečných dějin. Podklad pro vznik této práce byl dán nabídkou mého vedoucího, PhDr. Pavla Kreisingera, Ph.D., který má k osobnosti Františka Dasticha také určitý vztah.

Samotné téma, život a kariéra Františka Dasticha, není příliš reflektováno a uceleno v naší historiografii. Výjimku tvoří pouze krátké medailonky různých autorů, kteří ovšem nevěnují této osobnosti příliš velký prostor. Tato práce tudíž nemá tematicky na co navazovat.

Předmětem zájmu této diplomové práce bylo studium především vojenských aktivit Dasticha v době první světové války, meziválečné doby, protektorátní doby a poválečného období. Časové vymezení práce je dáno narozením a smrtí sledované osoby.

Východiskem se staly archivní materiály pocházející z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze, z Archivu Bezpečnostních složek v Praze, z Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze a v neposlední řadě z Archivu Rady svobodného Československa. Důraz byl kladen na vytvoření komplexního obrazu života a kariéry Františka Dasticha v kontextu jednotlivých dějinných etap. Pozornost bude věnována jednotlivým historickým epochám, které jsou důležité k poznání celkového obrazu této osobnosti. Pro pochopení zařazení Františka Dasticha do jednotlivých pracovních pozic je snaha přiblížit politický vývoj v Československu v meziválečném a poválečném období prostřednictvím odborné literatury. Nedílnou součástí tohoto vymezení je náhled do politické situace ve Francii, v Rusku, v Maďarsku a Německu.

Je potřeba uvést, že samotnému vývoji vojenské kariéry předchází kapitola věnována jeho kořenům. Stručně bude představena jeho rodina a místo, kde se narodil. Stranou zájmu nezůstane ani jeho školní docházka.

Již druhá kapitola pojednává o prvních krůčcích jeho vojenské kariéry, a to konkrétně v období první světové války, kdy jako dobrovolník bojoval na srbské frontě a později na ruské frontě, kde byl zajat. Po několika měsících tvrdé práce v zajateckých táborech se dostal k československým legiím, se kterými přicestoval do Francie. Již zde můžeme vidět jeho vojenské schopnosti, které ho předurčili k celoživotní práci pro armádu.

Následující kapitola pojednává o Dastichově působení v samostatném nově vzniklém Československu, kde jsou využity jeho nabyté zkušenosti z první světové války. Jako spousta jiných, vracejících se legionářů, byl vyslán po návratu do vlasti do bojů na Těšínsko a Slovensko. Bojoval zde proti polským a maďarským jednotkám, které se nehodlaly smířit s výsledkem války. Po skončení bojů v těchto oblastech se naplno rozjela jeho kariéra, jakožto zpravodajce u Hlavního štábu. Zanedlouho byl vyslán na svou první misi do Francie, kde zastupoval vojenského atašé. Po šesti letech se vrátil do Československa a pokračoval v práci ve zpravodajském oddělení, kde stál u počátků vzniku skutečné ofenzivní výzvědné činnosti, později namířené i proti Německu. Jedna z podkapitol se věnuje jeho umístění do Moskvy, kde zastával jako první úřad vojenského atašé.

K jeho životu v době protektorátu se nedochovalo příliš informací, proto bude tato kapitola méně obsáhlá. Jediné, co bude možné postihnout, bude jeho zapojení do osvobozovacích bojů na konci války v Humpolci. K jeho působení v době druhé světové války bude věnována zmínka v dalších kapitolách, kde bude pojednáno o jeho očernění.

Závěrečné kapitoly budou věnovány jeho poválečné činnosti. První z nich nabídne pohled na Dastichovu činnost v letech 1945-1948, kdy měl zajistit technický odsun německého obyvatelstva z Československa a následně zorganizovat výměnu

obyvatel mezi Československem a Maďarskem. S tím souvisí i jeho činnost v Berlíně, kde měl na starosti Úřad československé vojenské mise při Spojenecké kontrolní radě.

Druhá z nich charakterizuje poslední životní etapu Františka Dasticha, do které významně zasáhla emigrace v roce 1948 a následná spolupráce se západními velmocemi a pomoc uprchlíkům z Československa.

Diplomová práce bude doplněná obrazovou, tabulkovou a dokumentovou přílohou.

Prameny a literatura

Prameny

Historické prameny jsou jádrem historikovy práce, která by se bez nich neobešla. Diplomová práce je založena z menší na studiu archivních pramenů, které přinesly nové poznatky. K jejich získání bylo potřeba navštívit celou řadu archivních institucí. Badatelská činnosti předkládané téma analyzovala a pomocí literatury, která je předložena níže, syntetizovala do uceleného rámce. Vzhledem k časové dataci práce se jedná především o prameny pocházející z předválečných a z poválečných dějin Československa. Pramenná základna nebyla pro tuto diplomovou práci vyčerpána v plné míře, jelikož bylo čerpáno v maximální možné míře z archiválií uložených především v tuzemských archivech. V malé míře pak bylo možné prozkoumat některé prameny z amerického archivu, který vyhověl žádosti o nahlédnutí do svých materiálů.¹ Bohužel práci neobohatily do takové míry, jak jsem předpokládal na počátku výzkumu.

Prvním pramenem, který nesmí chybět na počátku žádné biografie, je pochopitelně matrika narozených a křtěných, v tomto případě obce Hejčín,² ze kterého pocházela rodina Františka Dasticha. Záznam, uložený v Zemském archivu v Opavě, pobočka Olomouc, uvádí datum a místo narození, jména rodičů a v neposlední řadě jména všech dětí. O složení rodiny informuje, kromě zmíněné matriky, také tzv. Ohlašovací list z roku 1923³. Jeho vypovídací hodnota není úplná, protože vyjmenovává pouze ty osoby z domácnosti, které se v ní k tomuto datu nacházely. V podkapitole s názvem Studium byly použity školní katalogy a kronika místní školy, z nichž vyplývá, jak se František vzdělával.⁴

---

¹ Hoover Institution Archives, f. Štefan Osuský papers, kart. 17, složka 51. Dastich František, 1953.

² Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, (dále jen ZAO – pobočka Olomouc), fond (f.) Sběrka matrik Severomoravského kraje.

³ Státní okresní archiv Olomouc (dále jen SOkA Olomouc). Ohlašovací list Václava Dasticha z 29. dubna 1923.

⁴ SOkA Olomouc – f. Polívkovovo gymnázium Olomouc.

Po skončení školní docházky narukoval dobrovolně do rakousko-uherské armády. Základním pramenem poznatků o jeho vojenské službě během první světové války je nepochybně Kvalifikační listina, jež byla vedena ke každému přihlášenému jedinci do armády. Ta popisuje velmi přehledným časoprostorovým způsobem jeho vojenské působení až do roku 1950, kdy kvalifikační listina končí záznamem o Františkově odebrání vojenské hodnosti z důvodu jeho útěku za hranice. Kvalifikační listina⁵ se spolu s Legionářským poslužným spisem⁶ a Osobní kartou legionáře⁷ nachází v rámci Sbírek ve Vojenském ústředním archivu – Vojenském historickém archivu v Praze. Ten ovšem nemohl nabídnout větší množství archiválií, ve kterých by figurovalo příjmení Dastich. Původní domněnka byla, že právě zde se nachází všechny materiály k jeho vojenské kariéře, což se však později nepotvrdilo. Poskytnuté materiály pomohly k dalšímu postupu a zmíněné heslovité fráze z Kvalifikační listiny byly následně rozšířeny pomocí literatury.

Pro meziválečné období se nepodařilo najít patřičné archivní materiály, kromě zmíněnou Kvalifikační listinu. Touto dobou působil Dastich jako zástupce vojenského atašé v Paříži, poté u Hlavního štábu Ministerstva národní obrany, a nakonec jako první vojenský přidělenec v Moskvě. Archivních pramenů je v tomto období k osobě Františka Dasticha velmi málo. Ty bylo potřeba v práci nahradit, z důvodu jejich absence v tuzemských archivech, odpovídající literaturou. Jediným zdrojem z československé provenience jsou dvě fotografie Františka Dasticha. Ty jsou uloženy v Národním Archivu ve fondu Fotoarchivu Československé tiskové kanceláře z let 1920-1936.⁸

Velkým pomocníkem pro vykreslení období konce druhé světové války se stala Pamětní kniha města Humpolce, uložená ve Státním Okresním archivu v Pelhřimově.⁹

---

⁵ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA–VHA), Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

⁶ Tamtéž, Sbíрка Legionářských poslužných spisů, František Dastich.

⁷ Tamtéž, Sbíрка Osobních karet legionářů, Karta francouzského legionáře Františka Dasticha.

⁸ Národní archiv Praha, f. Fotoarchiv Československé tiskové kanceláře 1920-1936.

⁹ Státní okresní archiv Pelhřimov (dále jen SOKA Pelhřimov), *Pamětní kniha města Humpolce*. Díl V. Dostupné na: <http://radnice.mesto-humpolec.cz/public/kronika/1944-1945.pdf>.

Kronika je faktograficky přesná. Informace z ní jsou vhodné a využitelné pro tuto práci. Popisuje velmi detailně průběh a okolnosti osvobozovacích bojů v Humpolci, počátkem května roku 1945, kdy byl do čela protinacistického odporu povolán právě Dastich. Z kroniky vyplývá, že musel být v Humpolci známý, i přestože v něm během války nepobýval. Druhou světovou válku totiž prožil v nedalekém Želivě v ústraní. Po celá válečná léta o něm nemáme žádné pramenné informace, což je velká škoda. Právě období nacistické nadvlády by bylo velmi zajímavé zmapovat z pohledu, kterým se na tu dobu díval on sám.

Bohužel, deníky si nejspíše nevedl, a pokud ano, bude velmi těžké zjistit, kde by mohly být uloženy. Problém je i v absenci rodinných příslušníků, neboť neměl žádné potomky, kteří by mohli o jeho pozůstalosti něco vědět.

Poválečné prameny uvádí, že František měl být údajně v průběhu války v kontaktu s Gestapem. Šlo přeci o vysoce exponovaného muže se zpravodajským pozadím. Ani k tomuto tvrzení však nebyly nalezeny příslušné archivní materiály, které by informaci potvrdily nebo vyvrátily. Ze stejného poválečného zdroje, jako je informace o Františkových kontaktech a schůzkách s Gestapem, pochází i jedno konspirativní tvrzení, které nelze jiným archivním materiálem doložit. František by podle něj měl snášet milostný vztah své manželky s jiným mužem, protože on sám měl být jiné sexuální orientace. Upozorňuji však na to, že tato zpráva byla zveřejněna několik let po emigraci manželů Dastichových do USA a měla nejspíše zkompromitovat a očernit jeho osobu jako pomstu za „útěk“ za hranice. Tyto a mnohé další zajímavé informace se nachází v Archivu Bezpečnostních složek v Praze. Archivní materiály, které zde byly prostudovány, nabízí vcelku slušnou základnu listin a dokumentů, jež byly zpětně vedeny o Františku Dastichovi. Zpětně proto, že uchovávají jeho činnost před samotným útekem. Nejvýznamnějším fondem, jenž nabízí obsáhlé poznatky o Františkově aktivitě, je fond ZSGŠ – Zpravodajská správa Generálního štábu. Materiály označené signaturou 12099 nabízí 38 listů, které mapují Dastichovu aktivitu těsně před útekem za hranice.¹⁰

---

¹⁰ Archiv Bezpečnostních složek (dále jen ABS), f. ZSGŠ, sign. 12099.

Při mapování Františkovy vojenské kariéry bylo pracováno s materiálem z československého zpravodajského oddělení Hlavního štábu. Jde například o protokol vedený komunistickým obranným zpravodajstvím z roku 1949, tj. v době, kdy se Dastich nacházel ve Spojených státech amerických. Každý badatel by si měl při studiu takových archiválií položit otázku, zda výpověď u Státní bezpečnosti mohla být zcela pravdivá a k čemu mělo její případné zkreslení posloužit.¹¹ O Dastichově aktivitě po roce 1949 informují prameny pouze útržkovitě.¹²

Výsledky Františkovy práce v Úřadu vládního delegátu v Budapešti zaznamenaly spisy, které najdeme v *Archivu Ministerstva zahraničních věcí*. Nejužitečnější jsou jeho periodické zprávy za určitá období.¹³ Podobným způsobem jsou na jednom místě zachovány dokumenty z dob Dastichova působení u Spojenecké kontrolní rady v Berlíně.¹⁴ Ve zmíněném archivu se samozřejmě nachází důležitá pozůstalost, kterou je osobní složka Františka Dasticha.¹⁵ Její obsah byl použit k popisu trestního stíhání, které bylo proti němu vedeno po útěku za hranice. Vedle složky se objevuje obdoba Kvalifikační listiny jako tomu bylo ve VHU-VHA v podobě tzv. *Kmenového listu*.¹⁶ V tabulkovém přehledu zaznamenává důležitá data o přemísťování Dasticha. Mimo jiné se v něm nachází zmínka o tom, že se v období zastupování vojenského ataše v Paříži oženil se svou přítelkyní Marií Risingerovou.

Poslední velmi významnou institucí místní provenience je *Archiv Rady svobodného Československa*, který je součástí Archivu centra pro československá exilová studia při katedře Historie Univerzity Palackého v Olomouci. Jelikož tento archiv nebyl ještě zcela rozříděn a zpracován do katalogů, nemohla být v práci uvedena přesná citace materiálu.¹⁷

---

¹¹ ABS, f. 302, sign. 302-57-2. Protokol vedený s generálem Karlem Palečkem, 25. listopadu 1949.

¹² Tamtéž, f. T/MV, sign. T-1193 MV; ABS, f. Z, sign. Z-10-651-4 (AKCE VICEN Z-651); ABS, f. 302, sign. 302-218-3 Agenturní zprávy Velitelství vojenské zpravodajské služby z roku 1952-1953.

¹³ Archiv Ministerstva zahraničních věcí (dále jen AMZV), f. Generální sekretariát – A, 1945-1954 Maďarsko (dále jen GS – A, 1945-1954 Maďarsko); karton (dále jen kart.) 162.

¹⁴ Tamtéž, f. GS-A 1945-1954, Německo, kart. 174.

¹⁵ Tamtéž, osobní složka Františka Dasticha.

¹⁶ Tamtéž, f. kmenové listy – František Dastich.

¹⁷ Archiv Rady svobodného Československa.

Literatura

Ke zvolenému tématu nebyla doposud napsána žádná takto ucelená práce. Jediné, s čím bylo možné v tomto směru pracovat byly medailonky různých autorů, kteří alespoň několika větami vytvořili encyklopedistické heslo k Františku Dastichovi.

Jedním z nich bylo dílo s názvem *Osobnosti olomouckého kraje 1850-2008*. Medailonek v této knize sepsal Tomáš Sedláček.¹⁸ Pozornost byla věnována i dalšímu medailonku, tentokrát od autorky knihy *Zapomenutá Elita Zlatice Zudové-Leškové*.¹⁹ Tato kniha přispěla k výběru další literatury, na kterou odkazovala autorka v seznamu zdrojů. Kromě toho nebylo k osobě Františka Dasticha nic jiného nalezeno.

V první kapitole s názvem *Od narození k odvodu* bylo čerpáno především z archivních pramenů, nicméně za zmínku stojí dílo Milana Ticháka, který se věnuje obci Hejčín, kde se Dastich narodil.²⁰ Kromě této publika bylo čerpáno z diplomové práce, v níž se autorka Šárka Vichrová věnuje rozvoji tohoto sídla.²¹

Velmi dobře zpracovaným obdobím, z pohledu vydané odborné literatury, je první světová válka. Otázce fungování rakousko-uherské armády za války je v literatuře věnována také značná pozornost. Jelikož se František Dastich po studiích přihlásil do armády, v době probíhající první světové války, bylo vhodné se zaměřit pouze na dění v oblasti, ve které se pohyboval v rámci svého 13. zeměbraneckého pluku.²² Zcela zásadní monografií pro popis Dastichova působení na ruské frontě je

---

¹⁸ BARTEČEK, Ivo – GAŠPAROVIČ, Libor – HORÁK, Pavel – KONEČNÝ, Karel – TRAPL, Miloš: *Osobnosti Olomouckého kraje. 1850-2008*. Olomouc 2008.

¹⁹ ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*. Praha 2011.

²⁰ KADLEC, Ján: *Drobné památky olomouckých předměstí*. Olomouc 2008; TICHÁK, Milan: *O osudech městských částí: První by byl Hejčín*. Hanácké noviny, č. 123, 25. 10. 1997, s. 8; TICHÁK, Milan: *Historie Hejčína* In: ŠVEC, Vilém. Hejčín: vybrané kapitoly z místopisu vydané ke stému výročí narození Jana Spáčila. Olomouc 2013.

²¹ VICHROVÁ, Šárka: *Obecní samospráva olomouckých předměstí 1885-1919. Bělidla, Hejčín a Chválkovice*. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta Brno, 2011. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/by7dj/>.

²² KLEJNA, Josef – MRÁZOVÁ, Michaela, ed.: *Voják, zajatec, legionář*. Velké Přílepy, 2014; NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce*, Praha 2006; HUDSKÝ, Jaroslav – KAPAVÍK, Radim – VRBA, Jiří: *Zeměbranci z Hané 1914-1918: dějiny olomouckého c. k. zeměbraneckého pěšího pluku č. 13 za Velké války*. Zdounky 2018.

třídílná kniha Zdeňka Doubravského *Severomoraváci za Velké války 1-3*.²³ Stěžejním pro práci se stal první a třetí díl. Prostřední neobsahoval tolik informací, které by se týkaly Dastichovy jednotky. Výrazný podíl na dokreslení situace československých vojáků, kteří se ocitli v zajetí, má autorka Jitka Zabloudilová v knize *V ruském zajetí. Zajatecké organizace Čechů a Slováků v Rusku 1914–1918*.²⁴ Kvalifikační listina uvádí, že mezi muži, kteří upadli do ruského zajetí by i František. Po vysvobození byl krátce součástí 6. československého střeleckého pluku, jehož kroniku sepsal Adolf Kubíček.²⁵ Netrvalo dlouho a František se rozhodl přidat se k transportu legionářů, směřujících z Ruska do Francie. O cestě a následných bojových střetnutích na západní frontě píše více autorů.²⁶

Konec války však nenastal pro všechny vracející se legionáře. Boje se vlivem nově „vymezených“ hranic rozhořely na Těšínsku i na Slovensku.²⁷ Když byly i tyto boje zažehnány, vrátil se František do Prahy, odkud jej opět zanedlouho vyslali na jiné působiště. Novým místem se pro něj stála Paříž, kde zastupoval vojenského atašé. K této podkapitole byl využit výběr literatury, která se zaměřuje na vojensko-diplomatické záležitosti. Stěžejní byla především kniha s názvem *Diplomacie Československa. Díl I. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)* od Jindřicha Dejmeke.²⁸

---

²³ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 1. část. Do Vánoc jsme zpátky...* Šumperk 2016; Týž: *Severomoraváci za velké války. 2. část. V ruském blátě a v žaru jižního slunce 1915-1916*. Šumperk 2017; Týž: *Severomoraváci za Velké války. 3. část. Vojáci skomírající monarchie*. Šumperk 2018.

²⁴ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí. Zajatecké organizace Čechů a Slováků v Rusku 1914–1918*. Praha, 2018

²⁵ KUBÍČEK, Adolf: *Hanáci v revoluci: kronika 6. čl. střeleckého pluku hanáckého*. Olomouc 1928. Srovnej: KOKOJAN, Hynek: *Pěší pluk 6 „Hanácký generála Janina“ 1917–1937*. Bzenec 1938.

²⁶ PICHLÍK, Karel – ZABLOUDILOVÁ, Jitka – KLÍPA, Bohumír: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996; ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí: [příběh legionáře a důstojníka Aloise Eliáše : zveřejněné deníky a vzpomínky]*. Praha 1999;

²⁷ VARAĎA, Ondřej: *Těšínsko. Zapomenuté aspekty zapomenutého konfliktu*. Brno, 2017. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/ixw1k/>. [cit. 9. 3. 2020], (nepublikovaná bakalářská práce); BÍLEK, Jiří: *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1939, 1945*. Praha 2011; BÍLEK, Jiří: *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1939, 1945*. Praha 2011; TOMÁŠEK, Dušan: *Nevyhlášená válka: boje o Slovensko 1918-1920*. 2. vyd. Praha 2012.

²⁸ SZUNYOG, Tomáš – VONDRŮVICOVÁ, Adéla: *Vojenská diplomacie – pohled zvnějšku*. Vojenské rozhledy, 26, 2017, s. 150-159. Dostupné na: https://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/cele_cisla/Od_roku_2017/VR2017-2.pdf, [cit. 2020-02-27]; DEJMEK, Jindřich: *Diplomacie Československa. Díl I. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha 2012; Týž: *Diplomacie Československa. Díl II. Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013.

Po ukončení diplomatického působení v Paříži se v roce 1926 vrátil do Prahy, kde začal působit na Ministerstvu národní obrany ve zpravodajském oddělení. Problematikou zpravodajského oddělení se velmi intenzivně zabývá Karel Straka.²⁹ Vedle něj se už delší dobu na tuto tematiku zaměřuje Milan Vyhlídal.³⁰ Své vzpomínky na zpravodajské oddělení vydal přímo jeden ze zaměstnanců oddělení František Fárek.³¹ Obrázek o fungování československých zpravodajských služeb pomohl dokreslit Karel Pacner.³² Od zpravodajského aparátu byl Dastich umístěn do Moskvy, kde od roku 1934 zastával post vojenského přidělence. Zde dopomohl k prosazení Škodovky na ruský zbrojařský trh. Nejvíce materiálů k tomuto tématu nasbírala Alevtina Pokorná, které využila v napsání článku *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let.*³³

Z Moskvy byl František odvolán měsíc před podepsáním Mnichovské dohody. Literatura Druhé republiky nenabízí žádnou zmínku o postavě Dasticha. Období protektorátu prožil v ústraní v Želivě u Humpolce. Opět se žádná literatura nezmiňuje o jeho výskytu a činnosti v tamním kraji. Jediným tištěným zdrojem, který uvádí, že Dastich v Želivě během války pobýval, je zpráva z Želivských ozvěn.³⁴ Na konci války se jeho postava objevuje v rámci osvobozovacích bojů v Humpolci v díle Antonína Pustiny.³⁵

S koncem války projevilo Ministerstvo národní obrany zájem o jeho služby a povolalo jej zpět do armády. Jeho úkolem bylo vyřešit technické provedení odsunu

---

²⁹ STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí.* Praha 2017. Také autor Jiří Šulce má co dočinění se zpravodajským oddělením Hlavního štábu. ŠOLC, Jiří: *Po boku prezidenta. František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archívních dokumentů.* Praha 2007.

³⁰ VYHLÍDAL, Milan: *První ze tří konšelů. Zpravodajský důstojník štábní kapitán František Fárek (1894–1973).* Vojenská história: časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo, 23, 2019

³¹ FÁREK, František – JEŽEK, Vladimír, ed.: *Stopy mizí v archívu.* Praha 1975.

³² PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989.* Díl 1. Praha 2002.

³³ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let.* Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR, 30, 1981. Dostupné na: <https://kramerius.army.cz/search/i.jsp?pid=uuid:b4b2add2-bde4-4aa0-b585-664a9643bd24&q=Dastich#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-article-page-uuid:54efaad9-5cf4-11ea-a676-001b63bd97ba>.

³⁴ FRANTÁL, Zdeněk: *Než skončila druhá světová válka. Nejen k 110. výročí narození generála Františka Dasticha.* Želivské ozvěny, č. 2, červenec 2005, s. 3. Dostupné na: https://www.obeczliviv.cz/assets/File.ashx?id_org=19627&id_dokumenty=31132.

³⁵ PUSTINA, Antonín K: *Český odboj a osvobozovací boje na Humpolecku.* Humpolec 1948.

Němců. Odsunu německého obyvatelstva se věnuje poměrně mnoho autorů. Pro potřeby diplomové práce dostačovala díla předního odborníka na tuto problematiku, Tomáše Staňka.³⁶

Posléze byl Dastich přemístěn do Maďarska, kde měl z pozice vládního delegáta řešit otázku maďarské menšiny. K tomuto tématu se nachází opět nepřehledné množství literární knižních zdrojů a určitě ještě více zdrojů od maďarských historiků. Mezi základní monografie k otázce odsunu Maďarů a posléze výměny obyvatel mezi Maďarskem a Československem patří díla od Karla Kaplana *Československo v poválečné Evropě* a Katalin Vadkerty *Maďarská otázka v Československu 1945-1945*.³⁷

Díky Dastichovým dobrým výsledkům v Budapešti jej nadřízení přemístili do Berlína. Jeho činnosti ve funkci velitele československé vojenské mise při Spojenecké kontrolní radě se příliš českých historiků nevěnuje. Z celé předkládané práce byla tato část nejméně historiky probádaná a zpracovaná do konkrétnější podoby. Nezbyvalo nic jiného, než toto období charakterizovat pomocí knihy *Dějiny Německa*,³⁸ ve které se ke Spojenecké kontrolní radě nachází také velmi málo informací. Nepodařilo se také nalézt monografii, nebo studii, která by se Spojeneckou kontrolní radou v Berlíně podrobněji zabývala. Z Berlína nakonec Dastich, v důsledku úspěšného komunistického převratu v Československu v únoru 1948, uprchl se svou manželkou přes Francii do Spojených států amerických. V podobné situaci jako on se ocitly stovky československých důstojníků, kteří rovněž utekli do exilu.³⁹

---

³⁶ STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha 1991; ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*, Díl II., svazek 1. Středokluky 2011; STANĚK, Tomáš – ARBURG, Adrian von: *Organizované divoké odsuny? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945)*. Soudobé dějiny, XIII, 2006. Dostupné na: <http://www.usd.cas.cz/casopis/soudobe-dejiny-3-4-2006/>.

³⁷ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*. Praha 2004; VADKERTY, Katalin: *Maďarská otázka v Československu 1945-1945*. Bratislava 2002; POPÉLY, Árpád: *The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement*. Individual and Society, 12, 2009, Vol. 12, s. 79-93. Dostupné na: <http://www.clovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=A44B5F6279ZJERRFMWMA735X>.

³⁸ MÜLLER, Helmut M. – VOLLRATH, Hanna – KRIEGER, Karl Friedrich: *Dějiny Německa*. Praha 1995.

³⁹ HANZLÍK, František – KONEČNÝ, Karel: *Čs. vojenský exil pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*. Brno 2009.

Exilovým létům se věnuje dílo Františka Hanzlíka s názvem *Vojenský exil a krajané v USA pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*.⁴⁰ Vedle této monografie se Františku Dastichovi věnuje pozornost na řádcích různých knih o Radě svobodného Československa, kde působil.⁴¹

Z rozboru literatury, která se více či méně dotýká osobnosti Františka Dasticha, vyplývá, že její množství bylo dostačující pro sepsání této magisterské závěrečné práce. Předkládaný seznam literatury nemusí být konečný, neboť mohou existovat zahraniční monografie (maďarské, německé nebo ruské), kdy by mohlo být o osobnosti Františka Dasticha také pojednáno.

---

⁴⁰ HANZLÍK, František: *Vojenský exil a krajané v USA pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*. Praha 2012.

⁴¹ RAŠKA, Francis D: *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha 2009; ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy 2000; BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty*. 1989? (bez místa vydání).

1. kapitola: Od narození k odvodu

Rodina

Životní příběh Františka Dasticha začal 28. září roku 1895. První zmínkou o životě tohoto muže je pochopitelně matriční zápis, který nalezneme v Knize narozených a křtěných obce Hejčín u Olomouce. Byl pokřtěn druhý den po narození.⁴² František se narodil jako třetí syn rodičů Václava a Anny Dastichových.

Otec Václav, narozený 11. dubna 1868, se oženil s Annou, rozenou Schwarzovou z Velké Bystřice. Pracoval jako zedník v Hejčíně. Václavův otec František, narozený v roce 1828, se živil jako krejčí. Ve starším věku pracoval jako obecní hlídač. Zemřel na tuberkulózu 10. října 1887.⁴³

Prvního syna Václava, který se narodil 1. ledna 1893, zastihla Velká válka jako čerstvě dospělého jednadvacetiletého muže. Mladému Václavovi se tento světový konflikt stal osudným, poněvadž na bojišti ruské fronty skončil 22. června roku 1916. Z narození druhého syna Antonína, dne 13. června 1894, se rodiče bohužel neradovali příliš dlouho. Dva dny po narození zemřel. Po Františkovi se 14. září 1897 narodila Ludmila.⁴⁴

---

⁴² ZAO – pobočka Olomouc, f. Sbírká matrik Severomoravského kraje, inv. č. 5652. Kniha narozených a křtěných obce Hejčín. Dostupné na: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be979110-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=202#scan202> [cit. 2020-02-22]. Pozn.: *Podle zápisů v matrice nešlo o ojedinělou záležitost, kdy křest následoval téměř okamžitě po narození, běžně se konal v prvních několika dnech. V tehdejší době byl brzký křest samozřejmostí pro každého právě narozeného jedince. Kniha narozených a křtěných obce Hejčín zaznamenává zajímavou informaci o počtu dětí, které se nedožily věku tří let. Například v roce 1895 to bylo celkem 27 úmrtí (44 %), což je vysoká dětská úmrtnost.*

⁴³ Tamtéž, inv. č. 5651. Geburts und Taufbuch. Dostupné na: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be97917e-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=104#scan104> [cit. 2020-02-22]; inv. č. 5650. <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be97853a-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=54#scan54> [cit. 2020-02-22]; inv. č. 5654. Kniha úmrtí. Dostupné na: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be97902a-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=107#scan107> [cit. 2020-02-22], Pozn.: souchotě = tuberkulóza.

⁴⁴ ZAO – pobočka Olomouc, f. Sbírká matrik Severomoravského kraje, inv. č. 5652. Kniha narozených a křtěných obce Hejčín. Dostupné na: <http://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be979110-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=282#scan282> [cit. 2020-02-22, 23:40 EST].

K určení místa pobytu rodiny jsem z Ohlašovacího listu, kde stojí, že Dastichovi bydleli na ulici Horní Hejčínská číslo popisné 12, Olomouc. Důvodem, proč jsem vybral zrovna údaj z Ohlašovacího listu je ten, že ze všech citovaných je nejvěrohodnější. Díky tomuto dokumentu víme, že zde žily k 29. dubnu 1923 další čtyři děti Václava a Anny. S několikaletým odstupem se rodičům Františka Dasticha narodila ještě Marie (1901), Emílie (1906), Antonín (1907) a jako nejmladší Alois, (1911). Z Ohlašovacího listu je patrné, že se roku 1873 narodila Anna Dastichová. Ovšem údaje o narození otce Václava se oproti matrice. Z dokumentu také vyplývá, že někdy před rokem 1923 otec Františka změnil zaměstnání. V Ohlášce již vystupuje jako dozorce v cukrovaru.⁴⁵ Během druhé světové války nahradila Ohlašovací list tzv. Policejní přihláška (Polizeiliche Anmeldung), ve které je roku 1941 změněn rodinný stav otce Václava ní oproti Ohlašovacímu listu pozměněn rodinný stav u Václava z ženatého, na ovdovělý.⁴⁶ Bohužel se mi tuto informaci nepodařilo ověřit z jiných dostupných pramenů.

Rodný Hejčín

V této dříve samostatné obci nedaleko Olomouce žila rodina Dastichových po několik generací.

Nejstarší částí hejčínské osady byla okrouhlá návěs v místech dnešního Mrštíkova náměstí, poblíž rodného domku Františka.⁴⁷ Náměstí je tvořeno pouze přízemními domky, některé z nich jsou památkově chráněné dělnické domy z 19. století. Uprostřed náměstí stojí v upraveném parku malá kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1821.⁴⁸

---

⁴⁵ SOKA Olomouc. Ohlašovací list Václava Dasticha z 29. dubna 1923. Pozn.: *V Ohlašovacím listu stejně jako následně v Policejní přihlášce (Polizeiliche Anmeldung) ze dne 13. prosince 1941 je uváděn údaj o datu narození 9. dubna 1868, v matrice Geburts und Taufbuch ovšem datum narození 11. dubna 1868; Viz Obrazová příloha, Obr. 2.*

⁴⁶ SOKA Olomouc. Policejní přihláška Václava Dasticha ze dne 13. prosince 1941.

⁴⁷ Viz Obrazová příloha, Obr. 1, 3.

⁴⁸ KADLEC, Ján: *Drobné památky olomouckých předměstí*, s. 51.

Historie dnešní městské čtvrti Olomouc-Hejčín je velmi dlouhá a sahá hluboko do vrcholného středověku. Haychin, jak je uváděno v nejstarší dochované listině, datované k roku 1078, byl přidělen olomouckým údělným knížetem Otou k nově založenému klášteru na Hradisku u Olomouce. Do správy kláštera náležel až do jeho zrušení Josefem II.. Dlouhá feudální doba skončila pro Hejčín roku 1850, ve kterém vznikla samostatná obec, volící vlastní obecní výbor v čele se starostou.⁴⁹

Významně se do dějin obce počátkem 60. let 19. století zapsala německá podnikatelská dvojice A. a H. Mayovi. Postupně vykoupili na 260 ha půdy v Hejčíně a na části nově nabytých pozemků nechali vystavět velký cukrovar. Ten byl o několik let později rozšířen o výrobu lihu a droždí. Zmínku o něm uvádím, protože byl pro Františkovu rodinu a další obyvatele obce významným zdrojem obživy. Zaměstnával stovky dělníků. Připomeňme, že jeho otec Václav zde pracoval jako dozorce. V současnosti se v Hejčíně cukrovar již nenachází. Od roku 1950 se v jeho zrušených objektech provozovala strojírenská výroba. V dnešních dnech se na místě cukrovaru nachází Mopos, a. s. V těsné blízkosti centra městské části jsou dodnes funkční vojenská kasárna využívaná od 19. století.⁵⁰

V předválečném období lze pozorovat rostoucí demografickou tendenci u obcí nacházejících se v okolí Olomouce. Důsledkem byla rozvíjející se industrializace v těchto obcích včetně Hejčína. V roce 1910 přesáhl Hejčín hranici dvou tisíc obyvatel.⁵¹ Ve stejném roce mělo 13 okolních obcí téměř 30 tisíc obyvatel, což je dokonce o 7 tisíc více, než měla průmyslově stagnující Olomouc.⁵²

Útrapy první světové války přibližoval obyvatelům Hejčína provizorní vojenský lazaret s kapacitou 200 postelí pro raněné vojáky z fronty. Mimo dění v obci nestála ani místní podnikatelská rodina Mayů. Paní Tereza Mayová zřídila v roce 1915 vlastním nákladem opatrovnu pro pozůstalé vojínů, kteří opustili Hejčín a bojovali za

---

⁴⁹ TICHÁK, Milan: *O osudech městských částí: První by byl Hejčín*, s. 8.

⁵⁰ TICHÁK, Milan: *Historie Hejčína*, s. 5–7.

⁵¹ VICHROVÁ, Šárka: *Obecní samospráva olomouckých předměstí 1885-1919. Bělidla, Hejčín a Chválkovice*. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta Brno, 2011. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/by7dj/>. [cit. 2020-02-18], s. 35.

⁵² SCHULZ, Jindřich: *Dějiny Olomouce*. 2. svazek, Olomouc 2009, s. 49.

Rakousko-Uherské císařství. Tímto se jí dostalo všeobecného uznání a byla jmenována čestnou občankou obce.⁵³

S posledním válečným rokem 1918 byla daleko reálnější myšlenka o ovládnutí olomoucké radnice Čechy. Olomouc byla po dlouhá období spíše v rukou německého obyvatelstva. Pro Čechy se tak otevřela cesta, jak z Olomouce, ve které měli doposud větší zastoupení Němci, vytvořit Olomouc s převahou Čechů. K tomuto přispělo připojení okolních obcí s převládajícím zastoupením Českého obyvatelstva.⁵⁴

Koncem roku 1918 se hovořilo o připojení celkem 13 předměstských obcí včetně „českého“ Hejčína k samotné Olomouci. Obce reagovaly až na drobné výjimky kladně. V případě Hejčína došlo k souhlasu s připojením k Olomouci již 6. ledna 1919, s tím, že měla být zbudována kanalizace, vodovodní potrubí, elektrická dráha. Hejčín měl mít zastoupení v městské obecní radě, atd. Podobně jednali i dalších okolní města a vesnice, které se podíleli na vytvoření tzv. Velké Olomouce.⁵⁵

Studium

První školní budovy se děti v Hejčíně dočkaly až v roce 1876. Nově vzniklá česká škola značně posílila český ráz obce. Dříve se vyučovalo jen v soukromých domech a v klášterní škole. S narůstajícím počtem obyvatel rostl i počet dětí, které školu navštěvovali. Již v roce 1900 byla kapacita školy nedostatečná. Z důvodu nedostatku financí byl návrh na přestavbu školy odložen na neurčito. Jen v roce 1902 docházelo do budovy školy 193 dětí. Obec se školy nakonec dočkala, když již nám známá firma A. a H. May poskytla pozemky pro stavbu nové budovy. V roce 1912 došlo k jejímu slavnostnímu otevření.⁵⁶

Místní školu absolvoval také František Dastich. Ve školním roce 1906/1907 nastoupil společně se svým bratrem Václavem na Českou státní reálku v Olomouci.⁵⁷

---

⁵³ VICHROVÁ, Šárka: *Obecní samospráva olomouckých předměstí 1885-1919*, s. 46.

⁵⁴ Tamtéž, s. 38.

⁵⁵ Tamtéž, s. 82–84.

⁵⁶ Tamtéž, s. 47.

⁵⁷ Česká reálka měla ulehčit českému gymnáziu a zároveň nabídnout praktičtější vzdělání. Po nezdařených pokusech a marných petičích zřídit Českou reálku, vzal věc do rukou výbor Matice školské

V porovnání se svým bratrem si ve škole po stránce prospěchu vedl lépe.⁵⁸ Podle Hlavního protokolu o zkouškách dospělosti za školní rok 1912/1913 při ústních zkouškách s vyznamenáním a byl uznán dospělým.⁵⁹

Jeho další studia pokračovala ve Vídni. Na tamní exportní akademii, kde absolvoval dva semestry ve školním roce 1913/1914. Z důvodu vypuknutí první světové války se z Vídně vrátil domů do Hejčína na Moravu. Ke studiu na akademii se už po válce nevrátil.⁶⁰

Vyhlášení mobilizace a narukování

Dne 26. července 1914 byly po celém Rakousku-Uhersku vyvěšeny listiny oznamující, že se všichni muži do 39 let dostavit do svých kasáren ke svým plukům.⁶¹ Ačkoliv měla tato částečná mobilizace hladký průběh, velké válečné nadšení projevováno nebylo. Nejvýrazněji byla tato nelibost válčit patrná u neněmeckých vojáků. Armádní velení Rakouska-Uherska považovalo nedostatek válečného nadšení u Čechů jako projev neloajality ke státu a k armádě. Jako první mobilizační den byl stanoven 28. červenec, což je datum, kdy Rakousko-Uhersko vypovědělo válku Srbsku. Povolávacími rozkazy se měli ke svým útvarům dostavit záložníci a náhradní záložníci zeměbrany ročník 1882–1889, příslušníci domobrany ročník 1872–1881 a také muži s dokončenou základní vojenskou službou ročník 1890–1892, spolu s nováčky ročník 1893.⁶²

Všeobecné branné povinnosti podléhali všichni občané mužského pohlaví ve věku 19 až 42 let. Odvodní povinnost byla tříletá a týkala se všech dospělých mužů od

---

v čele s říšským poslancem dr. Janem Žáčkem, který se rozhodl založit soukromou reálku. Nově vzniklé škole pomáhalo několik dárců. První školní rok byl zahájen v roce 1902. Od roku 1907 byla reálka předána do státní správy. SOkA Olomouc – f. Polívkovo gymnázium Olomouc. *Inventář*, s. 3–5.

⁵⁸ SOkA Olomouc – f. Polívkovo gymnázium Olomouc. inv. č. 63, 69, *Třídní katalogy IIa třída a Ia třída*.

⁵⁹ Tamtéž, inv. č. 525. Hlavní protokol o zkouškách dospělosti. Pozn.: František vykonal 7. července 4 ústní zkoušky: z jazyka českého, z vlastivědy, z matematiky a z fyziky.

⁶⁰ VÚA–VHA, Sbírnka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis kvalifikační listiny, 1. část.

⁶¹ KLEJNA, Josef – MRÁZOVÁ, Michaela, ed.: *Voják, zajatec, legionář*, s. 39.

⁶² NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*, s. 62, 175–177.

jednadvaceti do třiadvaceti let. Jelikož rakousko-uherská armáda bojovala s nedostatkem financí, byly od klasické tříleté vojenské základní služby osvobozeny dvě třetiny odvedených. Tito prodělali osmítýdenní základní vojenský výcvik a poté byli zařazeni do náhradní zálohy. Po odsloužení prezenční služby byli vojáci součástí zálohy, která musela splňovat určitý stav pro válku.⁶³

Služba u pozemních jednotek trvala 10 let. Ti, kteří absolvovali řádnou prezenční tříletou službu, byli ponecháni v záloze sedm let. Vojáci, kteří vykonali osmítýdenní základní výcvik, zůstali u náhradní zálohy 10 let. V obou případech byli muži přemístěni ze zálohy své jednotky na dva roky do zálohy příslušného zeměbranceckého pluku. V období před první světovou válkou bylo ale možné odsloužit si celou vojenskou službu u zeměbranceckého pluku. Po odsloužení těchto 12 let byl muž, zpravidla ve 33 letech, přeřazen do domobrany. Tyto jednotky v době míru neexistovaly. V případě války muži z domobranceckých pluků vykonávali týlové a pomocné služby v zázemí. Ve 42 letech byli muži definitivně vyřazeni z vojenské evidence, mimo úředníky a důstojníky.⁶⁴ Po odsloužení dané doby odcházeli vojáci zpět do civilního života, výměnou za jiné, kteří nastupovali na jejich místa ke splnění svých občanských povinností.⁶⁵ K jednotkám domobranceckých pluků byli zařazeni nejmladší branci, tj. od 19 let. Tito žádný vojenský výcvik nedostali, neboť nesplňovali hranici dospělosti a nemohli být tak odvedeni k základní vojenské službě.⁶⁶

Branný zákon mimo jiné nabízel každému novému branci tzv. dobrovolnou službu jednoroční v armádě, na kterou se směl hlásit ten bravec, jenž rok před klasickým odvodem prokázal absolvování gymnázia, reálky, učitelského ústavu nebo na jejich úroveň postavené jiné střední školy. Dále to mohli být branci, kteří získali zásluhy v oboru vědy, umění, literatury apod.⁶⁷ Jako jednoroční dobrovolník (Einjähriger-Freiwilliger) si mohl zvolit zbraň, tzn. vojenské zaměření. Druhou

---

⁶³ HUDSKÝ, Jaroslav – KAPAVÍK, Radim – VRBA, Jiří: *Zeměbranci z Hané 1914-1918: dějiny olomouckého c. k. zeměbranceckého pěšího pluku č. 13 za Velké války*, s. 11–12.

⁶⁴ Tamtéž, s. 12.

⁶⁵ FASORA, Lukáš, ed: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno 2006, s. 287.

⁶⁶ HUDSKÝ, Jaroslav – KAPAVÍK, Radim – VRBA, Jiří: *Zeměbranci z Hané 1914-1918: dějiny olomouckého c. k. zeměbranceckého pěšího pluku č. 13 za Velké války*, s. 12.

⁶⁷ NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*, s. 62–63.

výhodou dobrovolné služby byl možný odklad činné služby až do 24 let. Zajímavostí je, že služba byla zpoplatněna. V případě nemajetných, kteří měli výborný prospěch nebo vyznamenání, jim byla služba zaplacená státem. Význam jednorocní dobrovolné služby spočíval ve výchově dostatečného množství záložních nižších velitelů. Tento systém se uplatnil během Velké války, když do konce roku 1914 ztratila rakousko-uherská armáda téměř polovinu důstojnického sboru. Na závěr služby musel dobrovolník projít zkouškou pro obdržení hodnosti důstojníka v záloze – tzv. kadet.⁶⁸

Jednotlivé složky armády

Kromě pěchoty (Infanterie) tvořilo hlavní kostru Rakousko-uherské armády také jezdecko (Kavallerie) a dělostřelectvo (Artillerie). K těmto hlavním složkám společného vojska nepostradatelně patřilo i velké množství různých pomocných jednotek a útvarů, např. oddíly železničního, telegrafního a ženijního vojska, vozatajstvo apod. Početně nejsilnější zbraň rakousko-uherské armády představovala pěchota. Jenom pěších pluků měla k srpnu 1914 102 se 408 prapory, z nichž se na území Čech a Moravy se nacházela velitelství 21 pěších pluků.⁶⁹

K nejvýznamnějším velitelstvím v Českých zemích patřila bezesporu Olomouc. Před začátkem války tvořila tato vojenská posádka asi 15 % obyvatel. Olomouci zvedla vojenskou prestiž zdejší vysoká velitelství a štáby armádních i zeměbranceckých útvarů spolu s vojenským soudem a vojenskou nemocnicí. V tomto vojensky významném městě sídlilo před válkou několik pěších pluků, mimo jiné vlastní kasárna zde měl i později mnohokrát uváděný 13. zeměbrancecký pluk.⁷⁰

V rakousko-uherské armádě byly podřízeny pěší pluky velení Rakousko-uherské monarchie, zatímco zeměbrancecké pluky, které sloužily v období míru k obraně, spadaly pod zemská velitelství jednotlivých zemí. Kvůli nutnosti využít velké množství mužstva ve válce bylo potřeba zapojit zeměbrancecké pluky po bok pěším

⁶⁸ NEDOROST, Libor: *Češi v I. světové válce*, s. 87–88.

⁶⁹ Tamtéž, s. 100.

⁷⁰ SCHULZ, Jindřich: *Dějiny Olomouce*, s. 50.

plukům do armádních sborů a armád. Všeobecná branná povinnost platila před první světovou válkou pro všechny muže schopné vojenské služby od 21 do 42 let. Vzhledem k nečekaně dlouho trvajícím konfliktu, který si vyžádal velké množství ztrát na životech, byla tato povinnost prodloužena až do třiapadesáti let.⁷¹

Počátek vojenské kariéry

Absolvent c. k. české reálky v Olomouci, František Dastich, usiloval o vstup do armády. Jako jednorochní dobrovolník byl přiřazen 15. března roku 1915 k bývalému 13. zeměbranceckému pěšímu pluku (k. k. Landwehr Infanterieregiment Nr. 13).⁷² Dne 27. března 1915 získal potvrzení od okresního hejtmanství (Bezirkshauptmannschaft), že jeho přihláška pro uchazeče o roční dobrovolnou službu byla zpracována.⁷³

Vzhledem k tomu, že mladý František nebyl v tu dobu plnoletý, byl zapotřebí souhlas jeho rodičů k dobrovolnému vstupu do zeměbrany. Jeho otec, souhlas podepsal.⁷⁴ V rámci jednorochní dobrovolné služby navštěvoval v květnu a červnu 1915 školu záložních důstojníků v Opavě. V září byl přidělen k domobranceckému pluku č. 13.⁷⁵ Velitelství, jmenovaného pluku spolu s prvním a druhým praporem, sídlilo v Olomouci. Zeměbrancecké pluky se skládaly ze tří praporů, přičemž třetí prapor byl umístěn do šumperských kasáren.⁷⁶

Pluk spadal spolu s 15. zeměbranceckým pěším plukem Opava a 31. zeměbranceckým pěším plukem Těšín pod 92. zeměbranceckou pěší brigádu Olomouc. Ta společně s 91. zeměbranceckou pěší brigádou Krakov a 46. polní dělostřeleckou brigádou byla součástí 46. zeměbrancecké divize Krakov. Také 46. zeměbrancecká divize Krakov spadala stejně jako 93. pěší pluk šumperský pod vedení I. armádního sboru 1. armády generála Dankla.⁷⁷

⁷¹ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 1. část. Do Vánoc jsme zpátky...*, s. 23.

⁷² VÚA–VHA, Sbírnka Legionářských poslužných spisů, František Dastich.

⁷³ Tamtéž, Eintrittsschein für Bewerber um den Einjährig-Freiwilligendienst. (Přihláška pro uchazeče o roční dobrovolnou službu)

⁷⁴ Tamtéž, Zustimmung – Souhlas.

⁷⁵ VÚA–VHA, Sbírnka kvalifikačních listin, Kvalifikační Listina Františka Dasticha. Prvopis, 1. část.

⁷⁶ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 1. část. Do Vánoc jsme zpátky...*, s. 22–23.

⁷⁷ Tamtéž, s. 23.

Až do počátku února 1915 zastával 93. pěší pluk šumperský bojové postavení poblíž 13. zeměbraneckého pěšího pluku olomouckého. Někteří vojáci se v těchto plucích znali a sdíleli protiválečné nálady a kritiku masového vraždění. K tomu se navíc počátkem března 1915 doneslo na velitelství I. sboru 1. armády, do jehož kompetence oba pluky spadaly, že byly u českých vojáků nalezeny sokolské legitimace, které jim podle jejich přesvědčení měly zaručit dobré zacházení v ruském zajetí. Od této chvíle bylo přistoupeno k exemplárním trestům a ke zvýšení pozornosti vůči antimilitaristickým a proruským náladám Čechů.⁷⁸

2. kapitola: Od přesunu na frontu do konce první světové války

Dastichovo působení na bojištích ruské fronty

Dokončením jednorocní dobrovolné služby získal František Dastich hodnost kadeta. Od 15. října 1915 vedl svou svěřenou četou v rámci 13. domobraneckého pluku olomouckého na srbské frontě.⁷⁹

Dastich na rozdíl od svých spolubojovníků nestrávil vánoční svátky v zákopech. Uvádí se, že pobýval od 20. prosince až do 20. února v nemocnici v Olomouci. Některé prameny uvádí, že byl zraněný, jiné, že byl nemocný. Vzhledem k absenci archivních materiálů jsem nedokázal určit, které tvrzení je pravdivé. Po uzdravení pobýval několik dnů v Olomouci a na ruskou frontu se vrátil v březnu roku 1916. Byl přeřazen k bývalému 13. domobraneckému pluku a jmenován do hodnosti praporčíka. Ve válečném poli strávil se svou četou přes čtyři měsíce.⁸⁰ Příchod na frontu nebylo pro

---

⁷⁸ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 1. část. Do Vánoc jsme zpátky*, s. 19.

⁷⁹ Čistopis kvalifikační listiny uvádí zařazení do jednotky 13. zeměbraneckého pluku, který se ovšem tou dobou nacházel na ruské frontě. Dastich se však byl ve skutečnosti se svou četou na srbském bojišti v rámci 13. domobraneckého pluku, jak uvádí Prvopis kvalifikační listiny. VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

⁸⁰ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

Dasticha zrovna nic příjemného, protože přišel zrovna v době příprav značně riskantní operace celé války, která dostala v dějinách označení jako Brusilovova ofenzíva. Ta spočívala v momentu překvapení ze strany Ruska, které tímto chtělo zvrátit dění na východní frontě. Rakousko-uherské velení nemělo o takto masivní útoku žádné konkrétní informace. Moment překvapení byl dokonalý, neboť měsíce bojové nečinnosti udělaly své. Bojová morálka na jaře poklesla spolu s rakousko-uherskou ostražitostí. Vojáci se v zákopech, chráněných drátěnými překážkami, cítili natolik v bezpečí, že nepředpokládali žádný větší útok ze strany Rusů. Předpokládali, že jsou vyčerpaní z předchozích bojů. Rakousko-uherská komunikace mezi jednotlivými jednotkami byla paralyzována rychlostí průlomů fronty na několika místech zároveň.⁸¹

Vojáci prchali před nezadržitelným útokem ruského dělostřelectva a před možným sevřením a obklíčením. Ofenzíva se nevyhnula zdaleka ani pěšímu pluku, ve kterém se v tuto dobu nacházel František Dastich. Zažil mohutné bombardování rakousko-uherských pozic i samotného města Dubna, ve kterém se jeho pluk nacházel. Pěší domobranecký pluk olomoucký byl poslán v sestavě 46. zeměbranecké divize k Bokijimě, aby zde zmařil pokus o obklíčení vojsk u Dubna. Během jednoho dne ztratila divize na 30 důstojníků a dva tisíce mužů, z nichž většina padla do zajetí. Podle pozdějších výpovědí před tímto bojem přeběhly i celé čety do zajetí. Rusům se tak podařilo pokračovat dále. Nakonec se musely celé rakousko-uherské jednotky stahovat západním směrem.⁸²

Od poloviny června 1916 se zbylé roty 13. domobraneckého pěšího pluku stáhly i s Františkem do prostoru vesnice Stremilče, jižně od řeky Sudylivky. Nacházel se asi 10 km od postavení 13. zeměbraneckého pluku.⁸³ Ze zbylých několika rot 13. domobraneckého pěšího pluku se staly zálohy 46. divize u vesnice Burkači. Generál Brusilov v polovině června nařídil prolomení obrany u města Lucku. Německý generál Linsingen zahájil v tu chvíli protiofenzívu, která vyvrcholila

---

⁸¹ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 3. část. Vojáci skomírající monarchie*, s. 18–20.

⁸² Tamtéž, s. 20–21.

⁸³ Tamtéž, s. 25–26.

krvavými boji s velkými ztrátami. I když se Brusilovova ofenzíva zcela nezdařila, neboť nedošlo k obklíčení vojsk Centrálních mocností kvůli nedostatečné podpoře záloh, sklízí dodnes obdiv odborníků a historiků. Jen během dvou týdnů ofenzivy padlo do ruského zajetí přes 200 tisíc rakousko-uherských mužů ve zbrani.⁸⁴

Štěstí se bohužel neusmálo na Františkova nejstaršího bratra Václava. Během Brusilovovy ofenzivy byl tento olomoucký zeměbránc dne 22. června 1916 zasažen ruským granátem a zemřel na bojišti. Podle výše uvedeného postavení obou olomouckých pluků tak skončil několik kilometrů vzdálen od svého mladšího bratra Františka. Rodák z Hejčína se vyučil v knížecí-arcibiskupské tiskárně, kde se pak podílel na vydávání v té době již deníku s názvem „Našinec“. Na vojně byl sluhou vojenského kuráta (kaplana) patera Stříže. Tento třiatřicetiletý mladík plný života a síly byl nepostradatelným členem organizace křesťanskosociální organizace „Melantrich“. Zemřel po dvacetiměsíční vojenské službě. Do Našince psal své dojmy a zkušenosti z bojiště, které mimo jiné sdílel se svými kolegy během poslední dovolené, která se uskutečnila asi dva měsíce před jeho úmrtím.⁸⁵

První nevídaný ruský nápor během června Dastichova rota ještě přežila. Blížil se však nezadržitelně další postup ruských jednotek, které měly nařizeno dostat se do Lvova. U Berestečka, kde se nacházel 13. zeměbránecký pluk, hodlalo ruské velení uskutečnit průlom k usnadnění postupu armád. Olomoučtí zeměbránci se statečně bránili několik dní. Nic nenasvědčovalo tomu, co mělo přijít. Osudným dnem se pro 13. pěší zeměbránecký pluk olomoucký stal 20. červenec 1916. Ruským jednotkám se podařilo nepozorovaně překonat zdejší řeku Styr a vnikly do zákopů, kterými postupovaly do hloubky obrany. Rusové na tomto místě měli početní převahu, která dokázala obklíčit olomoucký pluk. Při snaze dostat se z obklíčení padl i velitel pluku plukovník Dokoupil. Výsledek ruského překvapivého útoku katastrofální. Během jediného dne, tj. 20. července, bylo zabito asi 60 mužů, zraněno na 350

---

⁸⁴ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 3. část. Vojáci skomírající monarchie*, s. 26–30.

⁸⁵ ČERNOCHOVÁ, Josefina: *Olomoucké zprávy*. Našinec, č. 299, 28. 6. 1916 (večerní vydání), s. 3. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/vkol/uuid/uuid:d9ca13fc-b9d5-11e5-8577-90b11c419e63>. [cit. 2020-03-4].

příslušníků pluku. Ovšem největšího čísla dosahují zajatí muži i důstojnictvo. V bezvýhodné situaci se vzdalo 3 135 mužů se 72 důstojníky. Podobný nešťastný osud zastihl i další útvary 46. zeměbranecké divize, z nichž část padla do zajetí.⁸⁶ Během tohoto bojového dne byl zajat velitel čety 13. olomouckého domobraneckého pluku, tou dobou působící jako záloha 46. zeměbranecké divize, František Dastich.⁸⁷ Podle vyjádření jednoho účastníka bojů na ruské frontě, který působil v řadách 13. olomouckého domobraneckého pluku, bylo zajetí nebo dobrovolné přeběhnutí zcela reálné. Potvrzuje to slovy: „*Poukazuje-li se na 13. zeměbranecký pluk z Olomouce, že přešel z největší části k Rusům, pak týká se totéž 13. domobrany.*“⁸⁸ Své tvrzení má podložené skutečným přebíháním celých čet u Dubna v roce 1916. Tuto skutečnost zapříčinila i slovanská vzájemnost a pozitivní vztah k ruskému národu. Nechuť bojovat proti Rusům snižovala bojovou morálku u části českých vojáků.⁸⁹

Od zajetí po osvobození

Na rozdíl od svého staršího bratra Václava, František nezemřel na ruském bojišti, ale by zajat. Zprávu o zajetí obdržel jeho otec od velitelství zeměbraneckého pluku č. 13. Uvádí se v ní, že od bojů dne 20. července 1916 na Lipě se František pohřešuje a pravděpodobně padl do zajetí. Tato nepříliš radostná zpráva byla otištěná v deníku *Našinec*, byla pro rodinu Dastichových po smrti nejstaršího syna o to více bolestnější.⁹⁰

Pojem zajetí odpovídá stavu, kdy je voják postaven mimo bojovou službu a ocitá se v držení nepřítele. Do zajetí se bojující muži dostávali na všech frontách. Zajatci byli zpočátku využíváni jako levná pracovní síla. V táborech, ve kterých žili, se běžně setkávali s epidemiemi, hladem, těžkou prací, ale i s mnohým utrpením, odloučením

⁸⁶ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 3. část. Vojáci skomírající monarchie*, s. 31–32.

⁸⁷ VÚA–VHA, Sbírnka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

⁸⁸ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 3. část. Vojáci skomírající monarchie*, s. 119.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ ČERNOCHOVÁ, Josefína: *Olomoucké zprávy*. *Našinec*, č. 356, 2. 8. 1916, (večerní vydání), s. 3. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/vkol/uuid/uuid:e4265c41-b9d5-11e5-8577-90b11c419e63>. [cit. 2020-03-5].

a smrtí. O drsných přírodních a pracovních podmínkách v ruských zajateckých táborech nemluvě. Zajatce neustále posilovala vnitřní myšlenka na to, že budou moci obléct uniformu a že znovu vezmou do rukou zbraň a půjdou opět bojovat proti Centrálním mocnostem. Nejprve však muselo dojít ke zřízení zajateckých organizací, do kterých by vstoupili zájemci o zařazení do dobrovolnického československého vojska.⁹¹

Ucelený náhled na problematiku československých zajatců není možné zkompletovat, protože se nedochovaly kartotéky zajatců z pracovních táborů ani jiné statistické materiály, zaznamenávající počty nebo jména československých zajatců do té doby nosících rakouskouherskou uniformu.⁹²

Všechny válčící země před zahájením první světové války přijaly pravidla pro zacházení se zajatci. Tato pravidla byla dána tzv. Úmluvou o zákonech a obyčejích pozemní války, která vzešla z Haagské konference z roku 1907. Rusko tato dohodnutí publikovalo v dokumentu tzv. Postavení zajatců. Mezi základní principy patřilo lidské zacházení se zajatci a represe vůči nim měly být vyloučeny. Měli mít nárok na stejné jídlo, oděv a obuv jakou dostávali vojáci v zemi, ve které byli v zajetí. K dalším právům, která měla být dodržována během války, patřilo právo na placenou práci a právo na co nejrychlejší návrat do vlasti v případě uzavření míru. Druhou stranou mince byly povinnosti zajatců, ke kterým náleželo: neopouštět zajatecký tábor, pracovat dle pokynů, nezapírat své jméno a hodnost. Jak se na počátku války ukázalo, úmluvy a dohody o zacházení se zajatci šly stranou a v určitých bodech byly porušovány všemi účastníky války, např. při nasazení na těžké práce v dolech, na železnicích a všeobecně těžší práce. Úmluvy nejspíš totiž nepočítaly s tak velkým počtem zajatců, který čítal desetitisíce či statisíce mužů. Žádná z válčících zemí nebyla na tato čísla připravena, a proto podle mého názoru, zkrachovala představa o lidském zacházení s civilními nebo vojenskými osobami.⁹³

---

⁹¹ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí. Zajatecké organizace Čechů a Slováků v Rusku 1914–1918*, s. 11–12.

⁹² Tamtéž, s. 12.

⁹³ Tamtéž, s. 22–26.

Car Mikuláš II. vydal v říjnu roku 1914 nové nařízení o zajatcích, jež zavedlo povinnost pro zajatce pracovat, ale bez peněžní odměny za vykonanou práci. Přístup ruských orgánů k zajatcům se lišil podle jejich národnosti. Podle nařízení generálního štábu z roku 1914 měli být zajatci slovanského původu společně s Rumuny rozmístěni do táborů v evropské části Ruska, zatímco zajatci maďarské, německé nebo rakouské národnosti byli posláni za Ural. Zajetí vojáci nejprve pracovali v zázemí tábora, nebo pro místní podniky, dílny, zemědělce. Později, od roku 1916, se již stali nedílnou součástí ruského hospodářství.⁹⁴

V Předlitavsku odešlo do války kolem 60 % mužské populace ve věku od 18 do 53 let. Nejvíce vojáků bylo povoláno v druhém válečném roce 1915, kdy Centrální mocnosti na východní a srbské frontě zaznamenali největší úspěchy. Pro Předlitavsko rok 1915 znamenal doplnění stavu vojska o jeden a půl milionu vojáků. V dalších letech odliv pracovních sil stagnoval zhruba na hodnotě půl milionu za rok. Na rozdíl od ruského způsobu zacházení se zajatci, byli ti ruští víceméně nepoužitelní pro průmyslovou výrobu, poněvadž neovládali dělnické profese. Proto byli nasazováni na veřejné práce např. při budování a úpravě cest, při melioračních stavbách, často při cukrovarnických kampaních. Nejvíce však pracovali ve venkovských hospodářstvích, obzvláště v obdobích sklizní se množství takových pracovních sil zvyšovalo. Nutno podotknout, že obdobně jako v jiných zajateckých táborech, tak ani v těch na území Rakouska-Uherska nebyly zdravotní a hygienické podmínky mužstva zrovna dobré. Řada zajatců na následky otrěsných podmínek zemřela.⁹⁵

Obrovský podíl na úspěšném formování národního československého vojska měl časopis *Čechoslovák*, který agitoval pro nábor zajatců, dobrovolníků do československé armády. Zájem byl od zimy 1915 do května 1916 enormní. V silách Svazu československých spolků nebyla organizace odvozu přihlášených zajatců k záložním jednotkám dobrovolnické československé armády. Ve zmíněném období

---

⁹⁴ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí. Zajatecké organizace Čechů a Slováků v Rusku 1914–1918*, s. 29–33.

⁹⁵ DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za velké války. 2. část. V ruském blátě a v žáru jižního slunce 1915-1916*, s. 10.

se dostalo k československé armádě jen 120 mužů z původního počtu 1 300 přihlášených. Zabloudilová zmiňuje, že mnozí z těch, kteří neměli to štěstí připojit se k československé armádě, vstupovali jako dobrovolníci do armády jiné, často srbské. Tato problematika není ovšem do dnešních dnů důkladněji odborně zpracována. Možnost vstoupit jako dobrovolník do srbské armády trvala pouze pár měsíců. Od 15. června 1916 již nepřislušelo srbské armádě nabírat Čechy a Slováky do svých řad z ruského území. Výhradní právo pro nábor vojáků, hlásících se k české a slovenské národnosti, získal podle rozhodnutí nejvyššího ruského velení Svaz československých spolků na Rusi. Ten však při osvobozování zajatců nefungoval příliš efektivně. Velení srbské armády se rozhodlo od poloviny června 1916 organizovat nábor mezi rakousko-uherskými zajatci, kterých na území Srbska v tu dobu bylo na desítky tisíc. Nepochybně nemalou část zajatců tvořili Češi.⁹⁶

Specifické zajatecké tábory byly vyčleněny pro důstojnictvo cizích armád. Sem byly umístováni i zajatí důstojníci z řad rakousko-uherské armády, spolu se svým mužstvem. K zajatým důstojníkům bylo zvykem přistupovat odlišněji než k ostatním vojákům. Dostávali oddělené ubytování a stravu, měli lepší přístup ke knihám a časopisům. To vše bylo umožněno za cenu jisté separace od svých mužů v táboře. Hodnotíme-li materiální stránku věci v zajateckém táboře, byli na tom důstojníci lépe, ovšem jejich dny strávené v táboře byly monotónní. Důstojnických zajateckých táborů byla celá řada, avšak v archivních materiálech se zachovaly pouze kusé informace.⁹⁷

V důstojnických táborech se vytvářely organizace, jednající za zajaté důstojníky a jejich mužstva. Menší organizace byly vytvořeny i v táborech Novonikolajevsk a Semipalatinsk, ve kterých pobýval František Dastich dlouhých šest měsíců. Druhý půlrok strávil v ruském zajateckém táboře v Tjumeni. Ve zmíněných třech táborech prožil více než jeden rok, a to od 20. července 1916 do 31. července 1917. V porovnání s předchozím půlročním působením, které ovšem přerušilo zranění, strávil v ruském zajetí dvojnásobnou dobu než jako voják na bojišti.⁹⁸

---

⁹⁶ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí*, s. 71.

⁹⁷ Tamtéž, s. 195.

⁹⁸ VÚA–VHA, Sbírka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

Prvním místem, kdy F. Dastich pobýval v zajetí byl tábor v Novonikolajevsku (od roku 1925 Novosibirsk). Později byl přemístěn do jiného důstojnického zajateckého tábora, nacházejícího se v Semipalatinsku (od roku 2007 Semej, v severovýchodním cípu Kazachstánu).⁹⁹ O jeho pobytu zde informuje nalezený dopis, který obsahoval seznam zajatých československých důstojníků. Onen seznam byl doplněn stručnou charakteristikou ke každému z nich. František Dastich je zde popisován jako úplně spolehlivý, nerozhodný, ale jinak dobrý, úplně spolehlivý a hlásící se na práce Svazu československých spolky.¹⁰⁰ Ve smíšeném československém táboře žilo od roku 1916 na 60 důstojníků a 200 mužů. Ti pracovali jako řemeslníci různě roztroušeni po městě. Ve volném čase pořádali jazykové kurzy, měli svůj pěvecký kroužek a přístup k tisku. Zajatci z této Semipalatinské oblasti měli během roku 1918 sehrát důležitou roli při stavbě místní železnice. Ze zajateckých táborů jich na stavbě mělo pracovat na 20 tisíc.¹⁰¹ František Dastich se ale této nepěkně vyhlížející budoucnosti nechtěl dočkat.

Tři měsíce po zajetí, tj. v první polovině listopadu 1916, se přihlásil současně do československého vojska na Rusi, ale také do Svazu československých spolků na Rusi. Přihlášky byly podány v zajateckém důstojnickém táboře v Semipalatinsku, v domě „Dětskyj prijut“. Přihlašovací list byl odeslán tehdejšímu důvěrníkem v táboře důstojníkem Koutným.¹⁰² Cesta k vojsku nebyla jednoduchá. Po odeslání přihlášky bylo potřeba vyčkat pár týdnů nebo v horším případě i několik měsíců, než přišla odpověď. Proto není divu, že se někteří jedinci pokusili o útěk, a dostali se do vojska ilegálním způsobem.¹⁰³

V Semipalatinsku se Františkovi čekání na potvrzení přihlášky příliš nezamlouvalo. Ubíhaly týdny a vyřízení přihlášky se protahovalo. Spolu s ostatními

---

⁹⁹ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

¹⁰⁰ Tamtéž, Sbíрка Legionářských poslužných spisů, František Dastich. Zpráva z Archivu legií ze dne 24. února 1923.

¹⁰¹ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí*, s. 202.

¹⁰² VÚA–VHA, Sbíрка Legionářských poslužných spisů, František Dastich. Prohlášení o vstupu do legie. Čestné prohlášení F. Dasticha ze dne 30. března 1920.

¹⁰³ VÁCHA, Dalibor: *Bratrstvo: všední a dramatické dny Československých legií v Rusku (1914-1918)*. Praha 2018, s. 126.

nechtěl čekat jen tak nečinně v táboře. Připojil se k názoru, že československá armáda na Rusi nemá velké naděje na brzké zformování. Spolu s ostatními, kteří nechtěli čekat, se přihlásil do Královské srbské armády. Všichni společně odjeli koncem ledna 1917 přes Omsk do Tjumeně, kde čekali na vyřízení přihlášky do dobrovolnického sboru srbské armády.¹⁰⁴

Důstojnický tábor v Tjumeni se nacházel v Tobolské gubernii a měl kapacitu 10 tisíc zajatců. Dochovaný Pamětní spis tjumenské zajatecké organizace, datovaný k září roku 1916, pomáhá vysvětlit všeobecný nespokojený postoj zajatců ke slibům Svazu československých spolků na Rusi. Dlouhou dobu čekání na osvobození z tábora popisuje spis takto: „*Mijely dny, mijely týdny, mijely měsíce. Zajatecké tábory čekaly a čekaly stále... Ten, kdo neprožil slast koncentračních táborů, kdo nezná hrozný život věčné zajatecké nudy bez cíle a práce, bez ruchu a změny, těžký a mrtvý, kde jen zoufalství se střídá s nadějí, ten nedovede si představit radost, jakou posílila čtvrt milionu zajatých, když 22. května 1916 četli v Čechoslovanech, že správa Svazu byla v Petrohradě a že všechny téměř otázky, které byly předmětem jednání s vládními orgány, vyřízeny příznivě...*“¹⁰⁵ Organizace zajatých Čechů a Slováků měla k 9. březnu 1917 přes 300 členů, z toho polovinu tvořili důstojníci. Tjumenská zajatecká organizace hrála významnou roli v politické angažovanosti a vynikala komunikačními schopnostmi, důležitými při komunikaci s organizacemi v jiných zajateckých táborech.¹⁰⁶

Když ovšem přišlo upozornění z Petrohradu od srbského vyslance Spalajkoviče, že při vstupu do srbské armády musí dobrovolníci přijmout srbské státní občanství, rozhodl se Dastich dále nepokračovat. Tábor opustil na konci července a odjel k československé armádě. Prvního srpna 1917 byl zařazen jako dobrovolník československého zahraničního vojska k 6. hanáckému pluku.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ VÚA–VHA, Sběrka Legionářských poslužných spisů, František Dastich. Prohlášení o vstupu do legie. Čestné prohlášení F. Dasticha ze dne 30. března 1920.

¹⁰⁵ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí*, s. 144-145.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 149.

¹⁰⁷ VÚA–VHA, Sběrka Legionářských poslužných spisů, František Dastich. Prohlášení o vstupu do legie. Čestné prohlášení F. Dasticha ze dne 30. března 1920.

Během vojenské služby u této jednotky v Borispolu nedaleko Kyjeva absolvoval podobně jako mnozí důstojnickou školu.¹⁰⁸ Z Borispolu se od května 1917 stalo shromaždiště a formační centrum 2. československé divize, pod kterou spadaly pátý, šestý, sedmý a osmý pluk. Velícím jazykem byla ruština.¹⁰⁹ Dva týdny před Dastichovým připojením k jednotce, tj. 14. července 1917, došlo k transformaci bojové jednotky. Z náhradního praporu vznikl pěší pluk o třech praporech, přičemž náhradní prapor 2. pluku dostal pojmenování 6. československý pěší pluk „Hanácký“. Velitelem zůstal podplukovník Antonov. S existencí nového pluku přišla řada potíží. Důstojníků a poddůstojníků v novém útvaru scházelo mnoho. Kromě nedostatku mužů se nově vzniklý pluk potýkal s nedostatkem výzbroje v podobě pušek. Dobrovolníkům odhodlání nescházelo, na ruské pořádky byli zvyklí ze zajetí. O vývoji organizace československého vojska se 6. srpna přijel přesvědčit do Borispolu předseda Československé Národní Rady, profesor Masaryk, který pobýval touto dobou v Rusku. Před jeho příjezdem se pilně cvičil slavnostní pochod, který nemohl chybět na přehlídce.¹¹⁰

Pluk postupně početně rostl až pro 6. čs. pěší pluk „Hanácký“ v Borispolu nedostačovalo zázemí. Bylo rozhodnuto o jeho přemístění do nedaleké Pirjantiny. Pluk odjel vlakem 19. srpna s prozatímním velitelem, gardovým kapitánem J. Červinkou. Pluk dostal konečné pojmenování 6. čs. střelecký pluk „Hanácký“. Toto nové označení nesl od 16. srpna 1917 až po návrat do vlasti. Stalo se tak přejmenováním z původního 6. čs. pěšího pluku „Hanáckého“.¹¹¹ Příjezd pluku čítajícího 2 500 mužů způsobil značné potíže s ubytováním, jenž bylo zatím vyřešeno nouzově v zemljankách a v narychlo upravených cihelnách. S přicházejícími podzimními mrazy

---

¹⁰⁸ VÚA–VHA, Sběrka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

¹⁰⁹ ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí: [příběh legionáře a důstojníka Aloise Eliáše : zveřejněné deníky a vzpomínky]*, s. 186.

¹¹⁰ KUBÍČEK, Adolf: *Hanáci v revoluci: kronika 6. čsl. střeleckého pluku hanáckého*, s. 9–11.

¹¹¹ Tamtéž, s. 13–17.

a plískanicemi bylo rozhodnuto o rozdělení pluku na několik skupin, které se rozmístily do okolních vesnic.¹¹²

V hodnosti podporučíka byl František předán dne 22. září 1917 do pravomoci veliteli náborového praporu k odeslání do Francie.¹¹³ Po dvou měsících tak v říjnu opustil řady 6. čs. střeleckého pluku „Hanáckého“, který pokračoval v bojích v Rusku.¹¹⁴

Transport z Ruska do Francie

Od října roku 1917 byl umožněn přesun československých dobrovolníků z Ruska do Francie. O tuto dohodu se postaral T. G. Masaryk. V prvním transportu, který byl veden kapitánem Otakarem Husákem, hrdinou od Zborova, se nacházelo kromě Františka Dasticha dalších deset důstojníků, 1 100 střelců a 100 absolventů důstojnického kurzu 2. divize v Borispolu, mezi nimiž byl i Alois Eliáš. Dobrovolníci si uvědomovali rozvrat v ruské armádě před blížící se Říjnovou socialistickou revolucí a postřehli, že se toto vojsko už nevzchopí k pokračování v boji a že válka bude o to delší a krvavější. Ke shromáždění všech dobrovolníků, kteří se rozhodli pro transport, došlo v Žitomiru, nalézajícím se západně od Kyjeva. Odtud transport také odjel a vydal se na dlouhou a únavnou cestu do Archangelska, kde se potkal s jiným transportem Čechoslováků. Na 600 mužů sem přijelo z Kišiněva pod vedením generála Milana Rastislava Štefánika.¹¹⁵

Z Archangelska vyplula loď Kursk 16. října směrem na západ. Jejich cesta vedla přes Anglii do Francie. Trvala 17 dní a nebyla snadná. Luxus nikdo ani neočekával. Stále stejná strava v podobě konzervované hrachové polévky, doplněná konzervovaným masem se suchary, občas sardinky, chléb, čokoláda, ovoce. Nebezpečí na loď číhalo ve dne v noci. Plula podél murmanského pobřeží, a když

---

¹¹² KOKOJAN, Hynek: *Pěší pluk 6 „Hanácký generála Janina“ 1917–1937*, s. 21. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/dsmo/view/uuid:b9df7674-002f-455e-bd69-f201f445a2d5?page=uuid:4e64fae2-0fc3-11e8-927a-005056b73ae5> [cit. 2020-03-03].

¹¹³ VÚA–VHA, Sbírká Osobních karet legionářů, Karta francouzského legionáře Františka Dasticha.

¹¹⁴ Tamtéž, Sbírká kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

¹¹⁵ ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí*, s. 187.

vyvstalo nebezpečí potopení ze strany německých ponorek, o nichž se vědělo, že v této oblasti operují, bylo rozhodnuto o plavbě na rozbouřeném moři. To mělo podle kapitána zvýšit pravděpodobnost úspěšného proplutí mezi ponorkami.¹¹⁶

Po 13 dnech plavby doplula loď 29. října do anglického Newcastleu. Někteří Angličané je vítali velmi skepticky, poněvadž měli na sobě ruské uniformy. Stačila však návštěva místní katedrály, aby si získaly jejich sympatie. Po mši zazpíval sbor, tvořený legionáři, napřed anglickou hymnu a pak píseň Kde domov můj, poté následovaly další české písně. Na anglické půdě zůstali tři týdny. Ze Southamptonu byli naloděni směrem k francouzskému přístavu Le Havre. Po přivítání sekretářem České národní rady Edvardem Benešem a Lvem Sychravou odjeli legionáři do Cognacu v jihozápadní Francii.¹¹⁷

Stejně jako v Anglii, tak i zde ve Francii vyvolávaly jejich ruské uniformy jistou podezřívavost a nedůvěru u místních obyvatel. Samotní vojenští představitelé v nich spatřovali nebezpečný element bolševických myšlenek. Za místo vytváření československé armády určilo vedení francouzské armády historické městečko Cognac. Zde byly položeny základy nových československých jednotek.¹¹⁸ Ve vzpomínkách Aloise Eliáše je nejednou zmíněn i František. Společným tématem rozhovoru byl fotbal. Fotbalově založení muži už tehdy reprezentovali budoucí Československo v zápasech se svými francouzskými soupeři. Fotbalový nadšenec František Dastich nestál stranou.¹¹⁹

Zvláštní dekret, který sloužil jako právní poklad pro budování a existenci autonomních československých jednotek na území Francie, podepsal 16. prosince 1917 francouzský prezident Poincaré. Výcvik prováděli francouzští důstojníci a instruktoři ve francouzštině. Jazyk se začal učit každý proto, aby rozuměl rozkazům. Tato zkušenost s francouzštinou se později Františkovi ještě hodila v jeho budoucí kariéře, stejně jako ruština. Zhruba měsíc po podepsání dekretu se konalo slavnostní vyhlášení

---

¹¹⁶ ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí*, s. 187.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 188–190.

¹¹⁸ PICHLÍK, Karel – ZABLOUDILOVÁ, Jitka – KLÍPA, Bohumír: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*, s. 54.

¹¹⁹ ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí*, s. 188–190.

založení 21. pěším pluku¹²⁰, kam byl zařazen i František Dastich. Velitelem pluku se stal plukovník Philipp. Legionářům jej představil Edvard Beneš.¹²¹

Dastichovo působení na bojištích francouzské fronty

První měsíce po vzniku pluku byly věnovány intenzivnímu výcviku důstojníků i vojáků. Zvláště významné a důležité kurzy probíhaly přímo na bitevním poli v bojové linii. Mezi nejznámější centrum výcviku důstojníků se stala dvouměsíční škola, umístěná v Saint Maixent. Kromě praktického výcviku, spočívajícího v gymnastice, vrhání granátů a dalších cviků, seznamovala škola žáky i s francouzskou taktikou a organizací armády. Odpolední program byl zakončen praktickým cvičením v simulovaných zákopech.¹²²

Tuto školu navštěvoval také František.¹²³ Současně byl na tu stejnou školu důstojníků-čekatelů zařazen i Alois Eliáš. Školu opustili po skončení dvouměsíčního kurzu, 30. března, a vrátili se ke své jednotce v Cognacu jako velitelé čety a roty a instruktoři.¹²⁴

U jednotky nesetřvali dlouho, po několika dnech byl Dastich uvolněn od 7. dubna do 6. května 1918 na granátnický kurz, konaný v důstojnické škole v městečku Excideuil nedaleko Limoges. Stal se z něj tudíž granátnický instruktor, specialista. Zhruba měsíc po návratu k předchozímu vojenskému útvaru byl odeslán v rámci 21. československého střeleckého pěšího pluku francouzské legie do Darney, kde měl výcvik pokračovat.¹²⁵

V závěru měsíce června se konala velká slavnost, při níž francouzský prezident Poincaré předal 21. pluku prapor, který byl darem města Paříže. V řeči k legionářům

---

¹²⁰ O 21. československém pěším pluku se dozvídáme od plukovního kronikáře Richarda Kadlece ve vydané knize s názvem *Stručné dějiny pěšího pluku 21 maršála Foche*, z roku 1937. BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*. Praha 2013. Dostupné na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/121628/>, s. 55 (nepublikovaná bakalářská práce).

¹²¹ Tamtéž, s. 190.

¹²² BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*, s. 56.

¹²³ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

¹²⁴ ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí*, s. 190–191.

¹²⁵ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

vysoce ocenil jejich vlastenectví. Slavnostní přísahu přečetl kapitán Otakar Husák v tomto znění: „*Ve jménu naší národní cti, ve jménu všeho toho, co je nám lidem i jako Čechům a Slovákům nanejvýš svaté, přísaháme, že bojovati budeme po boku svých spojenců proti všem našim nepřátelům do té doby, dokud naše země české a slovenské nesplynou v samostatný a nezávislý stát československý, dokud národ náš v našich zemích nebude úplným pánem svých osudů.*“¹²⁶

Po složení přísahy se pluk chystal k odeslání na frontu. K němu došlo 2. července 1918, kdy byl začleněn do francouzské 53. pěší divize, která střežila úsek Aspach-Michelbach na úpatí Vogéz nedaleko Mulhouse. Účastníci popisovali tamní frontu jako klidnou, skoro jako by se v tu chvíli snad ani neválčilo. Na programu dne proto byly opravy zákopů, které byly delší dobu opuštěné. Když se vojáci seznámili s novým terénem, bylo započato s vysíláním hlídek k německým zákopům, aby Němce nenechali klidnými. Ti jim to stejnou mincí opláceli. Každý si nyní na vlastní kůži vyzkoušel, jaké to je bojovat s plynovou maskou, která chránila před otrávenými plyny.¹²⁷ Během těchto oboustranných výpadů se účastnil F. Dastich mnoha běžných hlídek v oblasti Kreuzwaldu.¹²⁸

V poslední dekádě srpna byla 53. pěší divize stažena z alsaské fronty a jejím novým působištěm se měl stát terronský úsek na řece Aisne. Ze Sentheimu se nejprve vojáci dostali do Champagne, odkud jeli vlakem přes Chalons do Avize. Poté již šli pěšky. Vojáci cestou na frontu míjeli zničené vesnice, města, továrny, budovy a kostely, který byly srovnány se zemí. K řece Aisne u Vouziers dorazil 21. pěší pluk počátkem října.¹²⁹ U Vouziers podle záznamu v matriční knížce, vynikal F. Dastich svou odvahou a rozvahou ve vedení svého oddílu.¹³⁰

---

¹²⁶ PICHlíK, Karel – ZABLOUDILOVÁ, Jitka – KLÍPA, Bohumír: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*, s. 158–159.

¹²⁷ BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*, s. 57–58.

¹²⁸ VÚA–VHA, Sbíрка Legionářských poslužných spisů, František Dastich. Důstojnická matriční knížka (Livret matricule d'officier).

¹²⁹ BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*, s. 58.

¹³⁰ VÚA–VHA, Sbíрка Legionářských poslužných spisů, František Dastich. Důstojnická matriční knížka (Livret matricule d'officier).

Na frontovém úseku, kde se Dastich vyskytoval, se vedly jedny z posledních operací 1. světové války. Německé velení, které na západní frontu přemísťovalo veškeré vojenské jednotky, chtělo udržovat toto bojové pásmo situované hluboko na francouzském území. Na druhé straně byli Američané, kteří vedli hlavní útok k proražení německé linie kolem řeky Meusy. Jejich postup byl koordinován se 4. francouzskou armádou, do které hierarchicky spadal i 21. pěší pluk. Čtvrtá francouzská armáda měla na sebe vázat německé zálohy tak, aby nemohly být soustředěny proti Američanům. Nejen pro 21. pěší pluk bylo těžké si udržet bojové pozice u Vouziers, neboť německá armáda kladla značný odpor. Pluk měl na starost hlídání provizorních přechodů přes řeku a vyčkával na další pokyny. Pluk zasáhl proti obsazení Terronu¹³¹ Němci. Obrovskou radostí pro československé vojáky byla šířící se zpráva o vyhlášení československé samostatnosti.¹³² Zanedlouho, 8. listopadu, po vyhlášení samostatnosti poctil svou návštěvou 21. a 22. československý pluk u Vouziers člen vlády Edvard Beneš, pozdější ministr zahraničí Československé republiky.¹³³

Nakonec se očekávaného míru Dastich dočkal. Po ukončení všech bojů se všichni českoslovenští legionáři vrátili do tábora v Darney, kam také 8. prosince 1918 dorazil první československý prezident T. G. Masaryk.¹³⁴ Po skončení války došlo na vyznamenávání a oceňování za vojenské zásluhy a statečnost. František byl jmenován deset dní po ukončení války nadporučíkem a zanedlouho se z něj stal pobočník (pravá ruka) velitele III. praporu a byl jím až do 20. ledna 1919. Toho dne se vrátil do vlasti.¹³⁵

---

¹³¹ U Terronu se Dastich vyznamenal, viz heslo Dastich František. In: GALANDAUER, Jan: *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. Praha 1993, s. 30.

¹³² BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*, s. 61–62.

¹³³ VESELÝ, Zdeněk: *Edvard Beneš – Československo – Evropa*. Praha 2005, s. 139.

¹³⁴ BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*, s. 68.

¹³⁵ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

3. kapitola: Od návratu do vlasti do počátku druhé světové války

S ukončením bojů na světových bojištích vyrůstaly boje nové, spíše menšího lokálního rozměru, ale velkého mezistátního významu. Zajišťování, ne zcela vymezených nových státních hranic, bylo svěřeno do rukou mnohým příslušníkům francouzských a italských legií, kteří se tou dobou vraceli po jednotlivých jednotkách domů. Nový československý stát neměl pochopitelně prozatím žádnou vlastní řádnou armádu, a tak bylo nutné začít otázku armády řešit co nejdříve.

Armádě věnovali prvořadou pozornost čelní představitelé státu. Po domluvě prezidenta T. G. Masaryka s E. Benešem došlo v prosinci 1918 k podpisu dohody s francouzskou vládou o vyslání vojenské mise do Československa. Hlavním úkolem této mise byla pomoc při formování československé armády.¹³⁶

Těšínský konflikt

Návratem do vlasti neskončila vojenská služba ani pro nadporučíka Dasticha a další muže. Bezprostředně po příjezdu 20. ledna 1919 proběhla ceremonie na Pražském hradě,¹³⁷ po které byl odeslán spolu s dalšími muži na Těšínsko. Zde se ještě před koncem první světové války rozhořel konflikt o sporná území, která si nárokovaly obě strany, jak Československá republika, tak Polská republika.

Ihned po rozpadu Rakousko-Uherska došlo k obsazení téměř celého území Těšínska Poláky. V prvních listopadových dnech se sice místní představitelé obou stran dohodli na tom, že větší část oblasti i s důležitou bohumínskou tratí připadnou Polsku, ale s tímto stanoviskem se nehodlala smířit československá vláda. Ta si

---

¹³⁶ FASORA, Lukáš, ed: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*, s. 289.

¹³⁷ Viz Obrazová příloha, Obr. 4.

Těšínsko nárokovala jako historicky české území. Poláci si toto území zase nárokovali právem své národnostní většiny.¹³⁸

Z první srážky na bohumínském nádraží 1. listopadu 1918 vyšla vítězně polská strana, hrozící eskalaci konfliktu díky přítomnosti místní polské ozbrojené milice. Bohumínské nádraží hrálo roli významného seřadiště nákladních vlaků ve střední Evropě. Druhým faktorem v tomto konfliktu byla karvinská uhelná pánev s velkým ložiskem černého uhlí. Následovala jednání na místní úrovni, která si kladla za cíl zklidnění situace. Provizorní hranice nevyhovovaly ani jedné straně a bylo více než patrné, že bude muset dojít na rychlý, ale pro obě strany přijatelný kompromis. V té samé době se Československo vypořádávalo se situací na jižní hranici Slovenska a Poláci také měli plné ruce práce s dodatečnými boji na Ukrajině a v oblasti Mazurska. Proto se větší vojenské operace na Těšínsku neočekávaly. Poněvadž ke konci roku 1918 docházelo k pohybům drobných československých ozbrojených složek u hranic, rozhodl velitel polských sil v Těšíně, podplukovník Latinik, obsadit provizorní hranici milicí a armádou.¹³⁹

Největším problémem československých představitelů v Praze na přelomu roku 1918/1919 byl nedostatek vojenské síly potřebné k obsazení Těšínska. Nejpočetnější mužstvo zůstávalo nadále v Rusku, zmítaném občanskou válkou. Italští legionáři byli po svém příjezdu do země přemísťováni na Slovensko proti Maďarům a počítat s legiemi vracejícími se z Francie bylo možné až od nového roku. Oproti dobrovolníkům a bývalým vojákům rakousko-uherských jednotek, měli legionáři více bojových zkušeností a lepší výzbroj. S plánem obsazení Těšínska, v jeho historických hranicích, se tedy vyčkávalo na příjezd těchto legionářů z Francie.¹⁴⁰

Na počátku nového roku 1919 se do čela velení operace na Těšínsku dostal francouzský legionář, podplukovník Josef Šnejdárek, který do oblasti přijel několik

---

¹³⁸ VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*. Praha 2000, s. 103. Rozhodnutí konference velvyslanců o Těšínsku, Oravě a Spiši z 28. 7. 1920.

¹³⁹ VARAĎA, Ondřej: *Těšínsko. Zapomenuté aspekty zapomenutého konfliktu*, s. 12–18.

¹⁴⁰ BÍLEK, Jirí: *Kyselá těšínská jablčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1939, 1945*, s. 90–93.

dní před jmenováním do této funkce ze západní fronty.¹⁴¹ Českoslovenští představitelé pokládali oblast Těšínska za historicky vlastní a neočekávali od budoucí mírové konference v Paříži, na které měla být mimo jiné otázka Těšínska řešena, jiné východisko, než zisk celého území. Tyto vyhlídky překazily naplánované lednové volby do Ústavodárného sejmku, které počítaly s hlasováním i v celém Těšínském obvodu. Československá strana přistoupila proto na vojenské řešení nastalé bezvýchodné situace. Přípravy byly v plném proudu.¹⁴²

S představou zavedení veřejného pořádku se ztotožnil vrchní velitel vojska, prezident T. G. Masaryk, vydal dne 20. ledna pokyn k obsazení těšínské oblasti a jako odůvodnění této vojenské akce vydal i memorandum. Po neúspěšné snaze, nechat polské jednotky dobrovolně ustoupit, byl 23. ledna 1919 zahájen konflikt, který později získal označení jako Sedmidenní válka. Tento místní konflikt do jisté míry rezonuje na Těšínsku dodnes především z toho důvodu, že se do něj zapojili místní dobrovolníci na obou stranách. Vojenskou převahu československých jednotek nelze popírat, neboť Josefa Šnejdárka neustále posilovaly další a další přicházející jednotky, zatímco Latinikovy žádosti o další muže nebyly vyslyšeny. Když polské jednotky opustily 27. ledna Těšín bez boje, bylo rozhodnuto o vítězné straně. Těšín tak byl ušetřen pouličních krvavých bojů.¹⁴³

František Dastich byl důležitým článkem v Náčelnickém štábu I. kombinované brigády, ke kterému byl zařazen. Na novém domácím bojišti byl součástí plánování právě počínajících bojů o Karvinou, o dva dny později se podílel na průběhu bitvy o Žibřidovice.¹⁴⁴

Po zastavením vojenských akcí na Těšínsku zůstal F. Dastich do konce května 1919 ve Štábu vrchního velitele operačních vojsk na Těšínsku se sídlem v Moravské Ostravě, jehož nadřízený, plukovník Josef Šnejdárek, si o jeho kvalitách poznamenal:

---

¹⁴¹ Sestavu československých vojsk tvořil 21. střelecký pluk francouzských legií se třemi prapory, jimž velel, v té době francouzský občan, podplukovník Josef Šnejdárek. Tamtéž, s. 95–97.

¹⁴² VARAĎA, Ondřej. *Těšínsko. Zapomenuté aspekty zapomenutého konfliktu*, s. 12–18.

¹⁴³ Tamtéž, s. 19–20.

¹⁴⁴ VÚA–VHA, Sbirka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. *Záznamní list 1. na dobu od 29. 10. 1918 do 30. 9. 1919.*

„Výtečný důstojník, jeden z nejlepších 2. čs. pěší divize. Osvědčil se nejen co výborný důstojník štábu brigády v bojích na Těšínsku, ale také co jeden z nejchrabřejších důstojníků, který osobně v boji nejlepší příklad dával svým vojínům. Velmi nadaný a všeobecně vzdělaný muž, ryzí charakter, navržen mimořádně na majora.“¹⁴⁵

Jednání o konečném vyřešení územního sporu se táhla po celý rok 1919. Stále rychleji se přibližovalo jediné možné rozuzlení sporu v podobě konání plebiscitu. Přes dlouhotrvající snahy uspořádat referendum se objevila jiná reálnější možnost, jak se dobrat vyřešení konfliktu, a to pomocí nezávislé arbitráže. Ta proběhla v červenci 1920 v belgickém Spa. Výsledkem bylo získání v podstatě všeho, co bylo možné získat pro československou stranu, tj. celou karvinskou uhelnou pánev, košicko-bohumínskou dráhu i s nádražím v Těšíně.¹⁴⁶

Ochrana slovenských hranic

Slovensko se mělo stát součástí jednoho samostatného státu spolu s českými zeměmi. Na území Slovenska se podle poválečných dohod měla vyskytovat možná co nejmenší maďarská minorita, aby nedocházelo k maďarizaci slovenského obyvatelstva. Maďarizace pro Slováky dříve znamenala zavírání slovenských škol, potlačování slovenské literatury a všemožně odnárodňování Slováků. S tím měl být konec a Maďaři si měli vystačit na svém vytyčeném území.¹⁴⁷

Nejkomplikovanější se ukázalo vytyčení společné hranice s Maďarskem. Vzhledem k tomu, že do této doby nikdo neznal přesné vymezení hranic, neboť historicky nikdy neexistovaly. Slovensko nebylo v rámci Uherska samostatnou jednotkou, bylo třeba vyjednat otázku východní a jižní hranice Slovenska.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. *Záznamní list 1. na dobu od 29. 10. 1918 do 30. 9. 1919.*

¹⁴⁶ VARAĎA, Ondřej. *Těšínsko. Zapomenuté aspekty zapomenutého*, s. 27.

¹⁴⁷ VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*, s. 44.

¹⁴⁸ SCHELLE, Karel: *Meziválečné Československo a Evropa: vliv evropských záležitostí na meziválečné Československo a československých poměrů na Evropu v případových studiích*, s. 8.

Maďaři s vyklizením a vzdáním se Slovenska nesouhlasili a podnikli proto po rozpadu Rakouska-Uherska jisté kroky, kterými chtěli udržet dosavadní pořádky na území Slovenska. Maďarští představitelé nedovedli pochopit, proč by se od jejich historického území měla odtrhnout část, kterou by následně spravovala československá vláda.

Boje ve válce právě skončily a vojáci se konečně radovali z příjezdu domů, kde na ně čekaly rodiny. Představovali si další léta svého života v civilní službě, bez bezesných nocí, někde v zákopech rozblácených podzimními dešti. Tato představa poklidného života ale mnohé navrátilce rychle přešla. V listopadových číslech vybízely pražské Národní listy i jiné deníky všechny muže, kteří chtěli mít svou vlast svobodnou a šťastnou, do zbraně. Nejprve na Slovensko odjely desítky, později stovky dobrovolníků. Nikdo nevěděl, co to bude obnášet. Na mnoha místech na Slovensku panovalo v listopadu bezvládí, ozývala se střelba, drancování bylo na denním pořádku. Po několika prvních listopadových dnech se na slovenské území dostaly české vojenské jednotky, které se vracely z italské fronty.¹⁴⁹

Zásadním způsobem se o vymanění Slovenska z područí maďarské moci zasloužil ministr zahraničních věcí, Edvard Beneš, který na diplomatické úrovni svedl těžké boje přímo v Paříži.¹⁵⁰ Těžké byly boje nejen v Paříži, ale i na Slovensku. Ústupy maďarských vojenských jednotek střídaly výpady proti československým jednotkám, kterým nepomáhalo ani dvojí vedení ve spojenecké vojenské misi na Slovensku. Na jedné straně to byla Francie, na druhé Itálie. Přestože se přednost dávala spíše francouzské vojenské misi, tak nakonec došlo k prozatímnímu rozdělení vojenského vedení mezi oba výše zmíněné státy.¹⁵¹

Od počátku června do konce září 1919 byl kapitán Dastich součástí Náčelnického štábu kombinované brigády A v rámci II. čs. pěší divize. První zkušenosti s vedením bojů na Slovensku získal v zázemí štábu začátkem června.¹⁵²

---

¹⁴⁹ TOMÁŠEK, Dušan: *Nevyhlášená válka: boje o Slovensko 1918-1920*, s. 21–25.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 48.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 101.

¹⁵² VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. *Záznamní list 1. na dobu od 29. 10. 1918 do 30. 9. 1919.*

V čele 2. pěší divize stál plukovník Josef Šnejdárek převelený v červnu po předchozí prohře československé armády u Lučence na Slovensko. V boji se předvedl jako velmi zkušený a schopný velitel. Desátého června dobyla část jeho divize Banskou Štiavnicí. O tři dny později už vstupují jeho jednotky po úporných bojích do Zvolena, důležité železniční křižovatky.¹⁵³ Ke konci června 1919 Maďaři kapitulovali a byly zastaveny boje. Po prvním červencovém týdnu skončil postup československých jednotek na poslední domluvené hranici.¹⁵⁴

Od července roku 1919 Dastich pobýval na několika místech na jižním Slovensku, např. ve Zvoleni, v Rimavské Sobotě a nakonec v Lučenci. Útvaru velel podplukovník Sylvestr Bláha, který podle daných zvyklostí hodnotil odvedenou práci a vystupování u svých podřízených. U Františka poznamenal: *„Přirozené vlohy vojenské a velké množství dalších jejich rozvinutí. Vysoký taktický smysl, rychlý a správný úsudek. Neobyčejná energie v těžkých situacích. Veliteli brigády prokázal prvořadě služby ve skutečném velení, co náčelnickému štábu. Projevil chladnokrevnost a neohroženost při udělených mu velitelstvích v poli na Slovensku a na Těšínsku. Charakter: vyhraněný, strízlivý, povinnosti vědomý.“*¹⁵⁵

Od vojáka k diplomatovi

Po ukončení služby na Slovensku se František Dastich rozhodl zůstat a zasvětit svůj život armádě. Tuto cestu si vybral podobně jako mnozí další, kterým působení na bojištích první světové války i v bojích o samostatné Československo rozhodujícím způsobem ovlivnilo život. Dastich byl jedním z těch, kteří vnímali nutnost vybudování armády, která by byla garantem státní suverenity a nezávislosti a oni jako vojáci se stali jejich symbolem.¹⁵⁶

---

¹⁵³ TOMÁŠEK, Dušan: *Nevyhlášená válka: boje o Slovensko 1918-1920*, s. 134–135.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 256.

¹⁵⁵ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. *Záznamní list 1. na dobu od 29. 10. 1918 do 30. 9. 1919.*

¹⁵⁶ FASORA, Lukáš, ed: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*, s. 288.

Z posledního místa určení na Slovensku, tj. Lučence, byl přesunut koncem září 1919 zpět do Prahy k Vojenskému velitelství Velké Prahy. Odtud byl zhruba po dvou týdnech přemístěn na pozici referenta ke Generálnímu inspektorátu československých vojsk. Do konce února následujícího roku pracoval jako referent pro výcvik pěchoty. Nadřízení si jej vychvalovali pro jeho skvělé vlastnosti, které mu vynesly zkušenosti z dob působení legionářského důstojníka. Po této zkušenosti byl jako „velmi upotřebitelný“ přemístěn na dva a půl měsíce k vojenskému oddělení presidia Ministerstva národní obrany pro zahraniční záležitosti s označením pro vojenskou misi v Paříži.¹⁵⁷

Jako referent sbíral mnohé zkušenosti z prostředí mezinárodní diplomacie, které měl upotřebit v následujících letech na mezinárodním poli. Od této chvíle už nepůsobil jako pouhý řadový voják, ale přijal výzvu a ke svému vojenskému povolání přibral i povolání diplomatické.

V současné době, stejně tak, jako v době působení F. Dasticha v Paříži, představuje vojenská diplomacie strategický nástroj, jehož prostřednictvím stát realizuje své zahraničněpolitické cíle v oblasti bezpečnosti a obrany. Vojenský atašé byl a je dodnes hlava vojenské diplomacie v cizím státě a sehrává nezastupitelnou roli v rozvíjení oboustranných vztahů mezi ministerstvy obrany, jednotlivými armádami a v neposlední řadě i zpravodajskými službami obou států. Vojenský přidělenec každého státu má v popisu práce zastupovat vojenské zájmy země, ze které byl přidělen a pečovat o spojení s příslušnými vojenskými služebnami ministerstva obrany a generálního štábu.¹⁵⁸

Od 11. května 1920 nastoupil kapitán Dastich jako zástupce vojenského atašé v Paříži.¹⁵⁹ Náčelníkem úřadu vojenského atašé Československé republiky pro Francii, Švýcarsko a Belgie byl v té době akreditován plukovník Sylvestr Bláha. Vzhledem k tomu, že jeho pracovní vytížení bylo velké a jeho služební cesty do Švýcarska

---

¹⁵⁷ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. *Záznamní list 1. na dobu od 29. 10. 1918 do 30. 9. 1919.*

¹⁵⁸ SZUNYOG, Tomáš – VONDROVICOVÁ, Adéla: *Vojenská diplomacie – pohled zvnějšku*, s. 150-159.

¹⁵⁹ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha, Náhradní prapor čs. pěš. pl. 21. Osobní výkaz podepsaný F. Dastichem 30. 12. 1922 v Paříži.

a Belgie byly důležité, zažádal si o přidělení právoplatného zástupce. František se akreditací u francouzské vlády 11. listopadu 1921 dostal do vysokých diplomatických kruhů. Zastupování takového úřadu obnášelo jistě obrovské schopnosti.¹⁶⁰ V květnu 1922 byla z pařížského velvyslanectví odeslána žádost Ministerstvu zahraničních věcí do Prahy o vystavení diplomatického pasu pro Františka Dasticha.¹⁶¹

Ve služebním hodnocení si vojenský atašé v Paříži plukovník Sylvestr Bláha poznamenal, že se Dastichovi rozšířily obzory v oblasti přímých kontaktů se zahraničním světem a že se v něm rozvinul zdravý smysl pro různé vojensko-politické otázky. I v následujících letech si vysloužil vždy pochvalné hodnocení své práce a přístupu k funkci zástupce pro vojenské otázky.¹⁶² Dříve zmíněný smysl pro vojensko-politické otázky získával docházkou do Vysoké válečné školy v Paříži, která se stala předobrazem později zřízené školy v Praze. Dvouletou školu dokončil s pochvalným hodnocením v roce 1926.¹⁶³

Během Dastichova zastupování vojenského atašé v Paříži došlo v tomto francouzském hlavním městě k podpisu Československo-francouzské spojenecké smlouvy ze dne 24. ledna 1924. Na mezinárodněpolitickém poli ztrácela Francie ve dvacátých letech své velmocenské postavení. Neúspěchem byl počítán výsledek řešení tzv. rúrské krize v Německu z roku 1923. O rok předtím to byla Janovská konference, která nepřinesla výsledky podle přání Francie. Do popředí se dostávaly jiné diplomatické špičky. Československo-francouzská spojenecká smlouva měla charakter spíše politický než vojenský. Byla založena na základě budoucích společných jednáních o zahraničních otázkách a otázkách bezpečnosti ve střední Evropě.¹⁶⁴

V době zastupování vojenského atašé vyřizoval František Dastich téměř po celý rok 1923 potvrzení, které mu mělo potvrdit jeho vstup do československých legií

---

¹⁶⁰ AMZV, f. Politická sekce, číslo bal. 498/1.

¹⁶¹ Viz Obrazová příloha, Obr. 5.

¹⁶² VÚA–VHA, Sběrka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

¹⁶³ DEJMEK, Jindřich: Diplomacie Československa. Díl II. Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992), s. 53.

¹⁶⁴ VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*, s. 119–120. Československo-francouzská spojenecká smlouva z 24. 1. 1924.

v Rusku. Důvodem žádosti bylo, že Archiv Legií totiž neuchovával Dastichovu přihlášku do československého vojska. Cesta k vystavení potvrzení o legionářské službě byla dlouhá. Nakonec však byla potvrzena komisí ze dne 23. ledna 1924, která rozhodla, že byl československým legionářem ode dne podání přihlášky, tj. 15. listopadu 1916 do 31. prosince 1919.¹⁶⁵

V závěru svého působení v Paříži se rozhodl František Dastich uzavřít sňatek se slečnou Marií Risingerovou. Svatba se uskutečnila na radnici VII. okresu Paříže dne 6. října 1925.¹⁶⁶

Dastich u Hlavního štábu ve zpravodajském oddělení

Hlavní štáb nechal zřídit velitel francouzské mise v Československu v roce 1919, generál Maurice Pellé,¹⁶⁷ který vedle toho vedl řešení válečné situace na Slovensku. Jeho hlavním úkolem bylo zorganizovat a vycvičit novou československou armádu. Ta se potýkala s mnoha nedostatky např. v odbornosti velitelství, nekoncepčnosti ve fungování Ministerstva národní obrany, v armádě byly špatné vztahy mezi legionářskými a bývalými rakousko-uherskými důstojníky.¹⁶⁸ Francouzská vojenská mise k 1. lednu 1926 byla přeměněna na pouhý poradní orgán a postupem času ukončovala svou činnost u Hlavního štábu, jehož oddělení přebírali kompetentní českoslovenští vojenští představitelé.¹⁶⁹

Služba zástupce v úřadě vojenského ataše skončila pro Františka právě v době, kdy bylo rozhodnuto o ukončení francouzské vojenské mise v Československu a kdy došlo k předání Hlavního štábu do rukou československých důstojníků. Po návratu z Paříže byl 1. října 1926 umístěn k druhému oddělení Hlavního štábu.¹⁷⁰

¹⁶⁵ VÚA–VHA, f. Kancelář československých legií – kartotéka francouzských legionářů. František Dastich.

¹⁶⁶ AMZV, f. kmenové listy, František Dastich.

¹⁶⁷ Podrobněji k němu viz BŘACH, Radko: *Generál Maurice Pellé: první náčelník hlavního štábu čs. branné moci*. Praha 2007.

¹⁶⁸ ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. Praha 2008, s. 13.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 19.

¹⁷⁰ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

Hlavní štáb tvořilo 1. oddělení (organizační), 2. oddělení (zpravodajské), 3. oddělení (operační), 4. oddělení (etapní) a 5. oddělení (školské a výcvikové).¹⁷¹ Shodnou pozici jako zpravodajské oddělení Hlavního štábu měly v rámci armádní hierarchie i ostatní zpravodajská oddělení štábů zemských vojenských velitelství. Zpravodajskou činnost bychom mohli definovat jako vyvíjenou aktivitu ze strany státu, která zjišťuje informace o válečném složení nepřátelských vojsk, jejich rozložení, pohybech, obranných zařízeních, operačních záměrech, ale i o materiálním a morálním stavu. Zpravodajská činnost se diferencovala na službu výzvědnou (ofenzivní) a obrannou (defenzivní). Informační a výzvědné priority zpravodajských aktivit určovali velitelé na jednotlivých úrovních. Vycházeli z potřeb, jež vznikaly vývojem situace ve sledovaných zemích.¹⁷²

Vojenské zpravodajství v době míru nemohlo využívat veškeré prostředky k tomu, aby plnilo všechny předepsané úkoly, metody a postupy. Většina zásad vojenské zpravodajské činnosti byla koncipována však až pro válečné nasazení.¹⁷³ V průběhu válečného střetnutí je například zpravodajským službám přisouzen úkol plánování, přípravy a provedení sabotáží. Ty se zaměřují zvláště proti strategickým objektům, jako jsou zásobovací zařízení, centra zbrojního průmyslu, doly, rafinérie, mosty, letiště apod. Činnost každého agenta dostává ve válce jiný význam, neboť na jejich mimořádně důležitých informacích, které dodají v pravý čas, závisí rozhodování na bitevním poli.¹⁷⁴

Náplní práce „mírového“ vojenského zpravodajského aparátu proto bylo opatřování utajovaných skutečností o cizích státech. Tyto informace zpravodajové analyzovali a distribuovali v přehledných a rozborových materiálech oprávněným příjemcům. Vedle této činnosti podstupovali zaměstnanci 2. oddělení nejružnější výcvikové a školící kurzy.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ FETKA, Josef – ŠRÁMEK, Pavel, ed.: *Československá válečná armáda 1918-1939*. Praha 2015, s. 25.

¹⁷² STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí.*, s. 29-30.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ PIEKALKIEWICZ, Janusz: *Historie špionáže: agenti - systémy - akce*. Praha 2004, s. 11-12.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 31-32.

Štábní kapitán F. Dastich byl po svém návratu z Paříže v roce 1926 umístěn v rámci zpravodajského oddělení k pátrací skupině, kde zastával pozici běžného referenta. Zhruba po pěti letech ve štábu byl vybranou komisí uznán způsobilým pro službu v Generálním (hlavním) štábu jako podplukovník. Po několika následujících letech byl oceňován pro své výjimečné schopnosti za zpravodajskou službu.¹⁷⁶

V listopadu 1929 byl přemístěn ke druhému oddělení Hlavního štábu František Fárek, který díky svým zkušenostem převzal maďarský referát výzvědné sekce pátrací skupiny B. Jeho přímým nadřízeným byl vedoucí ofenzivní sekce pátrací skupiny, major generálního štábu František Dastich. Posledně jmenovaný byl tím, který nově příchozího přivítal, pomohl mu překonat všechny počáteční potíže, provedl její administrativou a představil mu vlastní práci. Fárek si povšiml množství lidí, kteří do této sekce přicházeli a odcházeli. Šlo o vojenské atašé, novináře, zpravodajské experty spojeneckých států, informátory a významnější agenty.¹⁷⁷

Jelikož bylo druhé oddělení teprve ve svých počátcích, nebylo jednoduché vykonávat zpravodajskou aktivitu na dostatečně vysoké úrovni. František Fárek, jenž rozhodně nebyl jediným, který pocíťoval nutnost zlepšení technické výbavy oddělení, na dvacátá léta ve zpravodajském oddělení vzpomínal slovy: „Až do roku 1930 vlastnilo zpravodajské oddělení pouze jedno starší auto se šoférem a okrajové složky byly jenom nouzově vybaveny. Nemělo fotografickou laboratoř ani chemickou a na zkoumání různých fals nebo tajných inkoustů jednu křemíkovou lampu a několik v celku běžných reagentů na vyvolávání sympatetických inkoustů“.¹⁷⁸

Na služební jednání a schůzky s agenty v Praze se chodilo pěšky, nebo tramvají. Ještě méně komfortním řešením přepravy se jevílo dojíždění vlakem do vesnic. Pouze ve výjimečně důležitých případech se mohlo využít služební auto. To se mělo v blízké budoucnosti změnit.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ VÚA–VHA, Sběrka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

¹⁷⁷ FÁREK, František – JEŽEK, Vladimír, ed.: *Stopy mizí v archivu*, s. 72-73.

¹⁷⁸ VYHLÍDAL, Milan: *První ze tří konšelů. Zpravodajský důstojník štábní kapitán František Fárek (1894-1973)*, s. 126.

¹⁷⁹ FÁREK, František–JEŽEK, Vladimír, ed.: *Stopy mizí v archivu*, s. 73.

V roce 1930 zaregistroval Fárek několik návštěv polského zpravodajského experta majora Jerzy Krzymowského u svého nadřízeného, plukovníka Mojmíra Soukupa, přednosta zpravodajského oddělení.¹⁸⁰ Po seznámení se s novým pojetím zpravodajské služby, diskutoval plukovník Soukup s majorem Dastichem o možném převzetí polského modelu. Ten spočíval ve vybudování tzv. předsunutých agenturních ústředí (PAÚ) v pohraničí s Německem. Tento model se oběma pánům zamlouval, neboť do té doby fungovalo zpravodajské oddělení z finančních a organizačních důvodů pouze centrálně v Praze.¹⁸¹

Na počátku byly vytvořeny dvě ústředny v Liberci a v Litoměřicích. Dastich tak velkou měrou přispěl k položení základů výstavby předsunutých základů mimo Prahu¹⁸²

Ještě před založením ústředny v Liberci měl plukovník Soukup v úmyslu vyslat Fárka na studijní cestu do Německa. Soukup si stál na svém, viděl ve Fárkovi nadějného zpravodajce, který splňoval základní předpoklad pro práci ve výzvědné službě proti Německu, uměl velmi dobře německy. Dále se podle Soukupových slov vyznal v terénu, měl dost zkušeností, zkrátka věděl co a jak. Na schůzce, kde byl pochopitelně přítomen major Dastich, jakožto Fárkův přímý nadřízený, vylíčil plukovník Soukup Fárkovi svou představu jeho pracovní poznávací cesty. Důležité bylo se seznámit s prostorem, ve kterém se později budou pohybovat agenti řízení libereckou ústřednou. Major Dastich měl pak na starosti naplánování jeho cesty do Německa. Doporučoval Fárkovi navštívit Gliwice, Opole, Vratislav, Svídnici, Lehinci, Görlitz, Budyšín, Drážďany, Chotěbuz, Berlín, Postupim, Magdeburg, Dessau-Roßlau, Halle, Lipsko, Geru. Tyto zastávky si směl František Fárek podle své libosti obohatit o další. Dastich dal Fárkovi radu, aby se snažil co nejlépe poznat terén, do kterého jej vysílají, aby jej pak jeho vlastní agenti nemohli tzv. tahat za nohu. Mojmír

---

¹⁸⁰ O zpravodajské součinnosti s Polskem viz STRAKA, Karel – TOMEK, Prokop – BANDŽUCH, Tomáš: *Ve službách republiky: 100 let od založení československého vojenského zpravodajství*. Praha 2018, s. 50.

¹⁸¹ VYHLÍDAL, Milan: *První ze tří konšelů. Zpravodajský důstojník štábní kapitán František Fárek (1894-1973)*, s. 127.

¹⁸² Tamtéž. Viz Obrazová příloha I, Obr. 8.

Soukup po Dastichově doporučení přidal: „*Ne, aby tě náhodou napadlo nějak se zpravodajsky angažovat. Jedeš na studijní cestu a myslí si, že o tom budeš psát veselé pojednání do geografického magazínu. Nemám totiž v úmyslu brát na sebe odpovědnost za tvoje vylomeniny, a jestli tě Němci zabásnou, raději mi nechod' ani na oči.*“¹⁸³

Zde uvádím pouze několik příkladů, čeho si měl Fárek podle F. Dasticha všimat. Celý seznam byl mnohem podrobnější: „*Jak se opatřují železniční jízdenky pro místní a dálkovou dopravu; Provádění celní a pasové kontroly; Kontrola lístků na nástupištích, při vstupu do vlaku a během jízdy; Formality při pronájmu pokojů a vyplňování přihlašovacích lístků; Jaké pozornosti místního obyvatelstva a úředních míst se těší zahraniční návštěvníci v Německu; Policejní kontroly v hotelích; Uzavírací doba v nádražních restauracích a čekárnách; Běžné typy vozidel; Telefonní automaty a seznamy; Sazby autodrožek a jejich ochota k dálkovým jízdám; Formality při vydávání zásilek na heslo a při pronájmu poštovních schránek; Soukromé detektivní agentury a informační kanceláře; Rozdíly mezi skutečností a údaji v průvodcích pro cizince; Působnost jednotlivých složek policie a jejich hodnostní označení; Rozpoznávání příslušnosti k jednotlivým druhům zbraní u vojska; poloha vojenských objektů a zařízení, pokud je k nim volný přístup; Poměry na civilních letištích; Životní standard jednotlivých společenských tříd; Biografie, muzea, divadla, veřejné knihovny apod.; Kdy se zavírají kostely; Kontrola na silnicích apod.*“¹⁸⁴

Po této studijní cestě byl František Fárek po konzultaci s majorem Dastichem vyslán v létě 1930 do nově vzniklé předsunuté agenturní ústředny do Liberce. Toto město mu vyhovovalo svou malou vzdáleností od německých hranic a příznivou polohou vůči pohraničním přechodům.¹⁸⁵ František Fárek v Liberci nezhálel. Díky svým zkušenostem získaným cestou po Německu vnímal nebezpečí, které by mohlo časem ohrozit celou Evropu. Nebyl jediný, který si uvědomil, že bylo právě na čase, aby jako vedoucí předsunuté agenturní ústředny v Liberci našel způsob, jak

¹⁸³ FÁREK, František–JEŽEK, Vladimír, ed.: *Stopy mizí v archivu*, s. 87-88.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 88-89.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 8, 137

proniknout hlouběji do řad příslušníků říšskoněmeckých ozbrojených sil. Nepochyboval rovněž o tom, že by případné navázání styku i s úředníky a inženýry podniků zaměřených na zbrojní výrobu, nepřineslo užitek. Dopisem ze dne 7. ledna 1931 podal návrh pražskému vedení, aby se v Ústí nad Labem založila určitá soukromá banka, která by sloužila německým občanům. V Německu touto dobou panovala obrovská drahota a stát vybíral vysoké daně. Čím dál více příslušníků střední vrstvy si zvyklo na jistý standart, např. v podobě navštěvování kaváren, nočních podniků, sázkových kanceláří apod.¹⁸⁶

Fárek byl se svým nápadem v Praze úspěšný a dostal souhlas. Nejprve se však přišel poradit s tajemníkem libereckého policejního ředitele, s Františkem Čmolíkem, který Fárka nasměroval na Franze Josefa Dobianera. Tento muž vedl v Liberci jednu firmu vydávající různé tiskoviny, ale nejvíce ze všeho půjčovala peníze. Když se oba muži sešli, Dobianer s Fárkovým návrhem souhlasil. Na oplátku si vyžádal od Fárka vyřízení živnostenského listu pro sebe a občanskou legitimaci pro jeho družku. Dobianer obdržel pravou legitimaci na jméno Josef Müller a dostávalo se mu potřebných finančních prostředků, měsíčně asi 30-40 tisíc marek. Smyslem této fiktivní banky bylo získání informací. Na začátku každý žadatel o úvěr dostal obsáhlý dotazník, který měl o žadateli poskytnout obrázek o jeho poměrech. Když daný jedinec spadl do kategorie lidí, o něž měla výzvědná služba zájem, zastavil se u něj jeden z Müllerových známých makléřů, který jej odkázal na samotného bankéře. Po několika měsících se bankovní dům přestěhoval do Podmokel, vesnice, která později splýnula s Děčínem. Toto místo bylo výhodnější, protože leželo přímo na železničním spojení Praha-Berlín. Na novém místě se dojednávaly obchody, o něž měli zpravodajci zájem. Štábní kapitán Fárek mezitím poslouchal rozhovor v prvním patře. Žádosti o půjčky přicházelo asi 400-500 měsíčně. Čtvrtinu z nich tvořili právě vojáci, policisté a další státní zaměstnanci. Mezi těmito následně hledal štábní kapitán Fárek spolu s vedoucím ofenzivy majorem Dastichem vhodné kandidáty ke zpravodajské spolupráci. Fiktivní

---

¹⁸⁶ PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 361.

banku označovali jako Bankhaus D. Dotyčným nabízela různé příležitosti k vedlejšímu výdělku. V případě, kdy žadatelé upadli do dluhů, jim nezbývalo nic jiného než spolupracovat s československými výzvědnými službami. Ty využívaly žadatele k předávání informací, dopisů, balíčků z Československa do Německa i opačným směrem. Doručování informací touto cestou bylo velmi úspěšné, neboť agenti vystupovali na místním nádraží v Podmoklích ještě před tím, než mohli být zkontrolováni na hlavním nádraží v Děčíně.¹⁸⁷

K Dastichově povýšení na důstojníka generálního štábu zajisté pomohla jeho snaha se odborně vzdělávat a zvyšovat svou kvalifikaci. Ve školním roce 1929/1930 absolvoval s vynikajícím prospěchem plynový kurz, uskutečněný ve Škole plynové obrany, spadající pod Vojenský chemický ústav v Olomouci. Na konci dvanáctidenního kurzu v prosinci 1929 se osvědčil výtečným prospěchem, v pořadí třetí z celého kurzu. Tento kurz Dastichovi otevřel cestu do důstojnickému sboru, neboť v závěrečném hodnocení získal od předsedy zkušební komise způsobilost pro funkci důstojníka generálního štábu pro štáby vyšších velitelství v oboru plynové služby.¹⁸⁸ V Dastichově záznamech se objevuje ještě jeden výkaz o prospěchu, informující o absolvování spojařského kurzu pro důstojníky generálního štábu. Kurz navštěvoval v květnu 1932 a zakončil je opět s vynikajícím hodnocením.¹⁸⁹

Koncem září 1932 byl přemístěn od Hlavního štábu k 46. pěšímu pluku na pozici velitele II. praporu v Chomutově.¹⁹⁰ Ani zde nepobyl příliš dlouho, neboť se začátkem roku 1934 vrátil zpět do Prahy k pátrací skupině druhého oddělení Hlavního štábu.¹⁹¹

Zlomovým rokem pro zpravodajské oddělení se stal právě rok 1934. V březnu došlo k výměně v čele tohoto oddělení. Nástupcem předchozího přednosta, divizního

---

¹⁸⁷ VYHLÍDAL, Milan: *Zpravodajská tiskařská akce Franze Dobianera. Příklad práce československé rozvědky před 2. světovou válkou*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity: řada společenských věd 32, č. 2 2018, s. 76-83; PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 362-364.

¹⁸⁸ VÚA–VHA, Sbírká kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha, Výkaz o prospěchu.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ VÚA–VHA, Sbírká kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

¹⁹¹ Tamtéž.

generála JUDr. Vladimíra Chalupy¹⁹², se stal plukovník Šimon Drgáč.¹⁹³ Pověřili jej zmodernizováním vojenské zpravodajské služby, která se měla připravit na střetnutí s tajnými službami protivníka. Myšleno především s těmi německými. K zvládnutí tohoto úkolu provedl Drgáč zásadní organizační a personální změny.¹⁹⁴ Založil zvláštní pátrací skupinu B a zvláštní výzvědné zpravodajství sekce P-1.¹⁹⁵ Ve druhé polovině 30. let zřídilo zpravodajské oddělení Hlavního štábu, pod Drgáčovou taktovkou, značné množství zpravodajských ústředen v pohraničí podle vzoru ústředen v Liberci a v Litoměřicích.¹⁹⁶ Rozmístěním předstunutých agenturních ústředen mělo být docíleno lepší operabilitě a pružnosti v získávání zpráv o preferovaných částech území zájmových států. Prioritním státem, na který se zpravodajské oddělení zpočátku, tj. v prvních poválečných letech zaměřovalo, bylo pochopitelně Maďarsko.¹⁹⁷

Německu prozatím nebyla věnována žádná pozornost. Tomu odpovídá fakt, že proti Německu až do roku 1929 nepracovala československá výzvědná služba. Bylo to dáno, podle Oldřicha Tichého,¹⁹⁸ pravděpodobně tím, že československou zpravodajskou činnost (nečinnost) měla v tomto období nahrazovat mezinárodní kontrolní mise v Německu. Podle něj by přece měl mít právě tento orgán veškerý přehled o stavu tamní armády a zbrojařského průmyslu.¹⁹⁹ Postupem času však došlo v československém vojenském zpravodajství k zásadní změně a v létě 1934 se těžiště strategického plánování přesunulo západním směrem. Za hlavního možného agresora

---

¹⁹² Podrobněji k jeho vojenské kariéře viz, MASKALÍK, Alex: *Elita armády: československá vojenská generalita 1918-1992*. Banská Bystrica 2012, s. 253.

¹⁹³ Nastoupil na místo generála Vladimíra Chalupy, který byl penzionován. Šimon Drgáč se mimo jiné stal prvním vojensky vzdělaným důstojníkem s kvalifikací gen. štábu. V čele zpravodajského oddělení působil poměrně krátkou dobu. ŠOLC, Jiří: *Po boku prezidenta. František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archívních dokumentů*, s. 27.

¹⁹⁴ ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*, s. 45.

¹⁹⁵ PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 313.

¹⁹⁶ ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*, s. 45.

¹⁹⁷ STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933-1939. Zpravodajské ústředí*, s. 35-36.

¹⁹⁸ Zevrubně k němu viz STANĚK, Radim: *Životní osudy zpravodajského důstojníka a vojenského diplomata brigádního generála Oldřicha Tichého (1898-1990)*. Olomouc 2015 (Magisterská diplomová práce, Katedra historie).

¹⁹⁹ PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 261.

bylo považováno Německo. Již od nástupu Adolfa Hitlera k moci, v roce 1933, bylo sledováno dění u našeho západního souseda. Vývoj nacismu nasvědčoval tomu, že by jeho sousedé mohli být v blízké době vystaveni válečnému ohrožení.²⁰⁰

Dastich vedoucím sekce (P-1) ofenzivní

Přesněji řečeno se stal Dastich přednostou, tedy hlavou výzvědné sekce (P-1) ofenzivní. Pátrací ústředí sekce (P-1) tvořilo ten nejvyšší možný článek řízení struktury výzvědných orgánů. Činnost zpravodajského oddělení vycházela až do první poloviny 30. let především jen z operačních a taktických potřeb vojsk v poli. Všechna zpravodajská oddělení pracovala výzvědným i obranným způsobem současně.²⁰¹

Nejvýznamnějších úspěchů v podobě zisku utajovaných plánů strategického významu bylo dosaženo v letech 1932-1934. Československé vojenské výzvědné zpravodajství odhalilo v roce 1932 pomocí agentů komplexní plán organizačního růstu a výzbrojní program Reichswehru. V letech 1932-1933 získal československý Hlavní štáb agenturní cestou vysoce závažné technické údaje a také především závazné plánovací dokumenty, které se týkaly materiální a organizační výstavby německého vojenského letectva. To nakonec skutečně odpovídaly reálnému vývoji německého vojenského letectva v letech 1934-1936.²⁰²

Výzvědné akce, vedoucí k zjištění stavu a vývoji německého leteckého průmyslu, se staly jednou z priorit československého ofenzivního zpravodajství již od roku 1933. Strategické informace o programu výstavby německého letectva přinesl spolehlivě doložený agent. Šlo o nejlépe umístěného a zároveň stabilně působícího člena agenturní sítě československého výzvědného zpravodajství. Nebyl to nikdo jiný než Albrecht Spiess, pracovník ústředí Říšského ministerstva letectví v Berlíně. Stal se vedoucím filmového referátu, kde odpovídal za tvorbu instruktážních leteckých

---

²⁰⁰ STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí*, s. 35-36.

²⁰¹ Tamtéž, s. 34.

²⁰² Tamtéž, s. 40.

snímků pro tajně budované letectvo. Nebyl však zarytým stoupencem nacistické ideologie. Jeho činnost byla prozrazena a v roce 1935 byl odsouzen k trestu smrti.²⁰³

Pravidla práce u 2. oddělení Hlavního štábu, ukládala podplukovníku Dastichovi, jakožto vedoucímu důstojníkovi ofenzivní sekce (P-1) pátrací skupiny (skupina B), aby se nejaktivněji účastnil pátrání proti Německu, a to buď přímo, nebo prostřednictvím výzvědných středisek (předsunutých agenturních ústředí). Personální složení sekce P-1 nepřekročilo ani v době největší pohotovosti sedm důstojníků. Jednalo se tedy o menší skupinku osob, která však měla na starosti důležité úkoly. Mezi ty hlavní patřilo budování a řízení agenturní sítě. V rámci agenturní sítě bychom mohli rozlišit dvě kategorie osob. První by nesly všeobecné označení agenti, ti patřili do zahraniční sítě. Druhou skupinu tvořili tzv. důvěrníci, kteří pracovali nebo byli k dispozici na československé straně od hranic.²⁰⁴

Osoby náležející do agenturní sítě se dále dělily na rezidenty, chodce, tipaře a kurýry (schránky). Rezidenti byli lidé žijící na území zájmového státu a dodávali ústní nebo písemné dokumentární zprávy. Většinou řídili několik dalších podřízených subagentů, od nichž přebírali zprávy. Chodcem byl ten, jenž byl vyslán do sousední zájmové země a tam vykonával určitá pozorování nebo kontaktoval zdroje. Tipařem byl člověk, který vyhledával takové osoby, které se v daný moment ocitly v situaci, že by se i ochotně nabídly ke spolupráci. Dodejme, že kurýr byl prostředním článkem mezi zdrojem informací a jiným agentem. Ke spolupráci byli často ochotni emigranti z Německa, kteří byli motivováni ke spolupráci tím, aby nebyli vráceni zpět do své vlasti. K 31. prosinci 1934 měla tajná agentura, kterou řídila sekce (P-1) v čele s Dastichem, pouze 14 agentů, bez předsunutých agenturních ústředí. Počet agentů nenarůstal příliš strmě ani v následujících letech. Rekonstrukce sítě agentů sekce (P-1) naráží na závažné překážky v podobě absence původních pramenných materiálů a provenience sledované sekce, neboť se vůbec nedochovaly.²⁰⁵

---

²⁰³ STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí*, s. 67-80.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 47-48.

²⁰⁵ Tamtéž, s. 49; ŠOLC, Jirí: *Po boku prezidenta. František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archívních dokumentů*, s. 29-30.

Uvedme alespoň několik kontaktů sekce P-1, se kterými Dastich musel přijít do styku. Jako prvního uvedme osobu pod jménem Syndikus Gaspari. Jednalo se o německého emigranta, který původně zastával vysoký úřednický post státní správy Horního Slezska. Pro československé zpravodajské služby údajně vyhotovil řadu písemných rozborů o nejnovějším stavu v Třetí říši. Jakožto představitel sociálně-demokratické strany se zaměřil na situaci politickou, obecně hospodářskou a průmyslovou. Také druhou postavu, německého emigranta, spisovatele I. A. Bessmertnyho získal pro spolupráci bývalý přednosta zpravodajského oddělení plukovník Mojmir Soukup. Největším přínosem tohoto agenta, jenž plnil především tipařské úkoly, bylo získání jiného agenta. Stal se jím Fritz Max Cahen, který dříve působil jako sekretář prvního ministra zahraničních věcí výmarského Německa. Dostával od přednosta pátrací skupiny blíže nespecifikované úkoly, které plnil i v dalších zemích Evropy. K dalším agentům, pracujícím pro sekci (P-1) v první polovině 30. let, patřil např. Otta Strasser, představitel opoziční frakce NSDAP a zakladatel organizace Černá fronta.²⁰⁶

Výše uvedení muži pracovali výzvědně proti nacistickému Německu. Politická situace se však v první polovině 30. let nejlépe nevyvíjela ani v Rakousku a Maďarsku, kde doznívala hospodářská krize a objevovaly se revizionistické myšlenky. O rakouské armádě informoval kapitán Albert Bischoff, tou dobou primární agent pro československé zpravodajství.²⁰⁷ Byl získán v roce 1933 a až do zániku rakouského státu dodával důležité zprávy o mobilizačních přípravách vojska. Sekce (P-1) pro něj stanovila krycí značku P-3774. Jeho informace byly využívány i k zobecňování a vyvozování širších závěrů. Po anšlusu Rakouska jej využíval Wehrmacht. V případě Maďarska hrál podobnou roli jako Bischoff muž označovaný krycím jménem Zoltán. Jeho výzvědná činnost byla na vysoké úrovni. Výraznou postavou byl pro obě sekce pátrací skupiny Adolf Püchler, který figuroval ve 30. letech pod krycím jménem

---

²⁰⁶ STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí*, s. 50.

²⁰⁷ Podrobněji k jejímu vývoji viz MARŠÁLEK, Zdenko: *Rakouská "kapesní armáda" na cestě k anšlusu (1922-1938)*. *Dějiny a současnost*. 25, č. 2, 2003, s. 36-41.

Medák. Pro československé vojenské zpravodajství pracoval od roku 1928 a až do roku 1934 působil jako tipař vyhledávající vhodné kandidáty mezi maďarskými a rakouskými státními příslušníky, kteří žili na území Československé republiky.²⁰⁸

Pro přednostu ofenzivní sekce pátrací skupiny P-1 zpravodajského oddělení se však v roce 1934 chystala další změna působiště. K jeho předčasnému odchodu od Hlavního štábu vedla nutnost dosazení kompetentní osoby do mnohem důležitějšího křesla, a to v Moskvě. Na jeho místo, do čela ofenzivní sekce P-1 pátrací skupiny zpravodajského oddělení Hlavního štábu, nastoupil v říjnu 1934 major Oldřich Tichý.²⁰⁹ Po Dastichově odchodu dostal Tichý za úkol návrh reorganizace zpravodajství, neboť dle vyjádření kapitána Karla Palečka, zástupce Tichého, udržoval Dastich nízkou úroveň ofenzivy, která se po příchodu Tichého zvýšila.²¹⁰

V protokolu, vedeném 25. listopadu 1949 na ministerstvu národní obrany, konkrétně v Hlavním štábu s brigádním generálem Karlem Palečkem, uvedl dotyčný následující informace o Františku Dastichovi: *„Byl přednostou ofenzivní skupiny ještě v éře Soukupa. Bylo to v době, kdy jsem do oddělení i já sám přišel. Pokud si pamatuji v tu dobu ta skupina ještě neměla žádný výraz. Dastych²¹¹ tam byl sám. Jak v té době přesně dělba jejich práce probíhala, nevím. Uvedl jsem již dříve, že toto období mělo aspoň podle dojmu, jaký jsem si uchoval, pracovní velmi nízkou úroveň. K Dastychovi brzy na to byl přidělen kapitán František Fryč.²¹² Z tohoto základu pak skupina vyšla. Dastych sám pak později a nejsem si zcela jist, zda to byl již jeho odchod do SSSR, kde po nějakou dobu zastával místo našeho vojenského atašé. Já sám jsem osobně Dastycha, i když jsem ho znal delší dobu blíže nepoznal, poněvadž jsme se velmi málo stýkali. V době, kdy byl přednostou skupiny jsem s ním neměl nic společného.*

---

²⁰⁸ HANZLÍK, František: *Případ kpt. Adolf Püchler. (Svědectví agenta OBZ o nelegálním získávání financí zpravodajskou službou ministerstva vnitra v letech 1946-1947.* Praha 2006; Srovnej STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí,* s. 50-51.

²⁰⁹ STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí,* s. 46.

²¹⁰ PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989,* s. 319.

²¹¹ Dastych v této podobě je uváděno i v jiných dokumentech i archivních materiálech.

²¹² Podrobněji k němu VAŠUT, Marek: *Životní osudy zpravodajského důstojníka plk. Františka Fryče (1895-1973).* Olomouc 2019 (Magisterská práce, Katedra historie).

U Dastycha neviděl jsem nikdy něco, co by představovalo služební výkonnost. Přesto Dastych zastával skutečně velmi dobrá místa a byl všemi nadřízenými uvažován a snad i hodnocen jako velmi dobrý důstojník. Prostě měl důvěru, jistotu i postavení v oddělení a já dodnes nevím, co bylo toho příčinou. Dastych je také legionář, buďto francouzský nebo italský. Na mne dojem ruského legionáře nečinil. Sám osobně byl, pokud se na něj pamatuji dost nevýrazný. Dělal dojem důstojníka přemýšlivého a tichého. Pro bližší upřesnění jeho charakteristiky mi stále schází jeho výkon, poněvadž pokud pracoval v oddělení, já jsem nikdy u něho žádný výkon neviděl. V době, kdy se tato skupina vlastně teprve stavěla, chodil více na tenis i v době služební se svým podřízeným, kapitánem Fryčem, poněvadž byl vášnivý tenista. Z toho, co jsem dnes uvedl, mohu dnes uzavírat, že měl protekci, která jej držela.“²¹³

Z protokolu, který byl veden u výsledku s brigádním generálem Karlem Palečkem, se dozvídáme nejvíce takto konkrétních informací k postavě Františka Dasticha za dobu jeho působení u zpravodajského oddělení. Z výpovědi, tak jak byla zaznamenána vyplývá, že František Dastich byl skutečně prvním, který dostal za úkol položit základy ofenzivní skupině, tj. výzvědné. V literatuře chybí přesnější datace počátku této skupiny, víme jen, že to bylo někdy v době po nástupu plukovníka Šimona Drgáče. Paleček vícekrát zmiňuje, že nově vzniklá ofenzivní skupina měla velmi nízkou úroveň. Podobný názor na úroveň pátrací skupiny měl i František Fárek.

Paleček ve výpovědi pokračuje, že s Dastichem, jenž tou dobou vedl ofenzivní sekci pátrací skupiny, pracovně neměl nic společného. Proto je Palečkovo hodnocení Dastichova pracovního nasazení na zváženu. Osobně Dasticha podle svých slov neznal. Viděl pouze výsledky jeho práce, které nebyly podle Palečka nejlepší. Musíme ovšem připomenout, že se skutečně jednalo o práci velmi náročnou, a navíc byla teprve ve svých počátcích a výsledky práce dvou lidí se zajisté nemohly rovnat pozdějším výsledkům ofenzivní sekce, která disponovala v té době modernější technikou a větším počtem personálu. Protokol uzavřel domněnkou, že nad Dastichem někdo

---

²¹³ ABS, f. 302, sign. 302-57-2. Protokol vedený s generálem Karlem Palečkem, 25. listopadu 1949, folio 56-57.

držel ochrannou ruku. Tato informace může, ale nemusí být příliš věrohodná, neboť Karel Paleček skutečně nebyl kompetentní osobou na hodnocení Dastichovy práce v ofenzivní skupině. Spolu ani příliš nepřicházeli do kontaktu. Informace z protokolu měly nejspíše zdiskreditovat Františka Dasticha kvůli tomu, že emigroval na západ.

Kromě majora Oldřicha Tichého se o zvýšení úrovně zpravodajské pátrací skupiny zasloužil nový přednosta pátrací skupiny, podplukovník František Moravec, jenž vystřídal plukovníka Mojmíra Soukupa.²¹⁴

Československo-sovětské vztahy v první třetině 20. století

Dříve než představím působení Františka Dasticha v sovětském Rusku, je nasnadě nastínit situaci na politicko-diplomatické rovině vzájemných vztahů. Nesmíme zapomenout na neurovnané vztahy po ukončení bojů na východní frontě mezi československými legiemi a ruskou armádou, mezi mladou sovětskou republikou a podobně nově vzniklým Československem. Čeští a slovenští bojovníci z řad přeběhlíků z rakousko-uherské armády zahájili po Říjnové bolševické revoluci v roce 1917 pochod do Vladivostoku, aby se jako součást francouzské armády dopravili na bojiště západní fronty. Když však bylo dohodnuto o využití československých jednotek k „protisovětské intervenci“, zůstaly tyto jednotky do vyhlášení samostatnosti Československa na sibiřské magistrále. Poté neměly jediný důvod pokračovat v intervenci, ale jejich jediným cílem bylo dostat se domů.²¹⁵

Činnost legií měla prvořadý vliv na vztah československé a sovětské republiky až do roku 1920. Předchozí snažení o navázání komunikace bylo zaraženo ze strany Československa, které zastávalo stanovisko, že se sovětskou vládou nelze vůbec oficiálně jednat. Jistý kompromis byl nalezen při podepsání příměří mezi československými legiemi a Ruskou federativní sovětskou republikou 7. února 1920. Díky tomu byl zajištěn odchod legií do Vladivostoku a odtud domů.²¹⁶

---

²¹⁴ PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 319.

²¹⁵ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojení: Praha a Moskva: 1920-1948*. Praha 2015, s. 22–23.

²¹⁶ Tamtéž, s. 24–25.

Nové Československo nechtělo stát stranou mezinárodních hospodářských výzev. Stále častěji se hovořilo o nových možnostech navázání styků se sovětským Ruskem. Oba čelní představitelé, jak T. G. Masaryk, tak E. Beneš, vnímali nutnost nalézt nové trhy, neboť ty dřívější zánikem Rakouska-Uherska zanikly. Citlivě vnímali novou situaci a rozhodně nechtěli vstoupit do hospodářských styků se sovětským Ruskem, díky kterému by sovětský režim jakkoliv podporovali. Přestože Československo jako nástupnický stát zdědilo po rozpadu monarchie tři čtvrtiny průmyslového potenciálu velmoc, nemohlo v běžných odvětvích konkurovat západním trhům. Bylo čím dál jasnější, že nastartování ekonomiky prospěje získání odbytiště pro domácí export. Sovětské Rusko se 130 miliony obyvatel a s velkým bohatstvím nerostných surovin nemohlo stát stranou pro zahraniční obchod jakéhokoliv evropského státu, obnovujícího po válce svou hospodářskou mírovou aktivitu. V roce 1921 podepsala Velká Británie, Německo a další obchodní smlouvu se Sovětským svazem. Na základě toho se rozhodlo československé Ministerstvo zahraničí prozkoumat zájem u obchodníků a průmyslníků.²¹⁷

Zájem byl eminentní. Avšak ke konečnému podpisu, který by vedl k otevření se sovětskému trhu, nedošlo. Bránila mu podmínka uznání sovětské vlády a sovětských úřadů jako jediných představitelů Ruska.²¹⁸

Ke změně Benešova postoje vůči podpisu obchodní dohody došlo vlivem přeorientování západních ekonomik na východ. Levicová veřejnost i průmyslové kruhy vyjadřovaly nespokojenost s kroky zahraniční politiky. Ozývaly se hlasy o promarnění příležitostí pro československý průmysl. Kritici se obávali, že v sovětském Rusku nebude prostor pro československé podniky, které předběhnou západní mocnosti. Tak Beneš ještě v Janově po skončení konference vyjednal značně obsáhlou prozatímní obchodní smlouvu, podepsanou 5. června 1922. Tento jediný dokument upravoval vztahy mezi oběma zeměmi až do roku 1934.²¹⁹

---

²¹⁷ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948.*, s. 28–30.

²¹⁸ Tamtéž, s. 34.

²¹⁹ Tamtéž, s. 49–50.

Dastich vojenským atašé v Moskvě

Významným mezníkem pro československo-sovětské diplomatické vztahy bylo umístění vojenského atašé do Moskvy. Pro tuto vysokou a prestižní vojenskou pozici byl v říjnu roku 1934 vybrán právě podplukovník generálního štábu František Dastich. Než k tomu ale mohlo dojít, bylo potřeba projít nelehkou cestou sblížení obou států. Prvním důležitým krokem byla určitě prozatímní obchodní smlouva z roku 1922.

Ve 30. letech minulého století se Československo ocitlo v obklíčení diktatur a autoritativních režimů. Dr. Beneš si jednou posteskl v dopise tehdejšímu předsedovi francouzské vlády: „*Stav demokracie ve střední Evropě je žalostný. Naše skvělá izolace uprostřed fašistických diktatur je úplná. Je to velmi málo uspokojujivá situace.*“ A mělo to své zdůvodnění. V Rakousku se v únoru 1934 chopil moci Dollfussův klerofašistický režim, k tomu se přidal vystupňovaný protičeskoslovenský postoj ze strany polské vlády, která s nacistickým Německem uzavřela počátkem stejného roku dohodu o neútočení. V Maďarsku zesílil vliv Hitlera.²²⁰ Můžeme říct, že Československo nemělo jiného vojenského partnera než Francii. Spojenecký svazek byl uzavřen 25. ledna 1924 československo-francouzskou spojeneckou smlouvou.²²¹

Vzhledem k narůstajícímu nebezpečí revize poválečného versailleského uspořádání Evropy ze strany Německa, rostla také snaha Francie a jí nakloněných spojenců, zamezit agresivním tendencím nacistického režimu, který nabíral na síle. Po uzavření Rýnského garančního paktu, který zaručoval neměnnost západní hranice Německa, bylo nasnadě se ptát po zárukách neměnnosti východní hranice Německa. O uzavření systému garančních smluv s Německem měla prominentní zájem Francie. Její koncepce plně vyhovovala zájmům Československa, jakožto souseda na východní hranici Německa. Do jednání se vložil Sovětský svaz, jehož diplomacie projevovala v tomto směru velkou aktivitu. Sovětský svaz byl Francií brán jako důležitý hráč na mezinárodním diplomatickém poli, proto se Francie odhodlala sblížit se s touto

²²⁰ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 56–57.

²²¹ VESELÝ, Zdeněk: *Světová politika 20. století v datech*. Praha 1999, s. 46.

komunistickou mocností. Výsledkem bylo uzavření spojenecké smlouvy na počátku května 1935.²²²

Trochu jiný úhel pohledu sblížení Francie se SSSR nabízí historik Jiří Kovtun, který napsal, že toto sblížení mělo za cíl postrašit probouzející se Německo a přimět ho k ústupkům. Mělo jít o francouzský trik. Vedle toho, ale nemohlo sovětské Rusko v čele s veliteli Rudé armády přihlížet možnému ohrožení ze strany Německa v případě, kdy by došlo k jeho sblížení s Francií. Proto sovětské Rusko učinilo tento krok, aby jej později neučinilo Německo, které by tak mělo v zádech Francii a volnou cestou na východ. Proti iluzi, že by Hitler zaručil bezpečnost západním státům a vydal se na sovětské Rusko, vystoupil náměstek sovětského ministerstva obrany, maršál Michail Tuchačevskij, pozdější oběť Stalinova teroru. Tuchačevskij byl přesvědčen, že Hitler předstíral zájem o smír s Francií jen na oko a že ve skutečnosti chtěl Francii oklamat.²²³

Podle této francouzské předlohy sblížování se řídila i československá diplomacie. Prvním zásadním krokem k normalizaci vzájemných vztahů bylo navázání diplomatických vztahů 9. června 1934.²²⁴ Po přípravách nastoupil 18. července 1934 do funkce vyslanec Sovětského svazu v Československu S. S. Alexandrovskij. Také československý vyslanec v SSSR Bohdan Pavlů²²⁵ odevzdal v Moskvě své pověřovací listiny. Současně s tím začala příprava na jmenování vojenských atašé.²²⁶ Autorka Pokorná zaznamenala ustanovení československého vojenského atašé, podplukovníka generálního štábu Františka Dasticha, k 7. srpnu 1934.²²⁷ Jeho pravou rukou se stal štábní kapitán Alexandr

---

²²² VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*, s. 162. Československo-sovětská spojenecká smlouva z 16. 5. 1935.

²²³ KOVTUN, Jiří: *Republika v obležení: první éra prezidenta Beneše, 1935-1938*. Praha 2016, s. 71–72.

²²⁴ VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*, s. 162. Československo-sovětská spojenecká smlouva z 16. 5. 1935.

²²⁵ Bohdan Pavlů byl vybrán jako první vyslanec ČSR v SSSR. Jako šéf Odbočky Národní rady na Rusi náležel v letech 1918-1919 ke stoupencům aktivního boje československých legií proti bolševikům. Pravděpodobně v jeho osobě měla být zdůrazněna vůle k nezávislým postojům čs. diplomacie i po uznání sovětského režimu. DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*. Praha 2002, s. 95.

²²⁶ Viz Obrazová příloha I, Obr. 7.

²²⁷ Datum ustanovení Dasticha vojenským atašé se značně různí. Pro dataci nástupu do funkce vojenského atašé jsem zvolil údaj od Pokorné, poněvadž se toto datum v literatuře opakuje vícekrát.

František Kühnel,²²⁸ dřívější pobočník I. zástupce náčelníka Hlavního štábu. Do Moskvy přicestovali 27. října 1934. Příjetí proběhlo v přátelském duchu, což již od počátku vytvořilo dobré předpoklady pro budoucí spolupráci.²²⁹

Jmenování sovětského vojenského atašé se o pár měsíců opozdilo. Do Prahy dorazil A. V. Jemeljanov-Surik až počátkem ledna 1935. Úřady vojenských atašé sehrály důležitou úlohu v rozvoji vzájemných vojenských kontaktů obou zemí a při kooperaci v různých oblastech vojenství. V neposlední řadě do jejich kompetence patřilo navazování bezprostředních styků mezi oběma armádami. Od počátku vojenské spolupráce bylo jasné, že vzhledem k zeměpisné poloze Československa mezi Francií a sovětským Ruskem bude nejdůležitější vybudovat spolehlivé letecké spojení. Sovětské Rusko vidělo v rozvoji leteckého průmyslu jediné možné východisko, jak by v případě napadení ze strany Německa, mohlo pomoci vzdušnou cestou.²³⁰

Vedle navazování diplomatické a vojenské spolupráce s ČSR a Francií obrátil Sovětský svaz svou pozornost na navázání kontaktu s celosvětovou organizací, nabízející mnohé bezpečnostní záruky. Vstup komunistického SSSR do demokratické organizace, Společnosti národů, se zdá být až nepředstavitelný. Myslet si, že by se snad sovětské Rusko chtělo zasloužit o udržování míru v Evropě, by se zdálo dosti naivní. Sovětský svaz svým vstupem do této organizace 18. září 1934 vyjadřoval začlenění se do projektu kolektivní bezpečnosti. Uvědomovalo si, že je lepší být uvnitř a relativně v bezpečí než stát úplně stranou, a být vystaven možnému ohrožení ze

---

Pokorná uvádí 7. srpen. POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*, s. 52-53, s. 53-56; Jiný autor, Emil Voráček datuje začátek Dastichova úřadu k 20. říjnu. VORÁČEK, Emil: *Československo-sovětské zbrojní obchody a technická spolupráce v letech 1935-1937*. In: AMORT, Čestmír: *Československo-sovětské vztahy*: [Sborník], 5. [sv.]. Praha 1976, s. 127-140. Dostupné na: <https://kramerius5.nkp.cz/uuid/uuid:1e99e260-0b1f-11e3-9439-005056825209>, [cit. 2020-04-02]; Kvalifikační listina Františka Dasticha zase uvádí jeho ustanovení na 15. říjen 1934. In: VÚA-VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

²²⁸ Viz Obrazová příloha, Obr. 6.

²²⁹ STRAKA, Karel: *S cílem jednotného usměrnění všech sil. Činnost vlády a nejvyšší rady obrany státu v letech 1932-1938*. Praha 2007 (disertační práce).

²³⁰ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*. Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR, 30, 1981, s. 53-56. Dostupné na: <https://kramerius.army.cz/search/i.jsp?pid=uuid:b4b2add2-bde4-4aa0-b585-664a9643bd24&q=Dastich#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-article-page uuid:54efaad9-5cf4-11ea-a676-001b63bd97ba>, [cit. 2020-03-14].

strany agresora bez možnosti vojenské pomoci od partnerů.²³¹ S přijetím do Společnosti národů napomáhal aktivně Edvard Beneš, který mimochodem předsedal Radě v roce 1926 v okamžiku, kdy vstupovalo do této instituce Německo.²³²

Pro Rusko bylo v polovině 30. let důležité mít alespoň nějakého vojenského spojence, protože by v případě napadení ze strany Německa dlouho bez pomoci neobstálo. Do velké míry měl na prozatímní nepřipravenosti a malé bojeschopnosti zásluhu J. V. Stalin, který v tomto období nařídil čistky v důstojnictvu a generalitě Rudé armády.²³³

Pro vyslání do sovětského Ruska právě v této neobyčejně kruté době se musel podplukovník Dastich osvědčit jako ten nejschopnější a nejkompetentnější. Těžil z bohatých zkušeností získaných během šestiletého pobytu v Paříži, kde se seznamoval s prací ve vojensko-diplomatických kruzích. Jak bude popsáno dále, byla součástí jeho agendy i oblast obchodu se zbraněmi, která nepochybně spadala a spadá do rámce vojenské diplomacie. Realizace těchto obchodních aktivit byla vždy motivována primárně vojensko-bezpečnostními zájmy státu.²³⁴

Na československém Ministerstvu národní obrany velmi pozorně sledovali vývoj v SSSR a snažili se získat podrobné informace o svém spojenci ze všech dostupných zdrojů. Dokazují to zprávy československého vojenského atašé podplukovníka Františka Dasticha, který od svého nástupu do funkce soustavně informoval Ministerstvo jak o celkovém dění v sovětském Rusku, tak především o dění v Rudé armádě. Dastich ve své první zprávě z března 1935 informuje o dosažených úspěších v ekonomické oblasti a tvrdí, že: „*Není dnes v SSSR síly, která by bolševický režim mohla svrhnouti*“.²³⁵ A nebylo to jen Ministerstvo, které

---

²³¹ KOVTUN, Jiří: *Republika v obležení: první éra prezidenta Beneše, 1935-1938*, s. 73, 129.

²³² VESELÝ, Zdeněk: *Edvard Beneš – Československo – Evropa*, s. 58.

²³³ KOVTUN, Jiří: *Republika v obležení: první éra prezidenta Beneše, 1935-1938*, s. 73, 129.

²³⁴ SZUNYOG, Tomáš – VONDROVICOVÁ, Adéla: *Vojenská diplomacie – pohled zvnějšku*. Vojenské rozhledy, 26, 2017, s. 153. Dostupné na: https://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/cele_cisla/Od_roku_2017/VR2017-2.pdf, [cit. 2020-02-27].

²³⁵ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*. Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR, 30, 1981, s. 58–59. Dostupné na: <https://kramerius.army.cz/search/i.jsp?pid=uuid:b4b2add2-bde4-4aa0-b585->

informovalo o tom, co zjistilo. Ve zprávě Ministerstva národní bezpečnosti z července 1951 Dasticha označují jako zpravodajského vyzvědače ve službách samotného Edvarda Beneše, který mu měl osobně předávat instrukce na tajných poradách.²³⁶ Otázkou je, jak jsou tyto informace z roku 1951 důvěryhodně, když přihlédneme k politické situaci v Československu.

Z pozice vojenského přidělence se velmi podrobně zabýval otázkami struktury Rudé armády, způsobem doplňování armády, ideologické bolševické výchovy, zásobováním. Snažil se nalézt nedostatky ruské armády, kterou ovšem shledal jako „*Moderní, silnou a dobře vyzbrojenou, schopnou zabezpečit obranu země. Tato armáda je schopna zahájit operace ihned. Vojenské školství je na vysokém stupni. Důstojníci jsou vychováni k iniciativě a k odvaze. Armáda je zcela moderně organizována a disponuje mohutným materiálem, hlavně letectvem. Protiletadlové dělostřelectvo je dobré a mocné. Asi jedna třetina dělostřelectva je motorizovaná. Mají obrovskou jízdu a jejich jezdeckvo je velmi dobře a moderně vyzbrojené, to platí i o ostatních zbraních. Vcelku lze říci, že Rusové učinili opatření, aby průmyslově pro případ války byli úplně soběstační jako málokterý stát a jako snad jedině Spojené státy americké.*“²³⁷ Tato zpráva zaskočila nejednoho důstojníka Hlavního štábu v Praze. Dastichova slova plná vojenského optimismu a připravenosti sovětské armády musela působit v polovině 30. let značně nevěrohodně. Svě o tom věděl generál Sylvestr Bláha, náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky, jenž Dastichovu zprávu přepracovával pro nadřízené orgány, které chystaly budoucí spojeneckou smlouvu. Zpochybňoval přitom Dastichovy názory a vyjadřoval se o něm v tom smyslu, že ještě nejspíš neměl příležitost si informace získat osobní zkušeností s realitou u ruské armády. Jisté negativní postoje k Dastichově zprávě měli ti českoslovenští důstojníci,

---

[664a9643bd24&q=Dastich#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-article-page uuid:54efaad9-5cf4-11ea-a676-001b63bd97ba](#), [cit. 2020-03-14].

²³⁶ ABS, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 109.

²³⁷ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*. Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR, 30, 1981, s. 59. Dostupné na: <https://kramerius.army.cz/search/i.jsp?pid=uuid:b4b2add2-bde4-4aa0-b585-664a9643bd24&q=Dastich#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-article-page uuid:54efaad9-5cf4-11ea-a676-001b63bd97ba>, [cit. 2020-03-14].

kteří nepokládali sovětské Rusko za toho pravého spojence a svůj obrázek o ruské vojenské mentalitě si vytvořili z dob první světové války a z následujícího období občanské války.²³⁸

Jako vrchol sblížování je pokládán podpis ze den 16. května 1935 uzavírající spojeneckou smlouvu mezi Československem a sovětským Ruskem. Závazkem tohoto dokumentu byla vzájemná pomoc v případě nevyprovokovaného útoku po předložení případu Radě Společnosti národů, do které Sovětský svaz vstoupil o rok dříve. Navíc pomoc byla podmíněna pomocí Francie.²³⁹ Beneš tuto podmínku formuloval slovy: „*Obě vlády zároveň uznávají, že závazky vzájemné pomoci budou účinné potud, pokud tu budou podmínky, předvídané touto smlouvou a pokud bude oběti útoku poskytnuta pomoc ze strany Francie.*“²⁴⁰ Tímto krokem lze pochopit dr. Beneše, který neměl v úmyslu se spoléhat vojensky jen výhradně na sovětské Rusko, aby se tak nedostal do jeho područí.

Francie měla zafungovat jako pojistka proti možnému nevyžádanému zásahu ze strany sovětského Ruska. V době sepsání smlouvy ještě nikdo nemohl tušit, že nakonec to bude Francie, která jako by se neznala k závazkům vůči Československu v roce 1938. Dalším aspektem nefunkčnosti této smlouvy bylo zamítavé stanovisko z polské i rumunské strany, které nesouhlasily s případnou pozemní sovětskou pomocí, která nemohla projít přes jejich území. Navíc nebyla uzavřena žádná konkrétní dohoda o vojenské pomoci ze strany SSSR. Tato smlouva navíc hrála do karet nacistické propagandě, která ji dokázala využít pro své potřeby. ČSR označovala jako základnu bolševismu ve střední Evropě.²⁴¹

Dastich brzy po nástupu do funkce vojenského atašé v moskevském prostředí „zdomácněl“ a seznámil se s obchodníkem Karlem Baxantem, který zastupoval a reprezentoval Škodovku v SSSR. Ta hrála významnou roli na vojensko-obchodním

---

²³⁸ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*, s. 59.

²³⁹ VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*, s. 162. Československo-sovětská spojenecká smlouva z 16. 5. 1935.

²⁴⁰ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojení: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 66.

²⁴¹ VAŠEK, Richard, ed: *Prezident Beneš v letech 1935-1938: studie a edice dokumentů*. Praha 2008, s. 53.

poli. Díky Dastichovým kontaktům tak získala v Sovětském svazu značné postavení a vřehlas.²⁴²

Škodovce hrála do karet situace v Rudé armádě v druhé polovině 30. let. Hned od první chvíle ve svém úřadu sledoval Dastich proměnu v přezbrojování a v reorganizaci sovětské armády. Vojenský rozpočet Ruska vzrostl na osminásobek, počet vojska se zdvojnásobil. U počtu letadel také došlo téměř ke dvojnásobnému zvýšení počtu, ze dvou a půl tisíce na čtyři tisíce letadel.²⁴³ K rozvoji sovětského leteckého průmyslu zajisté dopomohla vojenská spolupráce s československou vládou, která vyvinula značnou aktivitu pro obchodní sblížení vedoucí k oboustranným kontraktům v tomto odvětví.²⁴⁴ Jako prostředník zapůsobilo velitelství sovětského letectva, které požádalo v polovině května 1935 československé Ministerstvo národní obrany o vyslání letecké delegace do SSSR. Skupinu důstojníků vedl velitel letectva a protiletadlového dělostřelectva generál Jaroslav Fajfr. Komunikace s předními sovětskými vojenskými činiteli (K. J. Voršilovem a N. Kamaninem) se točila kolem obrany Československa před hitlerovskou agresí. Českoslovenští zástupci projevovali v té době zájem o sovětské rychlé bombardéry, tzv. Kaťuška (SB-2). Československu, do té doby orientovanému na výrobu stíhacích letadel, se zamlouval plán na sériovou výrobu lehkých bombardérů, který si československá delegace přivezla domů. Opačným směrem, se začaly dodávat československé letecké motory.²⁴⁵

V srpnu 1935 byla dohodnuta návštěva ruské delegace při příležitosti letních manévřů čs. armády. Delegaci přivedl do Prahy tehdejší velitel vojenské akademie Rudé armády, generál B. M. Šapošnikov. Sovětské zástupce nepřiletěli jen kvůli účasti na manévřech, ale hlavně kvůli dalším jednáním a konkrétním návštěvám zbrojních podniků, jejichž výroba by byla využitelná pro obchodování se sovětským Ruskem.

---

²⁴² VORÁČEK, Emil: *Československo-sovětské zbrojní obchody a technická spolupráce v letech 1935–1937*, s. 128.

²⁴³ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 58.

²⁴⁴ Československu se od dob jeho vzniku spoléhalo v otázce zbrojního průmyslu na vlastní, domácí zdroje. Časem se mu podařilo budovat rozsáhlý zbrojní průmysl, který se prosadil i na světovém trhu. Z Československa se za necelých 20 let stala zbrojařská velmoc. V letech 1934–1935 byla na prvním místě v seznamu největší světových vývozců zbraní. ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*, s. 107.

²⁴⁵ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 74.

Jednalo se především o exkurze do brněnské Zbrojovky a do Škodových závodů v Plzni. Sovětská delegace prokazovala obrovský zájem o spolupráci v oblasti zbrojní výroby a netajila se intereselem o širokých možnostech a schopnostech Škodových závodů. Sověti chtěli pokročit od obchodních dohod až k vzájemné pomoci projekční, konstrukční, při ověřovacích zkouškách zbraní, ale i zavádění licenční výroby vojenské techniky.²⁴⁶

Zanedlouho byla československá delegace pozvána opět na jednání se sovětskými vojenskými představiteli. Vedoucím zářijové delegace byl určen náčelník Hlavního štábu čs. armády generál Ludvík Krejčí. S náčelníkem odcestovala delegace odborníků a kompetentních vyšších velitelů.²⁴⁷ Kromě generála Krejčího a jeho doprovodu tvořili výpravu čtyři důstojníci: generálové Karel Husárek, Bohuslav Fiala, plukovník Šimon Drgáč a Josef Fetka. Nechyběli představitelé za dělostřelectvo, letectvo, jezdecko a motorizované jednotky.²⁴⁸ Krejčí na jednání vzpomínal spíše jako na obecné rozhovory bez konkrétních finálních dohod. Na vojenskou spolupráci navazovaly od roku 1936 stáže studijního zaměření pro vojenské piloty.²⁴⁹

Vedle zajisté důležitých jednání o zbrojní spolupráci, vyvstala na povrch i otázka spolupráce na zpravodajském poli. O zpravodajskou spolupráci byl ze strany Ruska ohromný zájem. Bohužel, vzhledem ke zničení většiny zpravodajských spisů a materiálů v podvečer okupace českých zemí, jsme odkázáni především na svědectví pamětníků, která nemusí stoprocentně odpovídat realitě. Přednosta studijní skupiny 2. oddělení Hlavního štábu podplukovník František Havel²⁵⁰ ve svých vzpomínkách zmiňuje příjezd sovětské delegace zpravodajské správy z léta roku 1935. Ta byla vedená sborovým komisařem Arturem Christianovičem Artuzovem. Rozhovorů se za československou stranu účastnili přednosta 2. oddělení Hlavního štábu, plukovník Šimon Drgáč a jeho zástupce plukovník Mojmír Soukup. Mimo jiné měli tito muži

---

²⁴⁶ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 75.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 76–78.

²⁴⁸ FETKA, Josef – ŠRÁMEK, Pavel, ed.: *Československá válečná armáda 1918-1939*, s. 55.

²⁴⁹ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 76–78.

²⁵⁰ Zevrubně k němu viz VYHLÍDAL, Milan: *Zpravodajský důstojník plk. gšt. František Havel (1896-1977): příspěvek k fungování vojenského zpravodajství ve 2. polovině 30. let 20. století*. Historie a vojenství, 68, č. 2 (2019), s. 45-65.

údajně podepsat i písemnou dohodu o zpravodajské součinnosti namířené proti Německu. Samotná zpravodajská spolupráce pak byla podle Františka Havla zahájena v lednu 1936, kdy se konalo první setkání k započatí výměny výzvědných informací.²⁵¹

Na jaře roku 1936 došlo k výměně na pozici ruského vojenského ataše v Praze. Byl jím jmenován Lev Šnitman, jenž byl významným specialistou na Německo, neboť dříve působil v Berlíně. Otázka Německa se hojně diskutovala po celé léto 1936. Do Moskvy přijížděly delegace československých zpravodajských špiček z Hlavního štábu, aby hovořily o politicko-mocenském směřování nacistického Německa a o jeho zpravodajských službách. Na jednáních se ukázalo, podle vedoucího pátrací skupiny (skupina B) podplukovníka Františka Moravce, že sovětská rozvědka na tom není vůbec dobře, co se týče znalostí zpravodajců o německé armádě. Jiné mínění např. o stavu radioodposlechové služby měl jeho kolega, vedoucí studijní skupiny (skupina A) František Havel, který se účastnil jiného jednání v témže roce. S odstupem několika let napsal ve svých vzpomínkách, že byl v Moskvě až překvapen množstvím zpráv o německé mírové armádě a jiných ozbrojených složkách. Havlovi se podařilo dohodnout přeposílání těchto zpráv do Prahy, kde měly být následně předloženy studiu v 2. oddělení Hlavního štábu.²⁵²

V červenci 1936 přiletěla do Prahy další vojenská delegace v čele s velitelem sovětského vojenského letectva, která navštívila letecké továrny.²⁵³ V této práci nemůžu opomenout zmínku o významné návštěvě sovětské delegace, která do Prahy přijela 17. srpna 1936. Sovětští zástupci Rudé armády se zúčastnili závěrečných cvičení čs. armády v Čechách a na Slovensku. Tuto delegaci doprovázel československý vojenský ataše v SSSR, podplukovník generálního štábu, František Dastich spolu se svým protějškem, novým sovětským vojenským atašé plukovníkem

---

²⁵¹ KOKOŠKA, Stanislav: *Československo-sovětská zpravodajská spolupráce v letech 1936-1941*. Historie a vojenství, 46, 1997, 37–52. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/dsmo/uuid/uuid:7e232767-5db8-11ea-86c6-001b63bd97ba>, [cit. 2020-03-19].

²⁵² KOKOŠKA, Stanislav: *Československo-sovětská zpravodajská spolupráce v letech 1936-1941*, s. 40.

²⁵³ ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*, s. 36–37.

Šnitmanem. Hosté byli uvítáni československými vojenskými představiteli v čele s generálem Ludvíkem Krejčím. Následujícího dne byli přijati na Pražském hradě prezidentem E. Benešem.²⁵⁴ Během této návštěvy byla projednána otázka sovětsko-francouzsko-československé spolupráce na úrovni Hlavních štábů. Ke konkrétní závěrečné dohodě, která by pochopitelně svazovala do určité míry všechny tři Hlavní štáby, nakonec nedošlo.²⁵⁵ Dohoda byla uzavřena jen částečně, což mělo za následek zřízení společného pracoviště československé a sovětské vojenské zpravodajské služby v Praze.²⁵⁶ Smíšené agenturní pracoviště se označovalo jako *Vonapo 20* v čele s výše zmíněným majorem Karlem Palečkem a sloužilo k ofenzivnímu zpravodajství namířenému proti Německu. Ofenzivní podobou získalo pracoviště využitím tipařů z řad německých emigrantů, kteří vybírali agenty ke spolupráci.²⁵⁷

V říjnu 1936 odjela do SSSR naše vojenská delegace vedená bývalým přednostou 3. oddělení Hlavního štábu, tehdy již velitelem IV. sboru generálem Vojtěchem Borisem Lužou.²⁵⁸ Naše důstojníky osobně přivítal lidový komisař obrany Kliment Jefremovič Vorošilov. Součástí manévru bylo předvedení činnosti tankových a výsadkových jednotek, které v přítomných zanechalo velký dojem. Československo-sovětská vojenská spolupráce pokračovala velice intenzivně i v následujících letech, a to jak na poli výměny důstojníků při odborných stážích, tak při sjednávání zbrojních kontraktů.²⁵⁹

V listopadu roku 1936 se obrátil československý vojenský atašé v Moskvě Dastich, z podnětu náčelníka československého Hlavního štábu, armádního generála L. Krejčího, na sovětské vojenské představitele s návrhem. Z návrhu vyplynulo, že

---

²⁵⁴ Ke zvolení dr. Edvarda Beneše československým prezidentem došlo v prosinci roku 1935. Nedopatřením jej podpořila právě komunistická strana. Nedopatřením proto, že o podpoře Beneše rozhodlo pražské vedení KSČ bez konfrontace s Gottwaldem, který se nacházel od srpna 1934 v Moskvě v exilu. Vedení pražské KSČ si následně své kroky, vedoucí k volbě Beneše, muselo obhájit v Moskvě. KOVTUN, Jiří: *Republika v obležení: první éra prezidenta Beneše, 1935-1938*, s. 109–110.

²⁵⁵ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*, s. 67.

²⁵⁶ ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*, s. 37.

²⁵⁷ KOKOŠKA, Stanislav: *Československo-sovětská zpravodajská spolupráce v letech 1936-1941*, s. 41-42.

²⁵⁸ K němu viz zejména ČERNÝ, Vladimír a kol.: *Legenda bez legend. Životní osudy generála Vojtěcha Borise Luži (1891-1944)*. Brno 2004.

²⁵⁹ STEHLÍK, Eduard: *Srdce armády: Generální štáb 1919-2019*. Praha 2019, s. 29.

československá strana chtěla projednat základní otázky strategického postupu v případě vojenské pomoci. Sovětská strana sice návrh uvítala, ale poněvadž otázky vybočovaly z dosavadního rámce styků, doporučili Sověti vyřešit tento návrh spíše na politické úrovni. Řešení této otázky nebylo možné pouze z armádní perspektivy, muselo dojít na politická jednání, do kterých by podle smluv zasahovala i Francie. Z vládních jednání ovšem sešlo, protože další vývoj spolupráce měl navazovat na tu mezi Francií a SSSR. Avšak Francie pomalu, ale jistě začala z dalšího hlubšího postupu vojenské spolupráce se SSSR vycouávat, a tímto byly do jisté míry zabrzděny československé politické snahy dohodnout konkrétní návrhy.²⁶⁰

Československo ovšem stále pokulhávalo v leteckém průmyslu. Všem vojenským představitelům bylo po skončení první světové války jasné, že v té příští by mohly rozhodovat vzdušné síly. Československo sice disponovalo stíhacími letouny a lehkými bombardéry, avšak technika šla velmi rychle dopředu a letouny zastarávaly a československé letectvo postrádalo střední a těžké bombardéry. Poněvadž Velká Británie i Francie požadovaly za nákup licencí obrovské sumy, rozhodlo se o prozkoumání možností v sovětském Rusku.²⁶¹

Tohoto úkolu se, v jistém slova smyslu, ujal generál Jaroslav Fajfr po návratu československé delegace v červnu 1935 ze SSSR. Považoval sovětské letectvo za jedno z nejsilnějších a nejlépe zabezpečených zbraní Rudé armády. Informoval ostatní o sovětském letounu, kterým byl dvoumotorový středoplošník s hladkým duralovým potahem křídel a ocasních ploch, se zcela uzavřenou kabinou pro tříčlennou posádku a zatahovacím podvozkem. Vyzbrojen byl dvěma kulomety. Získání podrobnějších informací o tomto žádaném stroji bylo opět na vojenském atašé.²⁶²

Informace o svých zjištěních uvedl Dastich v Periodické zprávě za III. čtvrtletí 1936 následovně: „*CAGI (Centralnyj aerogydrodinamičeskij instittu) zkonstruoval nový typ rychlého pasažérského letadla ANT-35. Konstruktérem byl*

---

²⁶⁰ POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let*, s. 69.

²⁶¹ POKORNÁ, Alevtina: *Sovětský bombardér SB-2 v čs. vojenském letectvu*. Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR, 39, 1990, s. 69. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/dsmo/uuid/uuid:b0ffad1a-5d64-11ea-baf3-001b63bd97ba>.

²⁶² POKORNÁ, Alevtina: *Sovětský bombardér SB-2 v čs. vojenském letectvu*, s. 70.

Ing. A. A. Archangelskij. Letoun má prý maximální rychlost 400-420 km/hod a malou přistávací rychlost. Benzínové nádrže jsou tak objemné, že letadlo může bez přistání proletěti 2000-2500 km. ANT-35 je celokovový jednoplošník, má dva motory AM-35 sovětské výroby vzduchem chlazené. Vrtule tříramenné, celokovové. Rozpětí křídel 21 m, délka letadla 15 m. Podvozek stahovací, mechanizovaný. Při poruše jednoho motoru, podle provedených zkoušek, může letadlo pokračovat v letu s jedním motorem. Je to vlastně nové vojenské lehké bombardovací letadlo typu SB (skorostnyj bombardirovščik).“²⁶³

Tento rychlý bombardovací letoun převyšoval svými parametry ostatní letouny stejné kategorie. Byl zkonstruován v roce 1933 kanceláří A. N. Tupoleva a do sovětského letectva zaveden v letech 1934-1935. Dá se říci, že to byla úplná novinka na trhu.²⁶⁴

Autorka Pokorná ovšem v článku dále píše, že Dastichem získané informace nebyly zcela přesné, protože se podle ní netýkaly konkrétního letounu SB. Tento prototyp nesl označení ANT-40.1 a jeho další zlepšená verze ANT-40.2, zavedená do výroby v roce 1936 jako SB-2. Dosahovala rychlosti 423 km/hod a s nákladem 600 kg pum měla dolet jen něco přes 800 km. Z toho vyplývá, že československý vojenský atašé nezískal informace o sovětském bombardéru z oficiálních vládních nebo odborných kruhů. Dodáme-li k tomu, že neodpověděl na konkrétní otázky o konstrukčních zvláštностech, technickém vybavení a výzbroji tohoto sovětského letounu, pak bylo zřejmé, že pro tento úkol by bylo vhodnější ustanovení leteckého atašé v Moskvě a v Praze. Tuto možnost přednesl F. Dastich v rozhovoru s velitelem sovětského vojenského letectva, J. I. Alksnisem,²⁶⁵ 16. října roku 1936. Hovor pokračoval návrhem vyslání tří až pěti československých odborníků v leteckém průmyslu na stáž do Moskvy. Hlavním bodem jednání byl návrh od československého

---

²⁶³ POKORNÁ, Alevtina: *Sovětský bombardér SB-2 v čs. vojenském letectvu*, s. 70.

²⁶⁴ VORÁČEK, Emil: *Československo-sovětské zbrojní obchody a technická spolupráce v letech 1935–1937*, s. 136.

²⁶⁵ Alksnis samotný se stal již o rok později obětí stalinských čistek. Dne 23. listopadu 1937 byl zatčen a 28. července 1938 popraven. KUDRNA, Ladislav: *Zpráva divizního generála Ing. Aloise Vicherka o událostech od československé mobilizace do 4. března 1941: neznámý archivní dokument ve světě faktů. Securitas imperii. Sv. 18/1, (2011), s. 70-143.*

ataše na prodej letounů SB do Československa a možné získání výrobní licence. Ačkoliv Alksnis byl přesvědčen, že by československý letecký průmysl dokázal vyrábět tyto letouny, neodpověděl ani na jednu Dastichovu otázku. Dastich z toho vyvodil závěr, že sovětská vláda nemá o realizaci jeho návrhů velký zájem. SSSR měl s letounem SB-2 totiž jiný záměr. Posloužil letectvu španělské republikánské armády v bojích proti fašistům.²⁶⁶

Informace o úspěších sovětských bombardérů na bitevním nebi se dostaly k III. odboru Ministerstva národní obrany, ke generálu Jaroslavu Fajfroví, který hodlal vynaložit veškeré úsilí vedoucí k získání tohoto výkonného moderního stroje do výzbroje československého vojenského letectva. Československo přitom využilo velkého zájmu SSSR o získání licence na sériovou výrobu horského děla, vyráběného plzeňskou Škodovkou. Z počátku Škodovka přistoupila na kontrakt se sovětským Ruskem v takové podobě, že by do Ruska děla prodávala. V přímém odkoupení licence viděla finanční ztrátu. Svůj postoj odůvodňovala hodnotou děla, které Škodovka léta testovala a zlepšovala. Technologická výroba děla podle nich vydržela desítky let, zatímco modernímu sovětskému letounu předpovídali životnost několik let. Letecký průmysl se vyvíjel obrovskou rychlostí. Později, pod nátlakem Ministerstva národní obrany, vedení Škodových závodů ustoupilo. Velení československého letectva potřebovalo neodkladně obnovit a zmodernizovat letecký park a toto byla jedinečná příležitost.²⁶⁷

V druhé polovině ledna 1937 oficiálně oznámil náčelník generálního štábu L. Krejčí vojenskému atašé Dastichovi, že: *„Škodovy závody na žádost ministerstva národní obrany uvolily se předati právo výroby, jedině pro SSSR bezplatně, tedy dílenské výkresy, existující výkresy přístrojů i nástrojů výrobních a měřících... K urychlenému projednání jest ochoten na Vaši zprávu přijeti do Moskvy centrální ředitel Ing. Vilém Hromádka, který by též projednal věc licenční výroby SB.“*²⁶⁸

²⁶⁶ POKORNÁ, Alevtina: *Sovětský bombardér SB-2 v čs. vojenském letectvu*, s. 71.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 72-74.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 75; BÍLEK, Jiří a kol: *Vojenské dějiny Československa. Díl 3. (1918-1939)*. Praha 1987, s. 469.

Pro vyzkoušení, převzetí a přelet letounu SB do Československa, přiletěli do Moskvy čtyři vojenští letci, kteří letoun v hodnotě 115 tisíc dolarů dopravili do Československa. U příležitosti odletu delegace, která dotvářela technickou stránku licence letounu, poděkoval dopisem F. Dastich sovětským instruktorům, kteří československé letce seznamovali s letadlem.²⁶⁹ Nedlouho poté přijel do Moskvy generální ředitel Škodových závodů Vilém Hromádka, aby jednal o dodávkách československých zbraní. Velký zájem projevíli Sověti o protiletadlové dělo o velikosti 105-mm, o polní kanón s velkým dostřelem, o výkonné protitankové dělo, o dělostřelecký materiál schopný ničit železobetonová opevnění o síle dvou metrů.²⁷⁰

Československo navíc 61 těchto bombardérů zakoupilo, což dosvědčuje velký zájem z československé strany. Ovšem do vojensko-obchodního kontraktu zasáhly politické represe, směřované mimo jiné i na vedení sovětských zbrojních podniků, které zkomplikovaly dohodnuté dodávky letadel. Kvůli represím tak do Československa dorazily do konce roku 1937 pouze tři stroje.²⁷¹

V dubnu roku 1937 už byla v Československu další sovětská delegace vyjednávající dělostřelecký materiál a žádala Škodovku o vypracování projektů a prototypů dalekonosného kanónu ráže 210-mm, houfnice 305-mm, protiletadlového děla 100 až 105-mm. Naznačili, že by byl Sovětský svaz ochoten od Československa licenci na výrobu těchto děl odkoupit. Dokonce po uzavření německo-sovětského paktu v roce 1939 si Sověti vymohli v Berlíně, že Škodovka dokončí své dodávky do SSSR. Takto se podařilo předat Sovětům technickou dokumentaci a mnohá výrobní tajemství. Snad nikdo ale nemohl tušit, co se ve skutečnosti dělo s technickou dokumentací předanou sovětskému Rusku. Vzpomeňme na zatýkání inženýrů, konstruktérů během 30. let, kteří jediní těmto dokumentům nejvíce rozuměli, ale byli pozavíráni. Muselo tedy docházet k jejich uvolňování z gulagů a využívání pro tyto vojenské účely.²⁷²

---

²⁶⁹ POKORNÁ, Alevtina: *Sovětský bombardér SB-2 v čs. vojenském letectvu*, s. 72-74.

²⁷⁰ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojení: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 76-78.

²⁷¹ ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*, s. 37.

²⁷² ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojení: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 76-78.

František Dastich působil v úřadu vojenského atašé v Moskvě až do konce srpna 1938, kdy jej vystřídal podplukovník generálního štábu Oldřich Farský.²⁷³ S tímto novým atašé si československý vyslanec v Moskvě i sovětská strana rozuměli méně než s předchozím atašé.²⁷⁴ Měsíc před podpisem Mnichovské dohody byl Dastich odvolán ze SSSR a vrátil se zpět do Prahy. Během působení v Rusku byl povýšen na plukovníka generálního štábu.²⁷⁵ V kvalifikačních listinách pro léta 1936-1938 byl charakterizován velmi podobným pohledem, např. slovy: „*Svých povinností velmi dbalý, velmi iniciativní, rád jedná samostatně a přejímá zodpovědnost.*“²⁷⁶ Dále je vykreslen velmi pozitivně, opakují se slova: výborný, vynikající, nadprůměrný apod. Vysoké hodnocení je zakončeno: „*všestranným uplatněním a označením za velmi způsobilého k zastání vyšší funkce.*“²⁷⁷ Počátkem září roku 1938 odletěl do Moskvy přednosta leteckého odboru generál Jaroslav Fajfr doprovázený podplukovníkem Vítězslavem Rosíkem. V Moskvě pobýli několik dní. Podle Rosíkových vzpomínek se generál Fajfr snažil dojednat konkrétní podmínky pro leteckou pomoc Československu. Výsledkem bylo vyslání sovětské mise, která měla prohlédnout vhodná letiště pro vzdušnou pomoc. Dodnes je pobyt sovětské letecké mise ze druhé poloviny září 1938 nevyjasněnou událostí.²⁷⁸ Československo-sovětské diplomatické styky ale ochladila Mnichovská dohoda. Vzhledem k prohlubující se spolupráci SSSR s Berlínem se sovětská diplomacie rozešla s tou československou uzavřením československého vyslanectví v Moskvě v prosinci 1939.²⁷⁹

V prvních dnech po podpisu Mnichovské dohody mělo druhé oddělení Hlavního štábu plné ruce práce. Bylo potřeba co nejrychleji zlikvidovat mnohé předsunuté

---

²⁷³ STRAKA, Karel: *S cílem jednotného usměrnění všech sil. Činnost vlády a nejvyšší rady obrany státu v letech 1932-1938*, s. 58.

²⁷⁴ ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*, s. 49-51.

²⁷⁵ VÚA-VHA, Sběrka kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha. Prvopis.

²⁷⁶ Tamtéž, Kvalifikační listina Františka Dasticha za rok 1938.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ ŠRÁMEK, Pavel: *Sovětské letci v Československu na podzim 1938*. In: Přísně tajné, 2008, č. 2, s. 37-40. Srovnej viz KUDRNA, Ladislav: *Zpráva divizního generála Ing. Aloise Vicherka o událostech od československé mobilizace do 4. března 1941: neznámý archivní dokument ve světě faktů*. Securitas imperii. Sv. 18/1, (2011), s. 71. Dostupné online na <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no18/070-143.pdf>.

²⁷⁹ DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, s. 100.

agenturní ústředny, u jejichž zrodu stál F. Dastich, tou dobou působící v demilitační komisi.²⁸⁰

4. kapitola: Od života v protektorátu až po odchod do exilu

Zpět v Československu

Po návratu z Moskvy byl F. Dastich umístěn do demilitační komise MNO, která byla nucena „přihlížet“ odstupování československého pohraničí Hitlerovi. V polovině února 1939 byl ustanoven prozatímním velitelem Pěšího pluku č. 11 „Františka Palackého“ v Písku.²⁸¹ O měsíc později už Němci obsazovali celé území Československé republiky a v polovině března vyhlásil A. Hitler Protektorát Čechy a Morava. Ještě před tím, než dorazili Němci do Prahy, bylo rozhodnuto o zničení veškeré dokumentace, která se neměla dostat do rukou německých vojáků. V Hlavním štábu bylo rušno. Pro nás, dnes cenné materiály, tím pádem byly do značné míry zničeny v pecích suterénu nebo na hranici ve dvoře štábu. Některé papíry jen trhaly a splachovali v záchodech. Situace byla natolik bezvýchodná, že důstojníci vozili kufry plné papírů domů a tam je jejich manželky pálily v kamnech.²⁸² V kamnech tak skončily i spisy pátrací skupiny, které by byli velmi cenné pro tuto práci. František Fárek, jenž byl účastníkem ničení spisů a dokumentů, si pouze posteskl nad spálením svého deníku i nad spisy archivu druhého oddělení.²⁸³

Protektorát byl skutečně začleněn do Třetí říše. Navzdory vnější formální autonomii, byla jeho správní a mocenská struktura jednoznačně pod absolutní německou nadvládou. Pravou ukázkou toho byla podřízenost protektorátní vlády a tzv.

---

²⁸⁰ PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 497.

²⁸¹ ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*, s. 235.

²⁸² PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*, s. 516.

²⁸³ FÁREK, František–JEŽEK, Vladimír, ed.: *Stopy mizí v archívu.*, s. 5.

státního prezidenta vůči říšskému protektorovi nebo i nadřazenost německých orgánů nad protektorátní správou.²⁸⁴

V rámci likvidace československé branné moci byl 10. srpna 1939 František přeřazen k Ministerstvu vnitra do Prahy. V Praze obdržel domovský list, který zaznamenal jeho tehdejší zaměstnání, vrchní administrativní rada. K 1. dubnu 1941 si Dastich požádal o přeřazení do výslužby, což mu bylo umožněno a odešel do Humpolce do ústraní.²⁸⁵ V ústraní prožil i nejsložitější období protektorátu, které následovalo po úspěšně uskutečněném atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha. S jistým zbytkem autonomie byl nyní konec. Podle Hitlerových úvah měla následovat totální likvidace Čechů jako svébytného národa a germanizování českého prostoru jako součásti integrálního jádra německé říše.²⁸⁶

Život v ústraní

Ze záznamů Archivu bezpečnostních složek se dozvídáme, že Dastich pobýval v Želivě nedaleko od Humpolce v časovém horizontu od 23. března 1941 do 25. května 1945.²⁸⁷ V jiném dokumentu sděluje náčelník Okresního oddělení ministerstva vnitra (OO-MV) nadporučík Musil, že byla osobnost Františka Dasticha v humpoleckém okresu známa ještě z dřívějšího období. Podle jeho výpovědi, začal František Dastich jezdit do Želiva na letní byt již od roku 1931. Od té doby měl dojíždět pravidelně každým rokem. V té době pracoval ještě v Praze v pátrací skupině zpravodajského oddělení Hlavního štábu, ze kterého jej poslali k praporu do Chomutova a poté putoval zpět ke zpravodajskému oddělení. Po návratu ze sovětského Ruska, kde působil jako vůbec první vojenský atašé v Moskvě, v roce 1938 si v Želivě zakoupil od Inocence Zapletala betonářskou provozovnu. Tuto provozovnu si nechal za nemalé finanční

---

²⁸⁴ DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, s. 59.

²⁸⁵ ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*, s. 235; ABS, f. T/MV, sign. T-1193 MV, fol. 38.

²⁸⁶ DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, s. 59

²⁸⁷ ABS, f. ZSGŠ, sign. a. č. 12 099. Dastich František.

zdroje přebudovat na obytnou vilku o pěti místnostech. Po dokončení stavebních prací se pravděpodobně do vilky v Želivě natrvalo přestěhoval. Musil dále uvádí, že Dastich v Želivě pobýval od počátku roku 1939. Zastihla jej zde i smutná událost pro celý český národ, kterým bylo vyhlášení protektorátu Čechy a Moravu v polovině března téhož roku.²⁸⁸

Je ovšem překvapující, že jako zaměstnanec Ministerstva vnitra, pod které spadal, po rozpuštění branné moci zhruba od poloviny srpna 1939, byl v Želivě podle Musilovy zprávy přihlášen jako lesní dělník, ač v lese nepracoval. Podle zprávy z roku 1955 měl být zaměstnán u Zemského soudu v Praze. Náčelník OO-MV v textu neopomněl zmínit, že byl F. Dastich po dobu okupace navštěvován Gestapem, které, jak uvádí, měl hostit. V Želivě se setkával s místní inteligencí a lidmi veřejného života obce. Dále měl mít údajně u zemědělců v sousedním Bolechově schované některé cenné věci a uniformu, kterou si oblékl v květnových dnech roku 1945.²⁸⁹ Od Zdeňka Frantála se dozvídáme, že František trávil spoustu času rybařením, a dokonce se v rybářském spolku stal jednatelem. Přispěl mimo jiné tisícikorunou tamním hasičům na zakoupení nové stříkačky.²⁹⁰

Zpráva Krajské správy ministerstva vnitra vedená zpětně k osobě Františka Dasticha uvádí jeho styky s místními obyvateli. Mezi okruh lidí, se kterými se Dastich během svého pobytu v Želivě scházel, patřil Ing. Jaromír Wurm, který zde vlastnil chatu podobně jako Dastich. Wurm se znal osobně s Janem Masarykem a generálem Hanušem. S Dastichem jej seznámil Jaromírův bratr Josef Wurm, jenž údajně udržoval intimní styk s Františkovou manželkou. O tomto styku své manželky s Josefem Wurmem František Dastich údajně věděl. Ze souhrnu poznatků na generála Dasticha vyplývá, že: „*tyto milostné styky své manželce trpěl z toho důvodu, že je homosexuální*“.²⁹¹ Nutno podotknout, že jde o zprávu sepsanou v únoru 1955, kdy se

²⁸⁸ ABS, f. ZSGŠ, sign. a. č. 12 099. Dastich František, fol. 105. Zpráva OO-MV ze dne 18. 3. 1957.

²⁸⁹ Tamtéž; fol. 107. Souhrn poznatků na Generála Dasticha ze dne 14. února 1955.

²⁹⁰ FRANTÁL, Zdeněk: *Než skončila druhá světová válka. Nejen k 110. výročí narození generála Františka Dasticha*. s. 3. Dostupné na:

https://www.obeczliviv.cz/assets/File.ashx?id_org=19627&id_dokumenty=31132.

²⁹¹ ABS, f. ZSGŠ, sign. a. č. 12 099. Dastich František, fol. 107.-109. Souhrn poznatků na generála Dasticha ze dne 14. února 1955.

Dastich nacházel přes šest let v emigraci. Je pravdou, že lidé, kteří emigrovali na západ, nebyli zrovna v poválečné době vykreslováni nejlépe. Navíc se informace o jeho sexuální orientaci neobjevuje v žádném jiném pramenu či literatuře, tudíž tuto informaci nelze potvrdit.

V Želivě se scházel s několika dalšími osobami, kteří však téměř do posledního byli po válce souzeni za kolaboraci. Jednalo se např. o Nikolaje Kelína, ruského emigranta, o Karla Šlechtu, Vladimíra Šlechtu, Jana Radila, jenž byl Dastichův soused.²⁹²

František Dastich nepatřil k těm mužům, kteří po Mnichovské dohodě nebo po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava, zvolili exilové východisko nově nastalé situace. Tyto politické i vojenské elity položily v létě 1940 na půdě Velké Británie československé základy exilové vlády. Do té doby fungoval ve Francii Československý národní výbor, ovšem bez většího ohlasu. Obrat nastal po napadení Sovětského svazu v červnu 1941. Československá exilová vláda byla uznána Velkou Británií bez výhrad. Toto uznání vedlo k zařazení obnovy Československa po válce mezi ostatní válečné cíle protinacistické koalice. Rok trvalo diplomatické úsilí československého exilu na zneplatnění Mnichovské dohody, jež byla definitivně uznána neplatnou na podzim roku 1942. V té době byl spuštěn plán na obnovu spojení Československa s velmocemi z předmnichovské doby, tj. s Francií i SSSR. Spojenství se sovětským Ruskem pomohla dvojstranná úmluva z léta 1941 o obnovení vzájemných diplomatických vztahů, která počítala se vznikem československých jednotek na ruské frontě.²⁹³

Směřování československé poválečné diplomacie předurčila největší měrou smluvní ujednání z prosince roku 1943, kterými se znovu svobodný československý stát dostal do těsného spojení se Sovětským svazem. Iniciativu projevil prezident Beneš, který se nacházel v té době v exilu v Londýně a navrhl také text smlouvy.

---

²⁹² ABS, f. ZSGŠ, sign. a. č. 12 099. Dastich František, fol. 107.-109. Souhrn poznatků na generála Dasticha ze dne 14. února 1955.

²⁹³ DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho susedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, s. 24–25.

Ovšem ještě před ním to byli sovětské představitelé Ministerstva zahraničních věcí, kterým došlo, jaký význam by toto spojení mohlo mít pro poválečnou orientaci zahraniční politiky Sovětského svazu v evropském prostoru. Beneš měl na Stalina v Moskvě jistý vliv, to dokládá jeho souhlas se všemi Benešovými požadavky. Nejen Stalin, ale i Churchill a vrchní politici ve Washingtonu pokládali Beneše za vůdčí osobnost ve střední Evropě. Smlouva se měla uzavřít v duchu anglo-sovětské smlouvy z roku 1942. V době, kdy byl prezident Beneš ve Washingtonu, bylo vše k přípravě smlouvy se Sovětským svazem přichystané. Ve Spojených státech amerických se myšlenka na uzavření smlouvy setkala s plným souhlasem. V osobním rozhovoru s Rooseveltem jej Beneš ujišťoval, že po podpisu smlouvy se Sověty se nic nezmění na západní orientaci pro ČSR. Po návštěvě USA hodlal odletět do SSSR, v čem mu zabránil Churchill, který respektoval předchozí smlouvu uzavřenou se SSSR. Díky které nemohl SSSR uzavřít další smlouvu s menším státem v Evropě během války. Ovšem po pozdějším pochopení významu smlouvy se sovětským Ruskem nechal Londýn smlouvě volný průběh. Text smlouvy poté československá vláda v Londýně schválila. Po jistých úpravách Molotovem nakonec došlo k jejímu podpisu v prosinci 1943 v Moskvě. Mezi základní články patřila dohoda, kterou Beneš do smlouvy včlenil, že po obnovení míru budou obě strany „jednat ve shodě se zásadami vzájemného respektování své nezávislosti a svrchovanosti, jakož i nevměšování do vnitřních věcí druhého státu...“²⁹⁴

Smlouvu podepsal jménem ČSR vyslanec v Moskvě Fierlinger s ministrem zahraničí Molotovem za přítomnosti prezidenta Beneše a J. V. Stalina. Stále měl ale Beneš na zřeteli fakt, že tato smlouva nepovede k poválečnému přitisknutí se k Rusku, ale jen ke spojení a pomoci. Obě smluvní strany ale zmínku o nevměšování se do vnitřních věcí a respektování svrchovanosti vnímaly trochu odlišně, jak se ukázalo o pár let později. K ruskému výkladu smlouvy se pochopitelně přidali exiloví představitelé komunistů, kteří byli během války v Moskvě.²⁹⁵

---

²⁹⁴ ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojení: Praha a Moskva: 1920-1948*, s. 125–131.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 134–140

Ke konci války nabírala idea komunistické orientace v Československu na síle, což mělo své odůvodnění. Byla to Rudá armáda, která osvobodila většinu republiky a díky rostoucí tendenci v získávání nových členů v KSČ dokázali čeští komunističtí představitelé protlačit poválečnou orientaci Československé republiky na Východ.

Zřejmě až po válce dr. Beneš poznával, že sovětské Rusko není příliš spolehlivý spojenc, na jehož způsoby by byl v diplomatickém jednání zvyklý. Častokrát Beneš přirovnával poválečné Československo k jakémusi „spojovacímu mostu“ ve vztazích západu k socialistickému Sovětskému svazu.²⁹⁶

„Spojovací most“ si ovšem záhy přivlastnila jedna z velmocí. A ta druhá už s tím nemohla moc dělat. Z Československa se tak stal satelit sovětského Ruska, a to i přes dřívější Benešovo ostentativní zdůrazňování, „že nikdy nepřipustí, aby se jeho země stala vazalem Ruska“.²⁹⁷

Vraťme se ale k Dastichově osobě, která se zapojila koncem války do povstání v prvních květnových dnech roku 1945. Když zprávy o dobytí Berlína obletěly celý svět, najednou si uvědomili i čeští občané, že je na čase přiložit ruku k dílu, aby válka skončila už definitivně. V mnoha českých městech se za vidinou ukončení války a zbavení se německé nadvlády vydali do ulic obyčejní prostí lidé, usilující o osvobození svého města. I přesto, že na některých místech v protektorátu si již spojenci podávali ruce, na mnoha místech trval zuřivý a zoufalá odpor Němců. Ne jinak tomu bylo i v Humpolci, kde František Dastich sehrál výjimečnou roli při osvobozovacích bojích a vyjednávání. První impuls k vyvolání povstání zadal předseda obecní správní komise Jan Zítko. Ten, když si ověřil informaci, že poštovní úřad v Německém Brodě je v rukou revolučního Národního výboru a že je v tomto městě vyhlášeno povstání proti nacistickým okupantům, neváhal ani chvíli. Půl hodiny před polednem nechal v městském rozhlase v Humpolci zaznít jásavé fanfáry Smetanovy Libuše na znamení toho, že válka skončila. Lidé se s radostí objímali a vyvěšovali ze svých domů československé vlajky. Zítko krátce k občanům promluvil,

---

²⁹⁶ VESELÝ, Zdeněk: *Edvard Beneš – Československo – Evropa*, s. 93.

²⁹⁷ DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, s. 54.

že národ vstupuje do otevřeného boje proti Němcům. Do Humpolce přijížděli další lidé sdělující vypuknutí povstání v okolních městech.²⁹⁸

František Dastich, jenž bydlel, jak uvádí kronika „na zapřenou“ v Želivě, byl vyzván ředitelem továrny v nedaleké Brunce, Jindřichem Malátem (nadporučík ve výslužbě) a továrníkem Jiřím Joklem (poručík v záloze), aby se ujal vojenského vedení. F. Dastich souhlasil a odjel s nimi autem do Humpolce, kde řídil veřejnou schůzi ustavující revoluční národní výbor. Když přijel, převzal řízení odboje a posádkového velitelství. Toto velitelství se dříve nacházelo na radnici, později v prostorách školy. Do posádkového velitelství se ihned dostavili bývalí vojáci a hlásili se do služby.²⁹⁹

Po zprávě pražského rozhlasu, který oznamoval, že Protektorát Čechy a Morava přestal existovat, začali lidé odstraňovat z úřadů obrazy A. Hitlera a dr. Háchy. Občané ale i českoslovenští vojáci začali vyzývat Němce k odevzdání zbraní, někteří tak učinili, jiní prozatím ne. Maďarské jednotky odevzdaly zbraně docela ochotně. Postupně docházelo k obsazování veřejných budov, např. okresního soudu. Pokus, jenž spočíval v odzbrojení německé posádky v budově reálného gymnázia, kde bylo na dva tisíce vojáků, se nepodařil. Nechybělo mnoho a tento pokus by pro místní občany skončil velmi krvavě. Pro Dasticha a jeho dobrovolníky bylo složité načasování osvobozovacích akcí vzhledem k tomu, že neměli tušení, kdy by mohli přijít na pomoc vojáci Rudé armády. Znepokojení bylo na místě, neboť posádkové „vojsko“ nemělo dostatek zbraní ani nábojů k dalším střetům.³⁰⁰

Když po nějakém čase došla z Německého Brodu zpráva o krvavém potlačení místního revolučního odboje, odebral se plukovník Dastich spolu s nadporučíkem Malátem, legionářem Josefem Trnkou a Janem Zítkem k veliteli místní německé

---

²⁹⁸ SOkA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*. Díl V., s. 82-84. Dostupné na: <http://radnice.mesto-humpolec.cz/public/kronika/1944-1945.pdf>.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 84-85; CHMEL, Karel: *Květen 1945 v Želivě - 70. výročí konce druhé světové války*. Želivské ozvěny, č. 1, jaro 2015, s. 1. Dostupné na: https://www.obecziliv.cz/assets/File.ashx?id_org=19627&id_dokumenty=32653; ZÁBRANOVÁ, Jirina: *Ohlédnutí*. Praha 1994, s.183.

³⁰⁰ SOkA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*, s. 88-89.; PUSTINA, Antonín K.: *Český odboj a osvobozovací boje na Humpolecku*, s. 14.

posádky, plukovníku Hühnerovi. Velitelství sídlilo v budově okresního sociálního domu. Tam chtěli s Hühnerem projednat udržení pořádku a bezpečnosti ve městě.³⁰¹ Plukovník Dastich, oblečený do vojenského stejnokroje, vyzval velitele Hühnera ke kapitulaci, ten ji ale v zásadě odmítl.³⁰² Nakonec se podařilo dojednat 24hodinové příměří, což byl jistě úspěch vzhledem k tomu, že velitel posádky dal přítomným jasně najevo, že pro něj není problém se probít skrze barikády revolučního hnutí. Příměří mělo zaručit to, že nedojde ke krveprolití. Dále bylo sjednáno, že budou i nadále vyvěšené československé vlajky a prapory. Uniformovaná československá jednotka zůstane ve svých uniformách a spolu s hlídkami německých vojáků budou společně hlídat situaci ve městě. To vše bylo zaručeno pouze do té doby, dokud žádná ze stran nic nepodnikne. Navíc toto příměří bylo vždy po uplynutí 24 hodin v následujících třech dnech prodlouženo.³⁰³

Všechny zastoupené strany z řad revolučního odboje měly rozděleny úkoly v případě propuknutí povstání. V kronice je u plukovníka Dasticha uvedeno, že měl na starosti velení vojska, zajištění přepravy na Želivce a dohled nad letištěm u Senožat. Situace nicméně v okolních městech nebyla moc příznivá. V Pelhřimově byla silně zastoupena posádka SS, jinde se střílelo nebo i popravovalo. František Dastich měl v tyto dny plné ruce práce. Ve dvoře tamní radnice se hlásili do služby další a další vojáci československé armády a formovaly se čety. Díky rozhlasu umístěnému v kanceláři městského úřadu se dozvěděli důležité informace o průběhu povstání v Praze. Rozhlas byl natolik důležitý pro spojení Prahy s ostatními obcemi, že přes noc byly určeny služby u rozhlasu a telefonu.³⁰⁴

Vědom si nepříznivého vývoje v Praze a i v jiných okolních městech, volil Dastich cestu vyčkávání a poklidu. Dobře věděl, že není ten správný čas se pouštět do hrdinských činů, zvláště, když okolní města jsou pod kontrolou německých posádek. V německých rukou tak byla většina veřejných budov ve městě. Bylo třeba zachovat

---

³⁰¹ SOKA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*, s. 89-90.

³⁰² PUSTINA, Antonín K: *Český odboj a osvobozovací boje na Humpolecku.*, s. 16.

³⁰³ SOKA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*, s. 89-90.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 93-97.

chladnou hlavu, poněvadž pouze náznak ozbrojeného přepadení německých posádek nebo jiné vyprovokování by znamenalo ozbrojený střet, který by skončil krvavou porážkou místních. Proto všichni na radnici neustále nabádali občany, aby se zdrželi všech projevů nenávisti vůči německým jednotkám a nevyprovokovali střet. Každým dnem tak kráčela skupinka zástupců revolučního výboru včetně s Františkem k německému velitelství, aby prodloužili příměří.³⁰⁵

Sedmého května přijelo do Humpolce několik aut z Německého Brodu s plně vyzbrojenými muži SS, kteří na nádvoří radnice shromáždili všechny přítomné z náměstí, z radnice i právě hlásící se vojíny pro brannou službu. Po osobní prohlídce každého zvlášť, pohrozili všem přítomným, že v případě výskytu zbraně u kohokoliv, budou nuceni jej okamžitě zastřelit. Žádné zbraně ale u nikoho nenašli. Plukovník Dastich tento výpad německých vojáků vnímal agresivně. Obrátil se okamžitě se Zítkem na německého velitele, plukovníka Hühnera a žádali, aby se dostavil osobně na radnici a vysvětlil tento akt porušující příměří. Plukovník Hühner dorazil a žádal vysvětlení po veliteli mužů SS, kteří takto zasáhli proti občanům. Za vším stál jistý útočný plakát vylepený ve městě, který muži SS vnímali jako pobídku ke vzbouření. Nakonec si vše vyříkali a příměří pokračovalo i nadále.³⁰⁶

Postup Rudé armády se rychle blížil. Jakmile se o blížících vojácích dozvěděli na velitelství německé posádky, rychle se všichni sbalili a v noci z 8. na 9. května opustili město. Československé velitelství v čele s F. Dastichem se zavázalo, že prchajícím německým vojákům nebude kladen odpor. Celou noc a ještě celé dopoledne se městem přesouvaly povozy a auta. Vojáci v chaosu odhazovali zbraně a utíkali západním směrem k Američanům, kde doufali v lepší zacházení v zajetí než v tom ruském. Zhruba ve 13.30 dorazil do Humpolce předvoj II. ukrajinského frontu maršála Malinovského. Na náměstí propuklo veselí a radost z konce války. Příchozí vojáky

---

³⁰⁵ SOkA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*, s. 97-98.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 100-101.

vítala i posádka v čele s Františkem Dastichem. Vojáci se však dlouho nezdrželi a pokračovali směrem na Prahu.³⁰⁷

Reakce na Dastichův počín na sebe nenechal dlouho čekat a následovalo další stěhování. Kronikářský zápis na jeho odchod, uskutečněný 27. května, vzpomíná slovy: „*S humpoleckou posádkou československou i celou veřejností rozloučil se plukovník generálního štábu Dastich, který svou energií a rozvahou získal si značných zásluh o dobrý průběh revolučních dnů v Humpolci. Plukovník Fr. Dastich odchází, aby se ujal své funkce u ministerstva národní obrany. Humpolec na něj nezapomene.*“³⁰⁸

Opět v aktivní vojenské službě

František Dastich byl povolán do činné vojenské služby v den jeho příjezdu do Humpolce, tj. 5. května.³⁰⁹ Jak už bylo uvedeno, stal se zde velitelem československého posádkového velitelství. Podle kroniky známe i datum jeho odjezdu do Prahy, kde jej umístili k I. odboru Ministerstva národní obrany.³¹⁰

To se potýkalo v poválečné době s výrazným nedostatkem důstojnictva, které bylo nenahraditelné pro rodící se poválečnou armádu. Mnoho z těch, kdo působili během války v západním exilovém prostředí, bylo vyřazeno a nadále se s nimi nepočítalo, neboť bylo velmi pravděpodobné, že by měli odlišný pohled na výstavbu armády. Mezi tyto patřili: dosavadní hlavní velitel československé branné moci armádní generál Sergej Ingr, náčelník štábu Hlavního velitelství v Londýně, divizní generál Bedřich Neumann, podnáčelník tohoto štábu brigádní generál František Moravec a další. Téměř 70 % důstojnického sboru v roce 1945 tvořili důstojníci předmnichovské armády, kteří zůstali na území protektorátu. Jen menší část z nich se

---

³⁰⁷ SOkA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*, s. 105-108; FRANTÁL, Zdeněk: *Než skončila druhá světová válka. Nejen k 110. výročí narození generála Františka Dasticha*, s. 3.

³⁰⁸ SOkA Pelhřimov, *Pamětní kniha města Humpolce*, s. 131.

³⁰⁹ Viz Obrazová příloha I, Obr. 9.

³¹⁰ VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha.

zúčastnila odboje nebo prošla nacistickým vězením a koncentračními tábory. Šlo o důstojníky služebně a fyzicky starší, bývalé legionáře.³¹¹

Hned po skončení druhé světové války mělo Ministerstvo národní obrany na stole velmi důležitý úkol, spočívající ve vytyčení československých hranic vůči Německu a Maďarsku. Současně s úpravou hranic bylo na řadě vypořádání se s obyvatelstvem, jež bylo za války nepřátelské k československým občanům. Za největší územní zisk bylo podle Beneše pokládáno pohraničí zbavené Němců a Maďarů. Již ke konci války bylo stanoveno, že po válce dojde k jednostrannému odsunu německého obyvatelstva z obnoveného československého státu. V první řadě si přála československá vláda vystěhovat tu část německého obyvatelstva, která se přestěhovala do Čech a na Moravu v letech 1938-1945. Podobně mělo být naloženo s těmi, kteří přehali do Československa před blížícím se postupem Rudé armády od východu. V druhé řadě bylo třeba, co nejrychleji vystěhovat všechny německé fašistické elementy, členy národněsocialistické strany, Henleinovy strany a jejich organizace. Spolu s těmito pak bylo rozhodnuto vystěhovat i jejich rodinné příslušníky. Pro zbylou část německého obyvatelstva se dále připravoval plán organizovaného vystěhování po etapách. Proti vystěhování německých občanů z Československa stálo vrchní velitelství anglo-amerických sil, které nedovolovalo vystěhování do pásem ovládaných těmito vítěznými mocnostmi. Jediným možným východiskem pro organizovaný odsun Němců byla pásma pod správou SSSR.³¹²

Před spuštěním tzv. „organizovaného odsunu“ probíhal tzv. divoký odsun neboli divoká fáze odsunu, která měla své počátky již v prvních mírových týdnech a trvala zhruba až do postupimské konference v srpnu 1945. Různé orgány z vlastní iniciativy nebo na pokyn úřadů vyháněly podle své libovůle německé obyvatelstvo z jejich domovů a pryč ze země.³¹³ Jistý podíl na této násilné formě vystěhování německých občanů měla také armáda. Některé skupiny vojáků se podílely také na masakrech,

---

³¹¹ BÍLEK, Jiří – LÁNÍK, Jaroslav – ŠACH, Jan: *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 – květen 1955*. Praha 2006, s. 26-28.

³¹² KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 15-16, 54-55; KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (eds.): *ČSR a SSSR 1945–1948: dokumenty mezivládních jednání*. Brno 1996, s. 71-72.

³¹³ KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha 1990, s. 136.

např. v Postoloprtech nebo Přerově.³¹⁴ Vedle vyhánění a pronásledování mnohokrát i nevinných Němců z území Československa existovaly případy, kdy této nepřehledné situace využívaly početné Národní výbory, které aktivně ukrývaly Němce před jejich legitimním navrácením do Německa. Tyto praktiky odsoudil plukovník František Dastich, který tvrdil, že státní agenti běžně osvobozovali a propouštěli na svobodu sudetské Němce, kteří vstoupili do KSČ po ukončení druhé světové války. Nebyl to jen Dastich, který upozorňoval na tento problém. Ti, kteří propouštěli sudetské Němce, podkopávali oficiální stanovisko, podle kterého měli být všichni Němci poslání zpět do své vlasti.³¹⁵

Třetího července 1945 byl plukovník Dastich, v zástupném postavení Ministerstva národní obrany, pozván na poradou konanou na Úřadu předsednictva vlády. Porada projednávala problematiku „odsunu cizího obyvatelstva z pohraničního území“. Tou dobou už vláda, v čele s prezidentem Edvardem Benešem, měla jistou představu o plánovaném vysídlení Němců a Maďarů z Československa a o následném vnitřním osídlení československými občany. V průběhu této porady Dastich souhlasil za ministerstvo národní obrany, že proběhnou jednání s maršálem Žukovem o provedení odsunu do oblastí v Německu, obsazených Rudou armádou. Přitom poukázal na okolnost, že odsun bude možný provést prakticky pouze v prostoru mezi Žitavou a Chebem. Východně odtud nebyl odsun možný realizovat, neboť šlo o oblasti obsazené polským vojskem. Dále se Dastich zavázal, že Ministerstvo národní obrany bude jednat s maršálem Koněvem o tom, koho a v jakém počtu by bylo možné odsunout do Rakouska. Ke konci porady poznamenal plukovník Dastich, že některé hraniční úseky měly zůstat liduprázdné pro zřízení vojenských cvičišť. Jak se podrobněji v prezidentském dekretu 27/1945 píše, bylo na poradě také navrženo, aby činnost stěhovacích komisí v jednotlivých oblastech byla bezpodmínečně řízena z pražského ústředí. Tím se mělo předejít zbytečným výstřelkům a různému postupu

---

³¹⁴ BÍLEK, Jiří – LÁNÍK, Jaroslav – ŠACH, Jan: *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 – květen 1955*, s. 71.

³¹⁵ DOUGLAS, R. M.: *Orderly and Humane. The Expulsion of the Germans after the Second World War*. New Heaven, 2012, s. 103.

v jedné či druhé oblasti. Dohodli se také na zřízení shromaždišť, kde by lidé určeni k odsunu čekali onu přechodnou dobu. Porada byla zakončena očekáváním, že dojde k vytvoření komise, kde se budou nadále všichni zástupci tří ministerstev a předsednictva ministerské rady nadále scházet.³¹⁶

Budoucí organizovaný odsun měl být řízen podle určitých kritérií, která byla projednávána na poradě na Úřadě předsednictva vlády 16. července, den před vydáním dekretu 27/1945. Vláda zamýšlela provést transfer převážné většiny německého obyvatelstva a výměnu obyvatelstva maďarské národnosti. Výměna ani odsun se neměl týkat těch, kteří se neprovinili proti českému a slovenskému národu, nebo se aktivně zapojili do bojů za osvobození. Porady byli účastní zástupci Ministerstva zahraničních věcí (dr. Ševčík), Ministerstva vnitra (dr. Karel Ludwig), Ministerstva národní obrany (plukovník František Dastich) a Úřadu předsednictva vlády (dr. František Stašek). Pro transfer Němců přicházelo v úvahu dva až dva a půl milionů osob, výměna obyvatelstva s Maďarskem se měla týkat asi 450 tisíc. Trvání transferu Němců bylo odhadováno na dobu jednoho roku, tj. asi 200 tisíc osob měsíčně. Obdobně jako v případě odsunu Němců se očekávalo i v případě výměny Maďarů, že dojde ke zřízení zvláštního orgánu, který by řídil a kontroloval provádění výměny na území Maďarska.³¹⁷

V první řadě mělo dojít k odsunu předních nacistů, tedy vedoucích nacistických organizací, členů Gestapa, útvarů SS a podobně. Pouze v případě, že nejednalo o válečné zločince nebo jiné provinilce. Po nic měli přijít na řadu veřejní zaměstnanci, kteří zrušením svého pracovního poměru ztratili zaměstnání. Poté byli na odsunovém programu zastoupeni zemědělci a majitelé podniků, živnostníci, na konec pak dělníci.³¹⁸

---

³¹⁶ ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*, s. 609-610. Zápis z porady konané na ÚPV k problematice „odsunu cizího obyvatelstva z pohraničního území, ze dne 3. 7. 1945.

³¹⁷ Tamtéž, s. 663-665. Návrh „plánu československé vlády na transfer německé a výměnu maďarské minority z ČSR,“ jenž byl určen pro Spojeneckou kontrolní radu pro Německo a Spojeneckou kontrolní komisi pro Maďarsko.

³¹⁸ BIMAN, Stanislav – CÍLEK, Roman. *Poslední mrtví, první živí*. Ústí nad Labem 1989, s. 205. Dostupné na: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c40f5360-9b94-11e2-8f81-5ef3fc9ae867>.

Za vznikem plánované komise, o které byla řeč na poradě 3. července, stál prezident Edvard Beneš, který ji pojmenoval jako tzv. Ústřední osidlovací komisi se sídlem v Praze. Tato komise měla za úkol zaštitit a řídit vnitřní kolonizaci na celostátní úrovni. Tento proces, jak je blíže objasněno v prezidentském dekretu číslo 27/1945 ze 17. července, měl sloužit k vytvoření národního státu a jeho cílem bylo navrácení původního slovanského „živlu“ do všech oblastí Československé republiky. Na státní úrovni řešila komise nabývání nemovitých objektů opuštěných po vystěhovaných Němcích a Maďarech. Výsledkem vnitřní kolonizace měl být v případě Slovenska zánik maďarského etnika. Do uvedené Ústřední osidlovací komise byli zvoleni vždy po třech zástupci Ministerstva národní obrany, zástupci Ministerstva zemědělství, Ministerstva průmyslu, dále dva zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva financí a Ministerstva spravedlnosti. První zasedání o hromadném vysídlení českých Němců, a Němců ze Slovenska proběhlo 6. prosince 1945. Jednalo se přibližně o 15 000 osob, které bylo možné podle vyjádření plukovníka Dasticha vysídlit za dva týdny. Jeho plán počítal s tisíci osobami denně.³¹⁹

Na konci července 1945 proběhla porada³²⁰ v Hlavním štábu ministerstva národní obrany, kterou svolal ministr Ludvík Svoboda. Plukovník Dastich na ní tlumočil přání Ministra národní obrany plukovníku Rozmarovi a kapitánu Šimečkovi z velitelství vojenské oblasti I (VO1) v následujícím znění: „1) aby jednotlivé vojenské oblasti ihned v území každé divize zjistily počty Němců přicházejících v úvahu pro „evakuaci“; 2) aby byl on sám nepřetržitě informován o průběhu odsunu Němců a aby mu vojenské oblasti předkládaly pravidelná týdenní hlášení; 3) aby se na základě příslušných organizačních opatření podstatně zvýšil počet vysídlenců a aby se o celé věci jednalo s veliteli Rudé Armády na druhé straně hranic.“³²¹

³¹⁹ VADKERTY, Katalin: *Maďarská otázka v Československu 1945-1945*. Bratislava 2002, s. 176-182.

³²⁰ Jednání se měli zúčastnit: přednosta 1. oddělení HŠ MNO, přednosta Hlavní správy OBZ (pplk. B. Reicin), přednostové 5. a 6. oddělení (plukovníci J. Brož a Č. Kudláček), přednosta oddělení pro styk se spojeneckými armádami plk. R. Kokrda, náčelník štábu VO1 plk. Havel, velitel týlu VO1 plk. Vejmelka, gen. H. Píka a plk. F. Dastich. ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*, s. 714.

³²¹ ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*, s. 714-717. Zápis o poradě na Hlavním štábu MNO k „vyhoštění

Porada v podstatě řešila technické provedení urychlení odsunu německého obyvatelstva z pohraničních oblastí všemi prostředky, které měla armáda k dispozici. Bylo projednáno, že jako odsunové tábory budou vhodné v první řadě vesnice, které měly být za tímto účelem předem evakuované. V těchto osadách měla zůstat lůžka a sláma pro vhodné ubytování. Při odsunu a v táborech se mělo přísně dbát na zdravotní opatření, aby se tak zamezilo rozšiřování infekčních nemocí. Na konci jednání bylo uloženo velitelství první oblasti, aby hlásilo plukovníku Dastichovi do 10. srpna: a) početní stavy Němců připadajících v úvahu pro vyhoštění (podle oblastí jednotlivých divizí), b) početní stavy vyhoštěných Němců podle oblastí jednotlivých divizí.³²²

Prezidentův dekret 27/1945 posvětil protokol postupimské konference z 2. srpna 1945, který podpořil odsun německého obyvatelstva z území Československé republiky. Ten de facto již probíhal okamžitě po ukončení bojů v Evropě v květnu 1945. V protokolu bylo uvedeno: *„Tři vlády prozkoumaly tuto otázku po všech stránkách a uznaly, že německé obyvatelstvo nebo jeho složky, které zůstávají v Polsku, Československu a Maďarsku, bude třeba odsunout do Německa. Jsou zajedno v tom, že jakýkoli odsun musí být prováděn spořádaně a lidsky. Poněvadž by příliv velkého počtu Němců do Německa zvětšil břemeno, které již doléhá na okupační úřady, soudí, že tento problém by měla zkoumat především Kontrolní rada a přihlížet při tom zvláště k tomu, aby tito Němci byli spravedlivě rozděleni mezi jednotlivá okupační pásma. Dávají proto svým zástupcům v Kontrolní radě příkaz, aby co nejdříve svým vládám oznámili, kolik takových osob už přišlo do Německa z Polska, Československa a Maďarska, a aby podali odhad, v jaké době a jak rychle by mohly být provedeny další odsuny vzhledem k nynější situaci v Německu.“*³²³

---

německého obyvatelstva“; urychlení tempa nuceného vysídlování „všemi prostředky“; postavení velmocí před „hotovou věc“; příprava opatření k zahájení „velkého odsunu“.

³²² Tamtéž.

³²³ KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (eds.): *ČSR a SSSR 1945–1948: dokumenty mezivládních jednání*, s. 122-123; SLÁDEK, Milan: *Němci v Čechách: německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha 2002, s. 146.

V den konání Postupimské konference vyšel Benešův dekret zbavující státního občanství v zásadě všechny československé občany německé národnosti. Tento dekret dal zákonný podklad pro vysídlení Němců, neboť nebyly v podstatě československými občany od té chvíle, kdy nabyli německou příslušnost. U Němců v pohraničí to bylo 10. října 1938 a u ostatních 16. března 1939. Protokol konference v Postupimi o spořádaném a humánním odsunu Němců měl spolu s prezidentským dekretem 33/1945 zamezit masovému trestnímu stíhání Němců uvnitř státu ve prospěch jejich vysídlení s mezinárodním souhlasem. Na tyto dva dokumenty navázaly různé směrnice a předpisy, které vytvořily rámcové podmínky pro přípravu vysídlovací akce. Podle znění XIII. článku Závěrečné zprávy z jednání v Postupimi se mělo upustit od hromadného přesídlování, a to až do doby, než Spojenecká kontrolní rada projedná a stanoví konkrétní opatření k provádění spořádaného transferu.³²⁴

I přes jasné stanovisko k pozastavení přesídlování, odsun Němců nadále pokračoval. Po konzultacích Ministerstva vnitra s Ministerstvem národní obrany byla 2. srpna 1945 vydána tajná směrnice pro transfer. Nově začalo v Ústí nad Labem působit zvláštní velitelství, pod které spadalo dalších pět přesídlovacích středisek – Děčín-Podmokly, Teplice-Šanov, Most, Chomutov a Kadaň. Na Ministerstvu národní obrany vznikl štáb, zřízený pouze pro plánování odsunu. Tato zvláštní skupina, zabývající se technickým provedením transferu, byla vedena plukovníkem Františkem Dastichem. Z tajné zprávy 1. oddělení velitelství I. sboru československé armády z 6. srpna 1945, v jehož operačním prostoru byl v té době jediný volný průjezd pro odsunové transporty mezi Děčínem a Božím Darem vyplývá, že na přijíždějící Němce dohlížely sovětské vojenské orgány. Sověti požadovali, aby Němci nepřicházeli ve zbídačeném stavu, aby byly odsunové osoby vybaveny potravinami na pět až sedm dní, peněžním obnosem 100 říšských marek na osobu, nezbytnými dokumenty i potvrzením o zdravotním stavu. Každý transport měl být ohlášen 48 hodin předem.³²⁵

³²⁴ STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945-1947*, s. 98-103; KOSTLÁN, Antonín – VANÍČEK, Vratislav – MORAVCOVÁ, Dagmar: *Encyklopedie dějin Německa*. Praha 2001, s. 53.

³²⁵ STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha 1991, s. 98-103; BIMAN, Stanislav – CÍLEK, Roman. *Poslední mrtví, první živí*, s. 206; ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*, s. 120;

K projednání otázek organizovaného odsunu Němců, jak už bylo navrženo na poradě 3. července, byl pozván na návštěvu do Prahy na 27. srpna 1945 maršál Sovětského svazu Žukov, který velel sovětským okupačním vojskům v Německu. Pozvání dotáhl do konce divizní generál František Hrabčík, tou dobou velitel československé mise u Kontrolní rady v Berlíně.³²⁶ Činnost této rady vycházela z XII. článku postupimského protokolu, který byl výše citován.³²⁷

Během srpnové návštěvy maršála Žukova byla projednána evakuace Němců z Československa, který odkázal na již fungující Kontrolní radu, jejíž zvláštní komise složená ze zástupců velmocí zmíněnou evakuaci od samého počátku řešila. Ta přijala 20. listopadu 1945 směrnice pro odsun Němců do jednotlivých pásem Německa. Oficiální odsun začal 25. ledna 1946 a byl ukončen v říjnu téhož roku. Avšak úplně poslední transporty opustily československé území až v létě následujícího roku. Celkově byly k odsunu připraveny více než dva miliony Němců.³²⁸

Přípravné práce pro organizovaný odsun německého obyvatelstva zabraly zhruba dva měsíce. Maršál Žukov se nabídl, že zařídí, aby do Kontrolní rady mohli být vysláni zástupci Československa. Problém nastal s novým umístěním Němců v jejich vlasti, neboť prozatím bylo možno přijímat Němce pouze do sovětského okupačního pásma. To mělo svou kapacitu, kterou však značně naplňovali příchozí z Polska. Velmi důležitým momentem této návštěvy bylo projednání otázky vyslání československé vojenské mise ke Kontrolní radě do Berlína. S tímto návrhem neměl zástupce maršála Žukova, generál Sokolovský, žádný problém. Bylo zapotřebí pouze zaslat vládní požadavek s oznámením složení této vojenské mise. Generál Sokolovský připomenul československé vládě, že ačkoliv se navenek jedná o vojenskou misi, bude mít též funkci diplomatickou. Dále bude spolupracovat na řešení německé otázky a

---

STANĚK, Tomáš – ARBURG, Adrian von: *Organizované divoké odsuny? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945)*. Soudobé dějiny, XIII, 2006, s. 321–376. Dostupné na: <http://www.usd.cas.cz/casopis/soudobe-dejiny-3-4-2006/>.

³²⁶ Zevrubně k němu viz PODOLSKÝ, Karel: *Divizní generál František Hrabčík*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Historica 26, 1994, s. 83-92.

³²⁷ KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (eds.): *ČSR a SSSR 1945–1948: dokumenty mezivládních jednání*, s. 122-123.

³²⁸ Tamtéž; BÍLEK, Jirí – LÁNÍK, Jaroslav – ŠACH, Jan: *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 – květen 1955*, s. 71.

bude se zabývat problematikou reparací a restitucí. Vedle toho se ale neměla vměšovat do otázky úprav budoucích hranic, neboť tato otázka spadala do kompetencí spojeneckých porad ministrů v Londýně, kteří se připravovali na mírová jednání. Vojenská mise byla sestavena k 10. září 1945.³²⁹

Ustanovení vládním delegátem při Spojenecké kontrolní komisi v Budapešti

Úsilí o budování Československa, jako národního státu, vyvolávalo spory i s Maďarskem. V prvních poválečných letech byly československo-maďarské vztahy rozkolísané. Napětí mezi oběma státy rostlo. Zcela klíčovou roli v tomto napětí hrál zcela protichůdný názor o budoucím osudu maďarského obyvatelstva z území poválečného Československa. Postoj Československa přitom vycházel ze dvou zásad. Zaprvé mělo být dosaženo předmnichovských hranic a zadruhé českoslovenští představitelé pokládali za smysluplné vytvořit národní stát Čechů a Slováků bez národnostních menšin a menšinových práv. Oproti tomu Budapešť nárokovala zachování občanských práv občanů Československa maďarské národnosti, včetně jejich národnostních práv. Budapešťská vláda přitom nevyklučovala ani přesídlení občanů maďarské menšiny, ovšem za podmínky, že tato menšina se přesune i se svým „územím, půdou“. To nebylo akceptovatelné pro československou stranu.³³⁰

Velmoci podepsaly dohodu o příměří s Maďarskem 20. ledna 1945. Tato listina ovšem vylučovala princip jednostranného poválečného odsunu maďarské menšiny tak, jak československá vláda žádala ve svém memorandu.³³¹ Již v posledních týdnech probíhající druhé světové války se množily a zostřovaly rozpory mezi československou a maďarskou vládou. Značná část Maďarů, kteří na Slovensko přišli

---

³²⁹ KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (eds.): *ČSR a SSSR 1945–1948: dokumenty mezivládních jednání*, s. 122-123.

³³⁰ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 69, 98.

³³¹ POPÉLY, Árpád: *The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement*, s. 79-93. Dostupné na: <http://www.clovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=A44B5F6279ZJERRFMWMA735X>.

po roce 1938, opouštěla slovenské oblasti ze strachu nebo z donucení, ještě před koncem války. Maďarská vláda si v červnu 1945 stěžovala u velmocí na perzekuce občanů maďarské národnosti v Československu. Československá vláda se rozhodla situaci uklidnit návrhem na výměnu obyvatel. Tento pokus skončil neúspěchem a od této chvíle se Praha ujistila, že jediným východiskem této nešťastné situace je odsun národnostních menšin.³³²

Ovšem s řešením v podobě odsunu maďarské menšiny nesouhlasily velmoci na konferenci v Postupimi. Pražskou vládu rozhodnutí velmocí zklamalo. Maďarsko navíc znásobilo nóty a jiné druhy stížností na Československo, zasílané Spojenecké kontrolní komisi.³³³ Ty se vztahovaly k jednotlivým případům perzekucí občanů maďarské národnosti. V reakci na stížnosti objevující se i v tisku, označilo československé Ministerstvo zahraniční tyto informace jako nepravdivé. Československu přitížil projev ministra zahraničí J. Gyöngesiho v parlamentu 6. září 1945, který osočoval Slováky, ale i část Čechů z toho, že pomáhali Hitlerovi. Uvažoval, proč tedy je jen Maďarsko na straně poražených, když bývalý Slovenský stát Hitlera podporoval.³³⁴

V prosinci 1945 přikročila československá vláda, skrze svého státního tajemníka na Ministerstvu zahraničních věcí Vladimíra Clementise, k jednání s maďarským ministrem zahraničí. Předmětem celé řady jednání byla dohoda o tom, jakým způsobem se vyrovnat s nastalou poválečnou situací. Vladimír Clementis navrhoval oboustrannou výměnu občanů. Nakonec však všechna prosincová jednání ztroskotala. Československu se nepodařilo vyjednat příznivě otázku řešící definitivní odchod maďarské menšiny z ČSR. Maďarský tisk neustále obviňoval československou vládu

---

³³² KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 99-100.

³³³ Ustanovení Spojenecké kontrolní komise vycházelo z dokumentu, kterým bylo uzavřeno příměří s Maďarskem 20. ledna 1945. V čele komise stál ruský maršál Kliment Vorošilov. BALÁŽ, Július – ŠLOSAR, Vladimír: *Události v Maďarsku na podzim roku 1956 a vojenská opatření v Československu*. In: BALÁŽ, Július – DUBÁNEK, Martin – ŠLOSAR, Vladimír: *Ročenka 2016, Vojenský historický archiv/Vojenský ústřední archiv Praha*. Praha 2017.

³³⁴ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 100.

z prosazování výměny a násilného odsunu obyvatel. Rozhořel se boj o mediální přízeň velmocí té či druhé strany.³³⁵

Jednání byla obnovena v lednu roku 1946. Na tomto místě je důležité zmínit, že 26. ledna 1946 došlo k výměně na pozici vládního delegáta Československé republiky při Spojenecké kontrolní komisi (SKK) právě v Budapešti. Celý výše popsany úvod do problematiky maďarské menšiny v poválečném Československu měl za cíl popsat politicko-diplomatickou situaci, do které na konci ledna vstoupila hlavní postava této práce. Ministerská rada jmenovala plukovníka Františka Dasticha na místo Dalibora Krna, jenž zastával úřad vládního delegáta Československa do této doby.³³⁶ Pro Františka Dasticha znamenalo umístění do Budapeště zvláštní prestiž, poněvadž mu prezident Edvard Beneš pro výkon této funkce propůjčil vojenský titul brigádního generála s účinností od 1. února 1946 na dobu, po kterou bude vykonávat tuto funkci.³³⁷

Dalibor Krno byl uvolněn kvůli důležitému úkolu do Bratislavy. V doporučení pro výběr vhodného kandidáta na vládního delegáta Československa v Budapešti bylo uvedeno, že by se mělo jednat o vojáka, který by ovládal maďarštinu a ruštinu. Zástupce vládního delegáta, Dr. Nový měl na starosti udržování styků s anglickými a americkými členy SKK, se sovětskými činiteli měl být v kontaktu právě nový delegát. O Dastichovi, který měl vojenské pozadí, se uvažovalo i z toho důvodu, že by se tak stal zároveň velitelem vojenské mise. Nově tak dohlížel na práci sedmi důstojníků.³³⁸

---

³³⁵KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 108-112.

³³⁶ Úřad vládního delegáta byl v Maďarsku nezastupitelný a zcela nutný. Představitel tohoto úřadu významným způsobem zasahoval do jednání o výměně obyvatelstva mezi Československem a Maďarskem. SÁPOSOVÁ, Zlatica – ŠUTAJ, Štefan, ed.: *Povojnové migrácie a výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom* Prešov 2010, s. 16-17. Dostupné na: <http://www.svusav.sk/data/uploads/publikacie/povojnove-migracie.pdf>. Srovnej viz ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*, s. 258-259. Viz. Obrazová příloha I, Obr. 10.

³³⁷ AMZV, f. GS – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 162. Vládní delegát čs. v Budapešti, 26. ledna 1946; VÚA–VHA, Sbírká kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka Dasticha; ROGUEOVÁ, Jaroslava – HERTEL, Maroš – NĚMEČEK, Jan a kol.: *Adepti moci a úspěchu: etablovanie elit v moderných dejinách : jubileum Valeriána Bystrického*. Bratislava 2016, s. 256. Dostupné na: <http://forumhistoriae.sk/documents/10180/1832590/bystricky-adepti-moci-a-uspechu.pdf>.

³³⁸ AMZV, f. GS – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 162. Záznam a návrh pre pána štátneho tajomníka, 25. ledna 1946.

V únoru roku 1946 přijela do Prahy maďarská delegace, aby projednala dohodu o výměně obyvatel. Avšak nedostala plnou moc k celkovému řešení otázky Maďarů v ČSR. Jednalo se o tři stupně celkového řešení maďarské otázky. Prvním stupněm byla dohoda o výměně obyvatel, zbylými pak reslovakizaci, tj. změna maďarské národnosti na slovenskou, zhruba pro 300 tisíc a odsun 150-200 tisíc občanů. Po náročných jednáních byla dohoda o dobrovolné výměně obyvatel mezi Československem a Maďarskem na konci února na světě. Ratifikace proběhla 10. května 1946.³³⁹

V I. článku dohody, podepsané československým státním tajemníkem Ministerstva zahraničních věcí Vladimírem Clementisem a maďarským ministrem zahraničních věcí Jánosem Gyöngyösem, byla zakotvena možnost dobrovolného přesídlení Slováků z Maďarska do Československa. II. článek dohody umožňoval československé vládě vytvoření zvláštní komise, která by řídila, jak samotný proces přesídlování, tak i nábor Slováků k tomu, aby se přihlásili k přesídlení. Naopak vysídlení Maďarů z Československa upravoval V. článek, který umožňoval československé vládě přesídlit do Maďarska tolik osob maďarské národnosti, kolik Čechů nebo Slováků se dobrovolně přihlásilo k přesídlení z Maďarska do Československa.³⁴⁰

Československá strana přijala tuto dohodu jako první úspěšný krok vedoucí k celkovému vyřešení maďarské otázky. V Maďarsku dohodu přijali spíše jako vynucený akt a neprojevovali nadšení. K tomuto pokroku pomohla výrazně Spojenecká kontrolní komise velmocí,³⁴¹ která na Maďarsko v této věci zatlačila.³⁴²

Maďarsko, které se po skončení války dostalo do mezinárodní izolace, se snažilo u vlád spojenců vyjednat lepší podmínky před blížící se Pařížskou mírovou konferencí.

---

³³⁹ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 113-114; ŠTEFANICA, Ján. Odsuny a výmeny skupin obyvatel'stva európskych štátov v prvej polovici 20. storočia. *Historia et theoria iuris*, 2, 2010, č. 4, s. 78-93. Dostupné na: https://www.pravnedejiny.sk/file/page4_file16.pdf.

³⁴⁰ POPÉLY, Árpád: *The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement*, s. 81-82.

³⁴¹ Velitelem této Spojenecké kontrolní komise stál ruský zplnomocněnec Vorošilov. KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*, s. 103.

³⁴² KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 113-114.

Bohužel se s úspěchem maďarští představitelé příliš nesetkali. Mezinárodní izolaci hodlalo Maďarsko ukončit. V Budapešti byli jmenováni vyslanci SSSR a USA. Vzhledem k vývoji mezinárodní situace, která pro tuto zemi nevypadala příliš optimisticky, se maďarský ministr zahraničí 13. března 1946 rozhodl prostřednictvím vládního delegáta Československa u Spojenecké kontrolní komise, generála Františka Dasticha, vyslovit přání. To spočívalo v tom, že by měly být obnoveny normální diplomatické styky s Československem. Generál Dastich předal tuto žádost do Prahy. Dlouho se mu ale nedostávalo odpovědi. V Praze totiž nehodlali podpořit maďarský vstup na mezinárodní pole. Vyhovovala jim izolace Maďarska, která tím pádem v právě probíhajícím sporu zvýhodňovala Československo. V červenci zopakoval maďarský ministr zahraničí své přání. Svěřil se s tím ruskému vyslanci Puškinovi, aby navázání diplomatických styků projednal s Františkem Dastichem. Generál Dastich se tak dostal do slepé uličky, neboť v Praze na navázání diplomatického kontaktu nespěchali. Blížila se totiž jednání o smlouvě s Maďarskem.³⁴³

Z před konferenčních jednání vyplynulo, že by Československo nemuselo uspět se svým plánovaným odsunem zhruba 1/3 maďarské menšiny, proto bylo Vladimírem Clementisem doporučováno přehodnotit situaci tak, aby Československo na mírové konferenci uspělo co nejvíce. Pozvánku na mírovou konferenci obdržela československá vláda na 29. července.³⁴⁴ Jednání se protáhla, oproti očekávání, na více než tři měsíce. Nakonec byl skutečně návrh na odsun maďarské menšiny z Československa smeten ze stolu.³⁴⁵

Přípravu maďarské delegace a tamní vlády, na blížící se mírová jednání v Paříži, bedlivě sledoval vládní delegát, který celkovou politickou situaci v Maďarsku shrnul ve své periodické zprávě za červenec-září 1946. Dastich vyzoroval následující úkoly, kterými byla maďarská delegace pověřena na mírových jednáních:³⁴⁶ a) *Hájit*

---

³⁴³ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 122-123.

³⁴⁴ Tamtéž, s. 126-127.

³⁴⁵ Tamtéž, s. 133; KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*, s. 111-113.

³⁴⁶ Podrobněji k vyjednávání o míru s Maďarskem a postavení maďarské menšiny na Slovensku viz ŠUTAJ, Štefan: *Rokovania o mieri s Maďarskom a ich vplyv na postavenie maďarskej menšiny na Slovensku*. AUC IURIDICA, 59, 2013, s. 277-298.

pozitivní územní požadavky Maďarska vůči Rumunsku. Šlo podle maďarského nazírání o pohraniční pásmo v Sedmíhradsku, které v příznivějším případě dosahovalo rozlohy 22 000 km² a v horším případě 11 000 km² .... b) Ohlásit fakultativní územní požadavek Maďarska vůči Československu v tom případě, že by se Republika ve svém o národní stát chtěla zbavit kompaktního bloku Maďarů při jižní hranici. – K obyvatelstvu patří i země. c) Vést obranu proti nově ohlášenému československému požadavku po rozšíření bratislavského předmostí, čili připojení pěti dalších maďarských obcí k území Republiky. d) Usilovat o zavedení povinné ochrany maďarských menšin v sousedních státech, v Československu zejména, pokud by tam zbyli Maďaři po dobrovolné výměně obyvatelstva. e) Bojovat o co nejvýhodnější úpravu reparací a jiných finančně-hospodářských závazků.³⁴⁷

Kromě těchto úkolů měla maďarské delegace vytyčen ještě jeden bod vyjednávání. Tím bodem byla snaha zabránit československé žádosti o svolení k nucenému vysídlení 200 tisíc Maďarů z Československa do Maďarska. Vládní delegát dále ve zprávě popisuje zklamání z postupujících mírových jednání, která pro Maďarsko nevypadala zrovna růžově. Maďarští představitelé začali postupně připravovat veřejnost na těžké mírové podmínky. Snažili se smířit národ s myšlenkou, že za prohranou válku se platí a že účet bude mnohem vyšší, než původně očekávali. Po krachu revidování hranic s Rumunskem se maďarská delegace zaměřila na zabránění vysídlení Maďarské menšiny z Československa. Cílem této snahy bylo přesvědčit vlivná místa v zahraničí o nelidskosti tohoto opatření. V tomto duchu se projevíli Maďaři i v Československo-maďarské smíšené komisi pro výměnu obyvatelstva, kdy se snažili všemi možnými prostředky mařit jednání a oddálit tak praktické provádění dohody.³⁴⁸

---

³⁴⁷ AMZV, f. GS – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 172. Úrad vládného delgáta ČSR pri Spojeneckej kontrolnej komisii v Maďarsku. II. Periodická politická zpráva za /červenec-září 1946/.; VADKERTY, Katalin: *Maďarská otázka v Československu 1945-1945*, s. 279.

³⁴⁸ AMZV, f. GS – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 172. Úrad vládného delgáta ČSR pri Spojeneckej kontrolnej komisii v Maďarsku. II. Periodická politická zpráva za /červenec-září 1946/.

Podle dohody³⁴⁹ o výměně obyvatel mělo Československo k dispozici šest měsíců k tomu, aby vybralo občany maďarské národnosti k přesídlení a odevzdání jmenných seznamů maďarské vládě. Den před vypršením termínu, 26. srpna 1946, odevzdala československá vláda prostřednictvím svého delegáta při Spojenecké kontrolní komisi v Budapešti generála Františka Dasticha tři seznamy Maďarů vybraných pro přesídlení z Československa do Maďarska. Seznamy čítaly 181 512 Maďarů, kteří byli zvoleni pro tzv. výměnu obyvatelstva. Jednalo se tedy cca o 1/3 maďarského obyvatelstva na Slovensku.³⁵⁰

Od července 1946 do února 1947 probíhala hlavní fáze vnitřního osidlování. Potřebu získat nové pracovní síly, které pochopitelně po odchodu Němců chyběly, vnímal silně ministr zemědělství Julius Ďuriš, který doporučoval získat Slováky, ale i Maďary pro zemědělskou práci v pohraničí. V náboru pracovních sil z řady občanů maďarské národnosti do českého pohraničí převažovaly nejprve donucovací metody. Komise přezkoumávala fyzickou zdatnost osob. Takových akcí bylo více a upozorňovaly na jejich neoprávněnost tamní úřady a média. Proto nebylo zcela ojedinělé, když příchozí Slováci i Maďaři, pracovali s nechutí a využívali každé příležitosti k útěku. V důsledku politiky vnitřního osidlování probíhala od podzimu 1946 do března 1947 velmi silná propagandistická tisková a diplomatická válka mezi Československem a Maďarskem.³⁵¹ Tím došlo k ochromení činnosti mezistátní komise zabývající se výměnou.³⁵² Maďarské vládě se nelíbil způsob realizace nucených prací. Nótu, v níž se odvolávala na hlášené násilností v Mužle, Gbeliciach a Šamoríne, odevzdala Dastichovi. Protestů proti pronásledování Maďarů v rámci

---

³⁴⁹ Dohoda o výměně obyvatelstva mezi ČSR a Maďarskem byla podepsána 27. února 1946 v Budapešti. Její uskutečňování dalo poslední podnět maďarské vládě, aby hledala východisko ze své dosavadní strnulosti a izolace. Od března pak vládní delegace putovala po spojeneckých vládách, aby s nimi navázala kontakt. AMZV, f. GS – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 172. Úřad vládního delegáta ČSR při Spojenecké kontrolní komisi v Maďarsku. II. Periodická politická zpráva za /červenec-září 1946/.

³⁵⁰ POPÉLY, Árpád: *The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement*, s. 83.

³⁵¹ Diplomatická válka probíhala poté, co Československá republika 15. září 1947 obnovila s Maďarskou republikou vzájemné diplomatické styky na úrovni vyslanectví. Do té doby existoval v Maďarsku jediný zastupující orgán – Úřad vládního delegáta československé vlády při Spojenecké kontrolní komisi v Maďarsku. PETRUF, Pavol: *Československá zahraničná politika 1945-1992 (vybrané udalosti a fakta v dátumoch)*. Bratislava 2007, s. 98.

³⁵² KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*, s. 119-121.

vnitřního osidlování bylo více. Stížností přibývalo s nastávající zimním obdobím, kdy řada maďarských organizací vznášela kritiku na „nelidské“ zimní přesuny maďarských občanů.³⁵³ Situaci uklidnilo rozhodnutí, kterým byly zastaveny transporty od 18. prosince až do Nového roku.³⁵⁴

K reálnému zahájení přesídlování Slováků z Maďarska do Československa došlo podle únorové dohody 18. září 1946. Tento první transport proběhl zcela v pořádku. Do konce téhož měsíce bylo celkem vysídleno na dva tisíce osob. Mezi prvními byli horníci, učitelé, profesori a studenti. Zakrátko však mezi přihlášenými Slováky vzrostla netrpělivost nad průtahy s vysídlováním. Mnozí se v reakci na nelehký průběh přesídlování nakonec ještě před jeho uskutečněním odhlásili. Toho samozřejmě využívala maďarská propaganda, která zveličovala fiasko činnosti československé přesídlovací komise v Budapešti.³⁵⁵ Vnitřní kolonizace skutečně skončila neúspěchem v březnu 1947. Napětí mezi Prahou a Budapeští se zmírnilo.³⁵⁶

Zhruba po jednom roce působení v úřadu vládního delegáta při Spojenecké kontrolní komisi v Budapešti, byl František Dastich povýšen dekretem prezidenta republiky ze dne 19. února 1947 na brigádního generála. Dřívější propůjčení této vojenské hodnosti tak pozbylo svého významu.³⁵⁷ Dodejme, že vlivem formujícího se východního mocenského komunistického bloku přecházela otázka maďarské menšiny do ústraní, poněvadž se moci jak Maďarsku, tak později i v Československu, chopili komunisté. Ti si nepřáli mít národnostní problémy uvnitř socialistického bloku. Maďarský stát se stal nyní „přítelem“ a maďarská menšina tak musela dostat určitá základní práva. Výměna obyvatel skončila fakticky po tzv. květnové ústavě roku 1948.³⁵⁸

---

³⁵³ VADKERTY, Katalin: *Maďarská otázka v Československu 1945-1945*, s.89.

³⁵⁴ AMZV, f. Právní odbor (PO) 1945–1954, kart. 120. Depeše gen. Dasticha ze 7. prosince 1946.

³⁵⁵ POPÉLY, Árpád: *The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement*, s. 83.

³⁵⁶ KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*, s. 121.

³⁵⁷ AMZV, f. kmenové listy, František Dastich.

³⁵⁸ KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*, s. 122-125.

František Dastich vedoucím československé vojenské mise při Spojenecké kontrolní radě v Berlíně

Ještě v době probíhajících krutých bojů v roce 1944 bylo tzv. londýnskými protokoly odsouhlaseno, že po skončení války a porážce Německa musí dojít k rozčlenění Německa na tzv. okupační zóny. Podobně i samotný Berlín měl být rozdělen na sektory, které měly spravovat vítězné mocnosti.³⁵⁹ Navenek měl všechny čtyři zóny spojuvat jediný orgán, kterým se stala tzv. Spojenecká kontrolní rada pro Německo. Jednalo se o nejvyšší orgán okupační správy v Německu. Skládala se ze čtyř vojenských velitelů okupačních zón USA, Velké Británie, Francie a SSSR. Každý z velitelů své zóny měl dohlížet na provádění závěrů Postupimské konference. Spojenecká kontrolní rada tudíž nahrazovala neexistenci německé vlády. Rada zasedala v budově bývalé německé Soudní komory. Postupem času se prohlubovaly neshody a rozdílný vývoj v jednotlivých okupačních zónách. Rostoucí nedůvěra mezi západními spojenci a Sovětským svazem nakonec vyvrcholila ukončením činnosti Kontrolní rady 20. března 1948, kdy sovětský zástupce definitivně opustil zasedací síň.³⁶⁰

Dnem 23. března 1947 byl František Dastich pověřen vedením československé vojenské mise při Spojenecké kontrolní radě v Berlíně,³⁶¹ kam byl přemístěn z Budapeště.³⁶² Úřad delegáta československé vlády při Spojenecké kontrolní komisi vedl v Maďarsku podle očekávání.³⁶³ Vystřídal tak vyslance Václava Palečka, který na pozici šéfa československé vojenské mise nastoupil ve stejné době jako František Dastich nastupoval do Budapešti. Ve své první zprávě uváděl Paleček, že v Berlíně bylo zatím pouze devět misí. Prvořadým úkolem vojenské mise bylo podílení se na

³⁵⁹ O'DOCHARTAIGH, Pól: *Germany since 1945*, Londýn 2003, s. 4-5.

³⁶⁰ KOSTLÁN, Antonín – VANÍČEK, Vratislav – MORAVCOVÁ, Dagmar: *Encyklopedie dějin Německa*, s. 235; MÜLLER, Helmut M. – VOLLRATH, Hanna – KRIEGER, Karl Friedrich: *Dějiny Německa*. Praha 1995, s. 314-318.

³⁶¹ Spojenecká kontrolní rada, anglicky The Allied Control Council, zahájila oficiálně svou činnost 30. srpna 1945, byla však zřízena již 5. června 1945. O'DOCHARTAIGH, Pól: *Germany since 1945*, s. 4-5.; MÜLLER, Helmut M. – VOLLRATH, Hanna – KRIEGER, Karl Friedrich: *Dějiny Německa*, s. 318.

³⁶² Viz Obrazová příloha I, Obr. 11.

³⁶³ AMZV, f. kmenové listy, František Dastich.

konstruktivní spolupráci se Spojenci v otázkách odzbrojení a dohlédnutí na transfer Němců.³⁶⁴

Se svolením ministerstva zahraničních věcí podnikl generál Dastich, ve dnech 18. až 29. května 1947, cestu napříč západními zónami. Touto cestou se chtěl seznámit s tamními poměry, zejména po stránce československého zastoupení. Dále bylo potřeba, aby dobře poznal jejich úkoly a podíval se na práci vykonávanou přímo na místě. Ve své inspekční zprávě západními zónami uvedl, že během 12 dní ujel autem na 2 850 km. V první řadě zamířil do Hamburku, kde pobyl necelé dva dny. Jednal se všemi československými složkami, zvláště však s generálním konzulem Emanuelem Hajným. Pozornosti mu nešel hamburský přístav, který si prohlédl celý, včetně překladiště československého zboží. Práci generálního konzula vnímal jako dostatečnou, avšak doporučil přidělení schopného zástupce, který by se vyznal v administrativní agendě.³⁶⁵

Druhou zastávkou byl Bad Salzungen, ležící v anglickém pásmu a třetí zastávkou se stal Frankfurt nad Mohanem, patřící do americké zóny. Ve všech navštívených místech sledoval práci jednotlivých složek, dále se věnoval pracovním úkolům a problematickým otázkám v zóně a sledoval, zda bylo spojení s Prahou a Berlínem dostačující. Předposlední zastávkou byl Baden-Baden ve francouzské zóně. Svou inspekční cestu zakončil v Mnichově, kde zkoumal problematiku repatriace a reemigrace.³⁶⁶

Ve svém úřadu československé vojenské mise řešil Dastich s československým velvyslancem také spoustu personálních záležitostí, které do pravomocí šéfa mise nepochybně patřily. Z dostupných archivních materiálů se tak dozvídáme alespoň o trochu více o jeho práci, kterou v Berlíně vykonával. Například koncem června 1947 žádal šéf československé vojenské mise československého velvyslance Arnošta Heidricha, aby se vyjádřil k návrhu dovolené pro jednoho z členů vojenské mise. Dastich v telegramu psal, že Dr. Bedřich Bruegel byl pracovním velmi vyčerpan a

---

³⁶⁴ AMZV, f. GS-A 1945-1954, Německo, kart. 174.

³⁶⁵ Tamtéž.

³⁶⁶ Tamtéž.

v důsledku vypětí sil omdlel při večeři s Francouzi. Dále žádal velvyslance, aby se postaral o vyřízení jeho šestitýdenní dovolené ve Švýcarsku v sanatoriu, kde se léčil již před válkou. S problémem nedostatku kvalifikovaného personálu se setkával Dastich poměrně často. Když si například zažádal o dovolenou legační rada Kosek, který měl úřad československé vojenské mise opustit v době, kdy neměl za sebe náhradu, musel generál Dastich jeho dovolenou posunout o měsíc. V tomto období uvedl do velmi složité agendy Dr. Nového, který jej měl nahradit. Velvyslanec měl Dastichovu žádost tlumočit příslušným místům.³⁶⁷

Dalším podřízeným, který podle Dastichových slov „neměl v pořádku své nervy“, byl legační rada Otakar Ort. Sám vedl celou konzulární agendu mise, kterou už ale nezvládal. Dastichovi si několikrát stěžoval, že není schopen dále pracovat a vyřizovat spisy. Šéf mise si proto stěžoval na tohoto legačního radu, protože nebyl spokojen s jeho pomalou prací. Dlouhou dobu mu ležely na stoly spisy, které se týkaly lidí umístěných do soudní vazby v Chebu. Touto nečinností prodlužoval vazbu těchto, možná nevinných lidí. V závěru telegramu, adresovaného opět velvyslanci Heidrichovi, žádal Ortovo přeložení na jiné místo, čemuž bylo v září 1947 vyhověno.³⁶⁸

Legační rada Otakar Ort zastával práci na konzulárním oddělení vojenské mise. Toto oddělení spravovalo území, na kterém před válkou pracovaly alespoň čtyři konzulární úřady. Dastich si posteskl nad touto situací opět velvyslanci na konci prosince roku 1947, kterému sdělil, že za Orta již získal náhradu, ale potřebuje dalšího schopného úředníka. Jeho vyjádření mluví za vše: „*Vím, že MZV má obtíže s výběrem lidí. V podobném případě však nemohu zůstat tiše. Nemůže být sporu o tom, že na toto místo u zdejší mise musí přijít skutečná hvězda a ne bezcenná lidská jednotka.*“³⁶⁹

Částečnou náhradou za absenci personálu u československé vojenské mise se měly stát nové automobily, jejichž nákup doporučil František Dastich svým dvěma hlavními spolupracovníkům Bruegelovi a Novotnému. Vycházel přitom

---

³⁶⁷ AMZV, f. GS-A 1945-1954, Německo, kart. 174.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Tamtéž.

z předpokladu, že s blížícím se Novým rokem 1948 přestane platit dosavadní marka a bude spojenci zavedena nová měna. Dastich předpovídal, že by tato změna mohla přinést jistá omezení v chodu jeho úřadu. Bruegel a Nový měli využít levného zakoupení osobního vozidla z vlastních peněz. Aby se předešlo pozdějšímu obviňování a nařčení z pořízení aut, informoval Dastich velvyslance Heidricha, který souhlasil s vlastním nákupem automobilů.³⁷⁰

Obdobným způsobem jako v Budapešti, byl i nyní v Berlíně, propůjčen Františku Dastichovi služební titul od prezidenta Edvarda Beneše. Pro výkon funkce obdržel titul „mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr“.³⁷¹ K 1. prosinci 1947 byl ve věku 52 let propuštěn z činné vojenské služby a přeložen do zálohy.³⁷² Nové uplatnění našel v odboru Ministerstva zahraničních věcí, které projeвило o Dasticha skutečně velký zájem a zažádalo Ministerstvo národní obrany o jeho přeložení. V odůvodnění k jeho přesunu bylo uvedeno, že jmenovaný František Dastich po zkušenostech, které získal jako přednosta úřadu delegáta československé vlády v Budapešti, vedl úspěšně úřad československé vojenské mise v Berlíně. Tento úřad měl nově zastávat jako úředník Ministerstva zahraničních věcí. Z brigádního generála se nyní stal vysoce postavený úředník.³⁷³

Ve druhé polovině roku 1947 upozorňovalo Ministerstvo zahraničních věcí, prostřednictvím československé vlády, Spojeneckou kontrolní radu na to, aby se zasadila o zakázání sdružování se do spolků a organizací pro odsunuté Němce z Československa. Sudetští Němci to neměli v nových podmínkách zdaleka tak jednoduché, jak by se zdálo. Byli stále více považováni za přistěhovalce než za skutečné Němce. S tímto požadavkem se československá vláda obrátila také na velvyslanectví USA v Praze. O prosazení zákazu, který by přistěhovalým československým Němcům neumožňoval zakládat politické strany a jiné formy organizace, se zasadil i představitel československé vojenské mise František Dastich.

---

³⁷⁰ AMZV, f. GS-A 1945-1954, Německo, kart. 174.

³⁷¹ AMZV, osobní složka Františka Dasticha.

³⁷² Viz Obrazová příloha I, Obr. 12.

³⁷³ AMZV, f. kmenové listy, František Dastich.

Ten tuto věc projednával v Berlíně se zástupcem americké okupační správy W. M. Chasem, jenž projevil ochotu vyjít vstříc československým požadavkům.³⁷⁴

Archivní materiál, který byl využit k přiblížení Dastichovy činnosti v čele československé vojenské misi, bohužel nenabízí žádné zmínky o působení mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra z roku 1948. Dochovala se pouze jedna. Koncem listopadu 1948 uspořádali Angličané oslavu na počest československého vyslance, který přijel do Bad Salzfluenu navštívit všechny tamní složky československého zastupitelského úřadu. Po slavnostní večeři následovala zábava, v rámci níž se zpívalo česky, slovensky a anglicky. Zábava byla vedena velmi přátelsky.³⁷⁵ Jiný archivní materiál však odkryl Dastichovu rezignaci na funkci šéfa československé vojenské mise v Berlíně při Spojenecké kontrolní radě. Stalo se tak dopisem datovaným k 31. prosinci 1948.³⁷⁶ Trvalo ovšem ještě několik týdnů, než byla informace o rezignaci potvrzena.³⁷⁷ Další důležitou zprávou vyplývající z tohoto dokumentu je emigrace Františka Dasticha na západ. František Dastich předstíral, že se vydává na dovolenou a společně s manželkou odjel do Paříže. Po jeho odletu, který se uskutečnil 1. ledna 1949, bylo zjištěno, že si s sebou vzal příliš mnoho zavazadel a že jeho manželka rozdala spoustu drobností služebnictvu. Podezřele se také jevily velké nákupy, které obstarával Dastich před odletem na dovolenou. Krátce po odletu se objevilo určité podezření, že by se z dovolené nemusel vrátit. Potvrzením toho, že opravdu utekl, bylo nenastoupení zpět do úřadu, tj. 11. ledna 1949.³⁷⁸ Útěk Dasticha byl pro všechny nepříjemným překvapením. Generál byl velmi oblíbený téměř u všech zaměstnanců pro svůj přístup k nim. Na Dastichovu osobnost existují dva odlišné pohledy. Jedni jej považovali za „*velmi schopného zpravodajského profesionála*“, druzí za „*zpravodajsky neschopného*“. Zprávy o podezření i o samotném nevrácení se z dovolené byly okamžitě hlášeny zašifrovanými zprávami do Prahy. Útěk potvrdila

---

³⁷⁴ KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*, s. 207.

³⁷⁵ AMZV, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 1-2.

³⁷⁶ František Dastich rezignoval na protest proti komunistickému převratu. RASKA, Jan: *Freedom's Voices: Czech and Slovak Immigration to Canada during the Cold War*. Ontario 2013, s. 159.

³⁷⁷ Viz Obrazová příloha, Obr. 14.

³⁷⁸ Tamtéž, Obr. 18.

československá vojenská mise ve svém hlášení z 24. ledna 1949.³⁷⁹ Po tomto hlášení byla provedena v Dastichově bytě v Praze 16, Nábřeží Legií, č. 37, domovní prohlídka. Byl zabaven různý písemný materiál, který byl předán zčásti velitelství I. oblasti v Praze.³⁸⁰

František Dastich, jistě dobře zorientovaný nejen na mezinárodní scéně, ale i uvnitř té československé, věděl dost dlouhou dobu, kdo tahá za nitky v pozadí. Vzhledem k ne příliš slibně vyhlížející budoucnosti, se rozhodl přehnout před komunistickou totalitou, která v roce 1948 pohltila celou československou společnost. Ani na mezinárodní diplomatické scéně nebyl zdaleka jediným, kdo se téhož roku vzdal zastupitelského úřadu a emigroval do ciziny. Jiní byli jednoduše odvoláni. Přehled odvolaných a rezignovaných uvádím v Tabulkové příloze II (Tab. 1 - Zastupitelské úřady ČSR k 29. 2. 1948).³⁸¹ Z výčtu takového množství československých diplomatů, kteří po tzv. únorovém převratu byli nuceni opustit svůj úřad, je více než patrné, že s těmito osobami komunistický režim nepočítal a mnohdy se sami diplomaté vzdali úřadu. Nehodlali nadále zastupovat a reprezentovat nedemokratické Československo. Z tabulky vyplývá, že se František Dastich vzdal úřadu a emigroval jako poslední spolu s Václavem Podhorou. V případě Německa došlo k výměně všech čelných představitelů zastupitelských úřadů Československa.³⁸²

Ke zvolení exilu, jako jediného možného východiska, mohly Dasticha přimět i četné zprávy o emigraci vysokých představitelů armády, pro kterou tzv. únorový převrat znamenal zcela zásadní zlom.³⁸³ Již několik dní po převzetí moci ve státě propustili vládnoucí komunisté z armády stovky demokraticky smýšlejících důstojníků. Zničující úder byl směřován i proti nejvyšším představitelům Hlavního štábu.³⁸⁴ Důstojníci, kteří odešli za hranice, se potýkali s existenčními problémy.

---

³⁷⁹ AMZV, osobní složka Františka Dasticha.

³⁸⁰ ABS, f. T/MV, sign. T-1193 MV, folio 37.

³⁸¹ DEJMEK, Jindřich: *Diplomacie Československa. Díl I. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*, s. 137-140.

³⁸² O opuštění Úřadu československé vojenské mise v Berlíně informovalo mnoho deníků. Viz *Obrazová příloha, Obr. 13a-c.*

³⁸³ Podrobněji k perzekuci vojáků po únoru 1948 viz HANZLÍK, František – KONEČNÝ, Karel: *Čs. vojenský exil pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*. Brno 2009.

³⁸⁴ STEHLÍK, Eduard: *Srdce armády: Generální štáb 1919-2019*, s. 62.

Neměli vyhráno ani v internačních táborech v Německu, Rakousku nebo Itálii. Bezprostředně po únoru 1948 se o tábory začalo zajímal vojenské obranné zpravodajství. Do zahraničí byly vysílání pracovníci tohoto útvaru i jejich agenti. V důsledku toho panovala značná nedůvěra mezi internovanými.³⁸⁵

Zpráva Krajské správy Ministerstva vnitra v Olomouci ze dne 2. července 1954 uváděla, že se měl Dastich 9. února 1949 vrátit z Paříže do západního Německa. Konkrétně to mělo být do Frankfurtu nad Mohanem, kde se podle této zprávy ubytoval v Grünbergwegu.³⁸⁶ Během pobytu ve Francii měl pravděpodobně nastoupit do služeb americké rozvědky.³⁸⁷

Proti uprchlému Františku a Marii Janě Dastichovým bylo vedeno v Československu trestní řízení,³⁸⁸ jakožto u celé řady dalších emigrantů z Československa. Rada státního soudu v Praze usnesením z 15. dubna 1949, ještě před rozhodnutím ve věci samé, zabavila podle §29 odstavec 3, zákona č. 50/23 Sb. a § 13 odstavce 1,3 zákona 23/48 Sb. veškerý majetek Františka Dasticha v Československé republice. K zabaveným věcem patřil byt v Praze na Smíchově. Během procesu, který měl za úkol prozkoumat Dastichův majetek v Československu, bylo zjištěno, že by měl mít na zřízeném účtu u Živnostenské banky na Smíchově cca 61 tisíc Kčs. K tomu Ministerstvo zahraničních věcí připojilo i zvláštní přípis, ve kterém sdělilo finanční prokuratuře, že dotyčný dlužil Ministerstvu zahraničních věcí přes 50 tisíc Kčs a žádalo vymáhání této pohledávky z jeho majetku.³⁸⁹

Po zabavení majetku následovalo, podle vojenského kárného zákona ve znění vydaném vyhláškou čís. 57/1947 Sb. a se souhlasem prezidenta republiky, odnětí vojenské hodnosti brigádního generála v záloze. Důvodem odnětí vojenské hodnosti bylo odmítnutí návratu do Československa do úřadu Ministerstva zahraničních věcí, kam měl být v lednu 1949 přemístěn. Vyšetřující soudce přerušil soudní řízení, neboť

---

³⁸⁵ HANZLÍK, František – KONEČNÝ, Karel: *Čs. vojenský exil pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*, s. 65.

³⁸⁶ AMZV, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 117; ABS, f. T/MV, sign. T-1193 MV, folio 42.

³⁸⁷ ABS, f. Z, sign. Z-10-651-4, AKCE VICEN Z – 651, folio 39-41.

³⁸⁸ Viz Obrazová příloha I, Obr. 15.

³⁸⁹ AMZV, osobní složka Františka Dasticha.

nemohlo být ukončeno kvůli nepřítomnosti obviněného. V důsledku odebrání této vysoké vojenské hodnosti byl František Dastich převeden do hodnosti vojína v záloze a také byl zaznamenán do tzv. evidence zběhů. Degradaci provedl armádní generál Ludvík Svoboda.³⁹⁰

Za svého pobytu ve Frankfurtu nad Mohanem byl v červenci viděn Dastich ve společnosti kanadského konzula A. J. Hickse a neznámého amerického důstojníka. V srpnu 1949 údajně odjel společně se svou manželkou na několik měsíců do USA.³⁹¹

5. kapitola: Pobyt ve Spojených státech amerických a působení v Radě svobodného Československa

Již od prvních poúnorových dnů roku 1948 bylo možné sledovat nezáviděníhodnou situaci mnohých Čechů a Slováků, kteří se rozhodli opustit svou rodnou zemi a uprchnout na západ. Za tímto jejich rozhodnutím stála myšlenka žít i nadále ve svobodném státě, kterým ovšem Československo pomalu, ale jistě přestávalo být. Mezi prvními, kteří opustili Československo ihned po komunistickém převratu, byli pochopitelně nekomunističtí politici. Spolu s nimi odešli téměř všichni ministři, kteří podali demisi ve vládě. Vedle čelních politiků opouštěli postupem času zemi také úředníci, novináři, představitelé kulturního života. Spolu s přibližně 70 tisíci občany se vydali různými směry, nejčastěji však do Paříže, Londýna a do USA. Komunistický převrat v Československu zapůsobil výrazně i na československé diplomaty působící v zahraničí. Svůj nesouhlas s nastolením komunistické diktatury v Československu projevíli rezignací na své diplomatické úřady a nebylo jich zrovna málo.³⁹²

Díky podpoře ze strany amerických politických a diplomatických kruhů mohlo dojít k vytvoření nové politické organizaci třetího odboje. Tato organizace získala

---

³⁹⁰ VÚA–VHA, Sběrka Osobních karet legionářů, František Dastich.

³⁹¹ ABS, f. T/MV, sign. T-1193 MV, folio 42; ABS, f. Z, sign. Z-10-651-4, AKCE VICEN Z – 651, folio 39-41.

³⁹² BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty.* 1989? (bez místa vydání), s. 7; ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 14. Viz Tabulková příloha II, Tab. 1.

název Rada svobodného Československa³⁹³ a její počátek se datuje k prvnímu výročí komunistického převratu v ČSR, tj. k 25. únoru 1949.³⁹⁴ Ústředí Rady zůstalo i nadále ve Washingtonu. V Paříži a Londýně vznikly její pobočky. Rozhodující slovo v Radě měl původně výkonný výbor sestávající se z 30 členů.³⁹⁵ Druhým orgánem Rady bylo dvanáctičlenné předsednictvo.³⁹⁶ V čele Rady zasedli Dr. Petr Zenkl jako předseda a jako místopředseda Jozef Lettrich.³⁹⁷

Vedle politické práce se členové Rady zabývali otázkami, jak pomoci československým uprchlíkům, kteří neměli takové příznivé podmínky a možnosti k emigraci jako právě oni samotní. Rada svobodného Československa začala organizovat rozsáhlý sociální program na pomoc desetitisícům uprchlíků, shromážděných v provizorních sběrných táborech, kde žili ve velmi složitých podmínkách a čekali na pomoc. Za tím účelem vytvořila Rada zvláštní sociální odbor, kterého se ujal bývalý velvyslanec Dr. Ján Papánek. Tento muž se zasadil o vznik tzv. American Fund for Czechoslovak Refugees. Později se tato organizace stala zcela nezávislou na Radě.³⁹⁸

Rada se významnou měrou zasadila o založení a provoz československé redakce rozhlasu Svobodná Evropa, která měla své redakce v New Yorku a Mnichově. V rozhlase vystupovaly přední osobnosti Rady. Byl to prostředek, pomocí kterého mohla Rada veřejně přednášet svá memoranda a postoje k mezinárodním událostem, ale i k dění v Československu.³⁹⁹

---

³⁹³ Podrobněji viz RAŠKA, Francis D: *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa : 1949-1961*. Praha 2009.

³⁹⁴ Viz Dokumentová příloha III, Deklarace Rady svobodného Československa.

³⁹⁵ Do výkonného výboru patřili: Ing. Pavol Blaho, Dr. Josef Černý, Dr. Jozef Dieška, Dr. Ivo Ducháček, Július Firt, Dr. Mikuláš Franek, Dr. Arnošt Heidrich, Václav Holub, Dr. Antonín Hřebík, Gen. Sergej Ingr, Dr. Adolf Klímek, Dr. Štefan Kočvara, Dr. František Král, Dr. Martin Kvetko, Dr. Jozef Lettrich, Václav Majer, František Němec, Dr. Štefan Osuský, Dr. Ján Papánek, Ferdinand Peroutka, Dr. Adolf Procházka, Miloslav Rechcigl, Dr. Hubert Ripka, Dr. Juraj Slávik, Dr. Jaroslav Stránky, Dr. Tibor Šabo, Miloš Vaněk, Pavel Viboch, Dr. Petr Zenkl a Dr. Ján Žák. BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty*, s. 8.

³⁹⁶ Předsednictvo bylo složeno z šesti českých a šesti slovenských představitelů: Dr. Josef Černý, Dr. Jozef Dieška, Dr. Mikuláš Franek, Dr. Arnošt Heidrich, Dr. Jozef Lettrich, Václav Majer, Dr. Štefan Osuský, Dr. Ján Papánek, Ferdinand Peroutka, Dr. Adolf Procházka, Dr. Juraj Slávik a Dr. Petr Zenkl. BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty*, s. 8-9.

³⁹⁷ BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty*, s. 7-9.

³⁹⁸ Tamtéž.

³⁹⁹ Tamtéž.

Zmocněncem Rady svobodného Československa pro západní Německo a Rakousko

O příjezdu Františka a Marie Jany Dastichových do Spojených států amerických informoval zahraniční rozhlas 7. srpna 1949. O pouhé dva měsíce později se stal František Dastich členem pléna Rady svobodného Československa. Koncem roku se sešel s vůdčí osobností Rady s Dr. Petrem Zenklem. Tato schůzka předurčila jeho další životní etapu. V červenci 1950 na předsednictvu Rady svobodného Československa (RSČ) se usneslo poslat generála Dasticha do Německa jako zástupce RSČ pro západní Německo a Rakousko.⁴⁰⁰ K odjezdu byl připraven 8. srpna 1950.⁴⁰¹

K Dastichovým povinnostem patřilo organizování sociální pomoci uprchlíkům, kterou prováděl s pomocí svých důvěrníků v organizaci s názvem Sdružení československých politických uprchlíků. Dastich tuto aktivitu spojoval přímo s aktivitou zpravodajskou. Pro zpravodajskou službu,⁴⁰² v jejímž čele stál generál Sergej Ingr, verboval Dastich nové agenty prostřednictvím důvěrníků. Ústředna zpravodajské služby Rady svobodného Československa se nacházela v Paříži. Z Františka se stal tzv. skupinový vedoucí a v rámci této zpravodajské služby pracoval pod svým nadřízeným generálem Moravcem, který měl spolu s dalšími na starosti zpravodajské záležitosti v západním Německu.⁴⁰³

Zmocněnec Rady svobodného Československa pro Německo a Rakousko, generál František Dastich, dostával plat z fondu National Committee for a Free Europe. Byl učiněn závazek vůči této organizaci i vůči americkému Ministerstvu zahraničí, že Dastich bude v Německu vykonávat pouze sociální činnost. Ovšem závazek dodržen nebyl, a tak kromě organizování sociální pomoci, sbíral v uvedených zemích nejrůznější materiál. Zvláštní pozornost věnoval generál odštěpeneckým hnutím v exilu a předával je americkým úřadům. Zajímal se zejména o hnutí generála Lva Prchaly, který pobýval v londýnském exilu. Materiály se staly pro Radu cenné po uzavření smlouvy ze dne 4. srpna 1950 mezi Českým národním výborem v Londýně,

⁴⁰⁰ AMZV, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 117-118; ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 147, 173.

⁴⁰¹ Viz Obrazová příloha I, Obr. 19.

⁴⁰² Zpravodajská služba Rady svobodného Československa byla založena v březnu roku 1949. AMZV, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 117-118.

⁴⁰³ Tamtéž. Srov.: ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 146.

zastoupeném právě generálem Prchalou a Vladimírem Pekelským, a Arbeitsgemeinschaft zur Wahrung sudetendeutscher Interessen. Tato dohoda prohlašovala návrat sudetských Němců za spravedlivý, což Rada okamžitě striktně odmítla a zveřejnila své stanovisko k této smlouvě. Prohlašovala, že odsun sudetských Němců byl definitivně vyřešen rozhodnutím vítězných mocností v Postupimi.⁴⁰⁴

František Dastich ve své zprávě pro americké úřady tvrdil, že páteří celé Prchalovy organizace v Německu byli bývalí čeští fašisté, kteří po prohrané válce hledali v uvedené zemi útočiště. Rada si vyžádala tuto zprávu a ti, kteří ji četli, oceňovali její věcný a přesný obsah. Zakladatel Českého národního výboru, generál Lev Prchala, stál vždy proti Benešově exilové vládě. Po válce do jeho výboru vstupovali další a další, kteří se nechtěli vrátit do obnoveného Československého státu. Jako odnož Prchalova hnutí vznikla v březnu 1948 Česká národní skupina pro západní Německo. Tato skupina se pyšnila vlastní zpravodajskou sítí, jejíž výsledky zaslala Prchalovi do Londýna, později Američanům do Mnichova a od podzimu 1949 skupina informovala o svých výsledcích německou zpravodajskou službu. Do Washingtonu zaslal generál Dastich seznam obsahující popis 26 osob, které pracovaly pro Prchalovo hnutí v Německu. Mezi nimi byli: Vladimír Pekelský (bývalý člen Vlajky, po válce zatčen pro kolaboraci, utekl v roce 1946 z vězení do Rakouska), Ing. František Šulc (za války byl redaktorem Vlajky, utekl do Německa), Antonín Vlach (novinář, odsouzen za kolaboraci, v roce 1949 utekl).⁴⁰⁵

V říjnu roku 1952 upozornila Rada Dasticha, že přestala hradit výdaje jeho tzv. aparát zmocněnce Rady, čímž prakticky tento úřad zničila. Generál si v důvěrném dopise zaslaném Dr. Zenklovi, ze dne 17. prosince 1952, postěžoval, že: *„Každá zpravodajská nebo informační organizace je věcí obtížnou a delikátní. Tím více delikátní, když se jedná o její vytvoření na území, kde nejsme pány, nýbrž jen nevídanými podezřelými hosty, na území, kde se střetávají zájmy okupačních armád a domácích autorit, na území, na kterém pracuje větší počet řádně organizovaných zpravodajských služeb – a to výzvědných i obranných – spojeneckých, domácích a jiných, na území prolezlém agenty nepřátelských výzvědných organizací.“*⁴⁰⁶ V dopise pokračuje postesknutím si nad výsledkem své dosavadní práce, kdy pro zpravodajskou

⁴⁰⁴ ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 95-96, 147.

⁴⁰⁵ Tamtéž, s. 95-97.

⁴⁰⁶ Tamtéž, s. 147.

službu vyškolicil tři důvěrníky, po jednom v Berlíně, v táboře Valka blízko Norimberku a ve Welsu v Rakousku, které nyní musel propustit.⁴⁰⁷

Dr. Zenklovi se v témže dopise svěřil, že si je vědom, že byl na sledování jeho osoby do Frankfurtu vyslán agent západoněmecké zpravodajské služby. V textu generál tvrdil, že znal dokonce jeho jméno i jeho minulost. Mělo se jednat o bývalého člena SS, původem Slovák, jenž absolvoval speciální kurz pro zabíjení beze stop. František Dastich ukončil dopis s přáním, aby pro příště nebyl spojován s žádným tzv. aparátem.⁴⁰⁸

Nejen německá zpravodajská služba projevila snahu sledovat osobu Františka Dasticha. Ještě když dával do pořádku uprchlické záležitosti v Rakousku v Salzburgu, byl sledován agentem československé rozvědky. V Salzburgu prováděl Dastich nábor nových agentů, jedním z nich byl Josef Fojtík, československý uprchlík z Lanžhota. Fojtík měl být ve spojení s jistým Ukrajincem, jenž vystupoval jako hlavní agent Františka Dasticha. Dle výpovědi Fojtíka, sháněl Dastich větší množství osob, které by byly vysílány do ČSR jako agenti na různé úkoly a sabotážní akce. Josef Fojtík se nakonec setkal s Františkem Dastichem osobně koncem února 1953 v Mnichově. Na této schůzce nabídl Dastichovi pro jeho agenturní činnost svého dobrého přítele, který žil ve Vídni. František Dastich o něj projevil zájem. Byl jím Martin Hollý.⁴⁰⁹

Československé obranné zpravodajství, jak vyplývá z pramenů, vystopovalo spojení Dasticha se zpravodajskou organizací Veritas, která působila v Římě, ale měla i svou pobočku v západním Německu. Roku 1952 byl vyslán za Dastichem jistý František Pitrun, který s ním měl navázat spojení a společně vyhledávat osoby, které by měly zájem pro ně pracovat. Veritas se prostřednictvím Dasticha snažila také vykupovat pro československé uprchlíky Bible. V témže roce Dasticha navštívil ve Frankfurtu ředitel Veritasu. Projednal s Dastichem, aby se pokusil zařídit volný průchod agentů Veritasu do Československa a zpět přes kontroly na hranicích západního Německa.⁴¹⁰

V Archivu centra pro československá exilová studia při katedře Historie Univerzity Palackého v Olomouci se nachází Dastichova zpráva ze dne 11. června

---

⁴⁰⁷ ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 147.

⁴⁰⁸ Tamtéž, s. 148-149.

⁴⁰⁹ ABS, f. 302, sign. 302-218-3 Agenturní zprávy Velitelství vojenské zpravodajské služby z roku 1952-1953, folio 31.

⁴¹⁰ ABS, fond Z, sign. Z-10-651-4, AKCE VICEN Z – 651, folio 39-41.

1952 o tzv. stavu československých uprchlíků v Rakousku. Píše se v ní, že podle přihlášek do československého Pomocného sdružení pro Rakousko se ve všech třech západních zónách nacházelo na 450 osob, přičemž v období mezi lednem a dubnem roku 1952 přišlo do Rakouska pouze 65 nových uprchlíků. Sběrný tábor pro československé uprchlíky se nacházel ve Welsu, asi 20 km od Linze a byl financován a udržován americkou zpravodajskou službou. Z Dastichova popisu tábora vyplývá, že o všech 84 běženců bylo dobře postaráno, byli slušně ubytováni, byla jim poskytnuta veškerá lékařská pomoc. Každý jednotlivý uprchlík dostával měsíční kapesné ve výši 15 šilinků. Stravování bylo podle něj na lepší úrovni než v německých táborech, protože byl lépe finančně zabezpečen. Více než polovinu běženců v táboře tvořili studenti a studentky.⁴¹¹

Významným Dastichovým výstupem byl projev na valném shromáždění Sdružení československých politických uprchlíků v Německu.⁴¹² Účast delegátů bylo velká. V projevu chválil dosavadní práci Sdružení a vyslovil přání, aby mohl vycestovat do zámoří co největší počet uprchlíků a žít tam svobodně. Vyjádřil všem uprchlíkům plnou podporu Rady.⁴¹³

Zmocněnci pro západní Německo a Rakousko vyvstal od roku 1953 nový problém, který bylo třeba vyřešit. V obsáhlém dokumentu, z 30. dubna 1953, vylíčil Radě závažnou situaci československých uprchlíků, již po únoru roku 1948 vstoupili do cizinecké legie. Jejich počet byl odhadován na dva až tři tisíce. Zmiňuje jádro problému, které spočívalo v tom, že každý uprchlík musel při vstupu do legie podepsat pětiletý závazek. Po vypršení závazku měli možnost buď prodloužit závazek na dalších pět až deset let, anebo odejít do civilního života. Zde nastal problém, který francouzské úřady vůbec neřešily. Demobilizovaní Čechoslováci žili v domněnku, že budou přijati do některého z uprchlických táborů v Německu. Ovšem realita byla jiná. Po odevzdání vojenské uniformy nedostali žádný osobní dokument, kterým by se prokázali u vstupu do tábora nebo při ucházení se o pracovní místo. Po demobilizaci brzy zjistili, že se ve francouzské okupační zóně nenacházel žádný tábor pro uprchlíky. Bývalí legionáři se

---

⁴¹¹ Archiv Rady svobodného Československa. Nyní se nachází v rámci Centra pro československá exilová studia při katedře Historie Univerzity Palackého v Olomouci Pozn.: Jelikož tento archivní fond nebyl ještě zcela rozříděn a zpracován do katalogů, autor nemohl udat přesnou lokaci citovaného materiálu. Rakousko – zpráva generála Dasticha z 11. června 1952 o stavu československých uprchlíků.

⁴¹² Viz Obrazová příloha I, Obr. 16.

⁴¹³ Archiv Rady svobodného Československa. Dastichův projev při zahájení valného shromáždění československých politických uprchlíků, 25. října 1952.

octli v bezvýhodné situaci. Uvědomili si, že jsou najednou v Německu ilegálně, že mohou být zatčeni a potrestáni. Chtěli se pochopitelně dostat do Francie, která jim ale žádné vízum ke vstupu na její území nedala. Dastich zprávu uzavřel konstatováním, že takový uprchlík nemá nakonec jinou volbu, než překročit hranici ilegálně a riskovat postih na obou stranách hranice. Závěrem si posteskl Radě, že by se měla zasadit o změnu postoje Francie k této uprchlické otázce a vybídnout ji k nápravě, aby demobilizovaní legionáři obdrželi osobní dokumenty, které by jim umožnily legální pobyt.⁴¹⁴

Značné pobouření vyvolaly u Rady svobodného Československa případy českých uprchlíků z let 1949-1953, jenž byli zatýkáni pro podezření, že se během odsunu sudetských Němců dopouštěli zločinů proti lidskosti. Tyto případy, mediálně velmi podporované ze strany Německa, poškozovaly jméno Rady, která byla vnímána jako zaštiťující orgán pro pomoc všem československým uprchlíkům. Krátce po otevření rozhlasové stanice Radio Free Europe narůstal nátlak ze strany sudetských Němců a německého tisku. Ferdinand Peroutka vědom si této skutečnosti, požádal Radu o vydání memoranda k tíživé otázce o odsunu sudetských Němců. Ta v memorandu zdůvodňovala, že odsun nebyl pouhým rozhodnutím Československa, ale souhlas k odsunu daly všechny vítězné mocnosti. Rada dále v textu poznamenala, že nebýt únorového převratu v roce 1948, tak by byli souzeni už dávno i všichni viníci nesoucí osobní zodpovědnost za represe a krveprolití během divokého odsunu. Ovšem pohled USA na západní Německo se vlivem probíhající Studené války měnil. National Committee for a Free Europe, zaštiťující Radio Free Europe, vyvíjel jistý tlak na Radu, aby pozměnila svůj postoj v sudetoněmecké otázce. Rada v tomto tlaku vycítila snahu americké vlády vyhovět spíše západoněmecké vládě než samotným sudetským Němcům.⁴¹⁵

Generál Dastich⁴¹⁶ tuto nastalou situaci sledoval velmi bedlivě přímo z centra dění v Německu. Na jaře 1953 vyzvali poslanci v Bundestagu západoněmeckou vládu, aby odsoudila odsun sudetských Němců. Před vážností této výzvy varoval Dastich Radu již nějaký čas: „*Je velmi nejisté, jak dlouho odolá Radio Free Europe nátlaku*

---

⁴¹⁴ Archiv Rady svobodného Československa, Dastichova zpráva Radě svobodného Československa z 30. dubna 1953.

⁴¹⁵ ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 107-112.

⁴¹⁶ Viz Obrazová příloha I, Obr. 21.

*Němci, aby oni určovali politiku vysílání namířeného k Československu.*⁴¹⁷ Když si tuto zprávu přečetl Dr. Zenkl, doporučoval zmocněnci Rady v Německu, aby, když by byl tázán na stanovisko Rady k otázce odsouzení odsunu, odpověděl odmítavě s tím, že Rada pokládala tuto otázku za definitivně vyřízenou rozhodnutím Postupimské konference.

Ve stejné době se generál Dastich, na výzvu Arnošta Heidricha, sešel s představiteli německé armády. Petra Zenkla výsledky těchto jednání nepřekvapily, poznamenal pouze, že to: *„Zřejmě znamená, že jsme byli vtaženi do rozhovorů na úrovni a o tématu pro nás nežádoucích.*“⁴¹⁸ Bohužel nevím, o jaká jednání mezi Dastichem a důstojníky německé armády mělo jít. Překvapující je ovšem počínání Štefana Osuského, který si vyžádal od F. Dasticha kopie korespondence s Dr. Zenklem poté, když se o těchto schůzkách dozvěděl.⁴¹⁹ Generál Dastich v dopise, adresovanému Dr. Osuskému, ze dne 13. května 1953, odpověděl slovy: *„Nemusím snad zde zdůrazňovati, jak velice si Vás vážím, a jak rád bych udělal pro Vás cokoliv, co je v mých silách. Bohužel věc, kterou nyní žádáte, není v mé moci. Za tři léta mého působení v Německu obrátil se na mne s různými přáními, žádostmi a dotazy velký počet předních činitelů našeho odboje, a mezi nimi velká většina členů Výkonného výboru Rady. Každému z nich jsem musil vyhověti, pokud to bylo možno, a odpověděti. Pokud se týče vyměněné korespondence v jednotlivých případech, jsem názoru, že je společným vlastnictvím, jak mojím, tak i korespondujícího partnera. Nemyslím, že bych takovou korespondencí mohl disponovati bez výslovného souhlasu druhé osoby. Kdyby mne zítra vyzval např. Dr. Lettrich, abych mu předložil korespondenci s Dr. Papánkem, nebo Dr. Zenkl s žádostí o korespondenci vyměněnou mezi Vámi a mnou, odpověděl bych každému stejně negativně. Protože můj postup v této otázce nemůže býti určen stupněm mých osobních sympatií, případně oddaností nebo loyality, kterou k žadateli chovám, nýbrž zůstává čistě věcí etiky. Je mi krajně nemilé, že jsem musel napsati dnešní odpověď. Chovám však přesvědčení, že oceníte důvody, které mne k tomu donutily a uznáte, že mě nezůstala jiná volba. Ztratil bych respekt sám k sobě,*

---

⁴¹⁷ ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 119.

⁴¹⁸ Tamtéž.

⁴¹⁹ Tamtéž.

*kdybych porušil mravní zásady, v kterých jsem byl vychován. Upřímně Vás zdravím, a zůstávám, s výrazem své hluboké úcty, Vám zcela oddaný František Dastich.*⁴²⁰

Ani ze znění odpovědi Františka Dasticha není dobře patrné, co mělo být předmětem korespondence, ani jakého charakteru korespondence byla. Dozvědět se z dopisu můžeme jen to, že František Dastich byl během svých tří let, působení v západním Německu, často kontaktován členy Rady svobodného Československa, se kterými udržoval korespondenci a informoval je tak o politickém dění v západním Německu a Rakousku. V Archivu Rady svobodného Československa se dochoval dopis adresovaný Dastichovi od Dr. Juraje Slávika, který jej požádal o to, aby se jeho přítel z Washingtonu směl setkat s uprchlými československými právníky a pohovořit si s nimi o právním vývoji v Československu.⁴²¹

Odpověď Štěfana Osuského z 18. května 1953 vyzněla dosti rozzlobeně, píše se v ní: *„Pan General, Potvrdujem prijem Vasho listu z 13 maja. Obavam sa, ze ste vyhnuli na moju ziadost odpovedat, a preto Vasu odpoved neprijimam. Mne se nejedna o sukromnu krespondenciu ktoru ste viedli s jednotlivými clenmi Vykonneho Vyboru. Mezdi a Radou je uradny pomer. Vy mate k Rade uradne povinnosti. Vase jednani s Nemcami není Vasou osobnou alebo sukromnou zalezitostou a Vase korespondencia v tom jednani není osobnou alebo sukromnou vecou p. dra. Zenkla. Ide vysokopoliticku uradnu věc Rady. Vasa odpověď z 13 maja znamená, ze ste odeprel splnit uradnu povinnost voci Rade. Nic ineho Vam nemozem na Vas dopis dnes odpovedat. S pozdravom.*“⁴²²

Dr. Zenkl, jenž byl v dopisech uváděn, sám dobře věděl, že se někteří němečtí činitelé pokoušeli o zahájení československo-německých rozhovorů. Tyto pokusy se týkaly schůzek pracovníků různých odvětví na obou stranách, patřily sem i rozhovory politického rázu s představiteli Rady. Proto všem, můžeme předpokládat, že i zmocněnci Dastichovi radil, aby všichni, kdo by se účastnili takových rozhovorů, byli velmi opatrní ve svých projevech. Dr. Zenkl dále podotýkal, že nikdo nesmí vést žádná jednání s německými činiteli jménem Rady, dokud tak nedovolí výkonný výbor.⁴²³

---

⁴²⁰ Hoover Institution Archives, f. Štefan Osuský papers, kart. 17, složka 51. Dastich František, 1953. Viz Obrazová příloha I, Obr. 17.

⁴²¹ Archiv Rady svobodného Československa. Slávikův dopis adresovaný Dastichovi z 2. srpna 1951.

⁴²² Hoover Institution Archives, f. Štefan Osuský papers, kart. 17, složka 51. Dastich František, 1953.

⁴²³ ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*, s. 119-120.

Ovšem v březnu 1953 došlo k rozpuštění všech zpravodajských skupin, pracujících pod vedením Sergeje Ingra. Většina jejich vedoucích, včetně Moravce i Dasticha, byla donucena k emigraci do USA.⁴²⁴ Z tohoto důvodu si generál Dastich zažádal u Rady o dovolenou na „zotavení“. Odůvodňoval to tím, že po celou tříletou dobu ve funkci zmocněnce pro západní Německo a Rakousko, neměl žádnou dovolenou. Během dovolené v USA si měl obnovit cestovní doklady, které mu umožnily další pobyt v Evropě, kde byl očekáván po skončení dvouměsíční dovolené. Cestu do USA hradila, Františkovi a jeho manželce Marii, Rada prostřednictvím National Committee for a Free Europe.⁴²⁵ Zachoval se seznam se jmény pasažérů, na němž jsou zmíněni manželé. Vyčteme z něho, že manželé opustili evropskou půdu 22. června 1953, když odpluli z Rotterdamu společností Holland Americaline do přístavu v New Yorku.⁴²⁶

Poslední léta života ve Spojených státech amerických

František Dastich ani František Moravec se v USA nezdrželi příliš dlouho. Po půl roce se objevili ve Frankfurtu nad Mohanem. Do Německa byli vysláni s úkolem, který spočíval v přeorganizování emigrační zpravodajské služby.⁴²⁷

Po návratu do USA se Dastichovi zamlouvala idea vytvoření tzv. Svazu československých důstojníků v exilu. S touto iniciativou přišel v roce 1952 kapitán Antonín Bartoš, který chtěl obnovit organizaci výhradně pro důstojníky tak, jak existovala v období První republiky. Františkovi byl nově vzniklý Svaz československých důstojníků v exilu bližší, protože sdružoval československé důstojníky. Naproti tomu Rada svobodného Československa přitahovala více politiky než vojáky. Členy Svazu se mohli stát generálové a důstojníci, kteří emigrovali z Československa po únoru 1948. Ti se přes Německo dostávali do dalších zemí po celém světě. Spojené státy již v té době striktně omezovaly příjem emigrantů a v důsledku toho bylo získání povolení ke vstupu a pobytu na tomto území, velmi obtížné. Dokládá to mnohá korespondence mezi důstojníky, kteří se v USA už nacházeli a těmi, kteří se tam chtěli dostat. Počet členů Svazu byl tak relativně malý,

---

⁴²⁴ AMZV, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 117-118.

⁴²⁵ Archiv Rady svobodného Československa, telegram zaslaný Radou svobodného Československa Františku Dastichovi, 30. dubna 1953.

⁴²⁶ Viz obrazová příloha, Obr. 20.

⁴²⁷ AMZV, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 117-118.

navíc žili v různých částech země. Proto byly pobočky této organizace zakládány pouze v místech, kde se nacházel největší počet členů. K založení pobočky Svazu československých důstojníků v exilu v New Yorku došlo 19. března 1955, kdy se jejím dlouholetým předsedou stal generál František Dastich.⁴²⁸

Činnost Svazu nejvíce poznamenávala úmrtí jednotlivých členů, kterých nikdy nepřesáhl počet 200 osob. Organizace následně utlumovala svou aktivitu. Výrazné oslabení činnosti vojenského exilu způsobila úmrtí hned několika jejich představitelů, např. generála Sergeje Ingra, Bruna Sklenovského, generála Antonína Hasala, který až do své smrti, v roce 1960, zastával funkci předsedy Svazu. Na jeho místo byl navržen Dastich, který byl potvrzen na schůzi dne 3. dubna 1962 v New Yorku.⁴²⁹ Přestože byla činnost Svazu díky zvolení nového předsedy obnovena, neměl Svaz v rámci československého exilu téměř žádný vliv. Exilovým organizacím se jen s velkým úsilím podařilo udržet činnost Rady svobodného Československa a Společnosti pro vědu a výzkum. Význam jednotlivých poboček Svazu československých důstojníků v exilu slábl. Jejich aktivita byla omezena pouze na jednotlivce. Další velkou ztrátou pro vojenský exil bylo úmrtí generála Františka Dasticha v roce 1964 a generála Františka Moravce v roce 1966.⁴³⁰

František zemřel v nedožitých 69 letech. O jeho úmrtí informovaly nejpřednější deníky v New Yorku i v dalších amerických městech.⁴³¹ V Československu se zpráva o úmrtí neobjevila. Jeho manželka Marie splnila posmrtně manželovo poslední přání, kterým bylo uložení jeho sbírky maleb do Metropolitního muzea v New Yorku.

Po roce 1989 byl in memoriam rehabilitován a všechny pocty včetně hodnosti mu byly navráceny.⁴³²

---

⁴²⁸ HANZLÍK, František: *Vojenský exil a krajané v USA pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*. Praha 2012, s. 139-141. Portrét Františka Dasticha Viz obrazová příloha, Obr. ...

⁴²⁹ Viz Obrazová příloha I, Obr. 22.

⁴³⁰ HANZLÍK, František: *Vojenský exil a krajané v USA pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*, s. 143.

⁴³¹ Viz obrazová příloha, Obr. 23.

⁴³² ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*, s. 236.

Závěr

Osobnost Františka Dasticha (1895-1964), rodáka z Hejčína u Olomouce, patří k významným představitelům meziválečných ale také poválečných dějin. Informace o jeho životě jsou bohužel v archivních pramenech i v literatuře velmi kusé, což byl jeden z hlavních důvodů, proč jsem se s vervou do zpracování tohoto tématu pustil. Musím říct, že to však nebylo vůbec jednoduché.

Diplomová práce měla přinést ucelený pohled na život, ale především pak na rozmanitou vojenskou kariéru Františka Dasticha. Ne vždy však bylo možné úplně do hloubky postihnout jednotlivé díly skládačky, které by do sebe zapadly. Některé archivní materiály například věnující se Dastichově zpravodajské aktivitě se bohužel nedochovaly. To bylo způsobeno v důsledku spálení celého archivu zpravodajského oddělení Hlavního štábu. Zničením těchto pramenů se mělo předejít zneužití jejich obsahu německými okupanty. Ti, když přišli do zpravodajské sekce a pátrali po cenných materiálech válečného plánování a zbrojení zjistili, že všechno bylo zničeno. O kolik zajímavých informací tato práce v důsledku spálení archiválií přišla, nelze posoudit. Další mezery v archivních materiálech mohly vzniknout v době, kdy se František se svou manželkou Marií rozhodl emigrovat. Některé materiály, jež by tuto práci zajisté obohatily, byly pravděpodobně skartovány a zničeny. Jednalo se přeci o představitele armády, který uprchl po roce 1948 na západ.

S podobným problémem nedostatků informací jsem se setkal také u literatury, která se k osobě Františka Dasticha vztahuje. Tyto nedostatky mohou být dány a ovlivněny právě absencí archivních pramenů či dokonce malým badatelským zájmem o tuto osobu. K Františku Dastichovi vyšlo k v současnosti pouze několik medailonků, které shrnují jeho vojenskou kariéru.

Život Františka Dasticha byl jako na houpačce. Jako mladý se účastnil první světové války, kde byl zraněn a zanedlouho po svém návratu z nemocnice na ruskou frontu padl do zajetí. Dlouhá a trnitá byla jeho cesta k legiím. Vstup do československých legií ho předurčil k další práci u vojska a nemalou měrou mu pomohl v získání pracovních pozic nejprve jako zástupce vojenského přidělence

v Paříži, později stál u počátku zřízení ofenzivní zpravodajské sekce v rámci Hlavního štábu. V tu dobu se jednalo o přelomový okamžik. Byla vyčleněna skupina vojenských zpravodajců, jejichž úkolem bylo i v období míru zjišťovat cenné strategické informace pomocí agentů a zpravodajců z okolních zemí. Zasloužil se o založení několika tzv. agenturních předsunutých ústředí v pohraničí. Tím došlo k zefektivnění ofenzivní zpravodajské služby.

Pro kvality, kterými disponoval, jej jeho nadřízení vybrali jako vůbec prvního vojenského zástupce. Nově vzniklý úřad vojenského ataše řídil od roku 1934 přímo z Moskvy. Odtud byl odvolán těsně před mnichovskými událostmi a přeřazen k Ministerstvu vnitra.

V průběhu svého života vystřídal řadu hodností a funkcí. S příchodem nacistů do Československa a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava odešel do penze a stáhl se do ústraní v Želivě. To mu vydrželo až do roku 1945, kdy se v květnových osvobozovacích bojích postavil v Humpolci do čela Revolučního národního výboru. Oblékl se do československé uniformy, kterou si ponechal a vydal se za velitelem místní německé posádky vyjednávat příměří. Jeho přičiněním byl Humpolec uchráněn od běsnění a prolévání krve. Vojenskou kariéru obnovil v roce 1945, kdy byl povolán do aktivní služby. Byl pověřen vypracováním technického provedení odsunu Němců z Československa.

Zkušenosti získané technickým zajišťováním transportů využil také v Maďarsku, kam byl v roce 1946 vyslán jako vládní delegát, jenž se měl stát prostředníkem vyjednávání o vystěhování Maďarů ze Slovenska. Pro tento úřad obdržel od prezidenta Edvarda Beneše vojenskou hodnost brigádní generál.

O rok později jej nadřízení přemístili do Berlína. Stal se velitelem československé vojenské mise při Spojenecké kontrolní radě. Díky svým kompetencím dokázal alespoň na nějaký čas vést svědomitě úřad československé vojenské mise, která se potýkala s nedostatkem schopného personálu. Staral se otázku repatriace a reemigrace Čechoslováků.

Únorové události roku 1948 jej pak vedli k tomu, že spolu s manželkou emigroval koncem téhož roku na západ. Po jeho útěku samozřejmě probíhalo vyšetřování, byl mu zabaven majetek, ztratil vojenské hodnosti a lidi, kteří s ním dříve spolupracovali, jej do jisté míry hanili. Zaznívaly i takové názory, že jeho práce nebyla kvalitní a že se spíše, než svému zaměstnání věnoval více tenisu. Někteří jej dokonce očernili tím, že se měl za války scházet s celou řadou lidí spolupracujících s nacisty. Tyto informace nemůžu pokládat za dostatečně podložené, poněvadž se nedají ověřit z jiného zdroje.

Rok 1948 byl proto pro Dasticha v mnohém zlomový. Po emigraci nezůstal se založenýma rukama, ale zapojil se do pomoci uprchlíkům z Československa a spolupracoval také spolu s dalšími politickými i vojenskými emigranty v organizaci s názvem Rada svobodného Československa. Ve Svazu československých důstojníků v exilu vykonával funkci předsedy pobočky této vojenské organizace v New Yorku. Jeho život vyhasl v tomto městě v nedožitých 69 letech.

Při práci na diplomové práci jsem navštívil celou řadu institucí, mezi nimi Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze, Archiv Bezpečnostních složek v Praze, Archiv Ministerstva zahraničních věcí v Praze a také Archiv Rady svobodného Československa v Olomouci, kde jsem získal některé nové poznatky.

Život a kariéra Františka Dasticha byly dlouhou dobu badateli opomíjeny. V literatuře se o jeho vojenské kariéře objevují jen strohé informace, jež jsou teď díky této diplomové práci zásadně rozšířeny a uceleny. Životní osudy Františka Dasticha si zaslouží daleko větší pozornost, než která mu byla doposud věnována, neboť vykonal ve vojenské oblasti významné kroky.

Pozornost Františku Dastichovi věnuje v poslední době také hejčínská komise městské části v Olomouci, která v blízké době připravuje slavnostní odhalení pamětní desky poblíž domu, kde žila rodina Dastichových. Tímto chtějí projevit úctu svému rodákovi, jenž bojoval za demokracii a lepší podmínky pro československé uprchlíky. Ti byli ve sběrných táborech odevzdáni svému osudu a čekali na pomoc mimo jiné i ze strany Františka Dasticha.

Přehled použitých pramenů a literatury

Prameny

Archiv Bezpečnostních složek Praha

fond 302 (Hlavní správa vojenské kontrarozvědky)

ZSGŠ, sign. a. č. 12 099. Dastich František

T/MV, sign. T-1193 MV

sign. 302-57-2. Protokol vedený s generálem K. Palečkem, 25. listopadu 1949

sign. 302-218-3 Agenturní zprávy Velitelství vojenské zpravodajské služby
z roku 1952-1953

fond Z, sign. Z-10-651-4 (AKCE VICEN Z – 651)

Archiv Centra pro československá exilová studia při katedře Historie Univerzity Palackého v Olomouci

Archiv Rady svobodného Československa. Pozn.: Jelikož tento archivní fond nebyl ještě zcela roztríděn a zpracován do katalogů, autor nemohl udat přesnou lokaci citovaného materiálu.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí Praha

fond Generální sekretariát – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 162, 172

fond Generální sekretariát – A 1945-1954 Německo, kart. 174

fond kmenové listy – František Dastich

fond Politická sekce, číslo bal. 498/1

fond Právní odbor (PO) 1945–1954, kart. 120

osobní složka Františka Dasticha

Hoover Institution Archives Stanford (USA)

Štefan Osuský papers, kart. 17, složka 51 Dastich František, 1953

Národní archiv Praha

fond Fotoarchiv Československé tiskové kanceláře 1920-1936

Státní okresní archiv Olomouc

ohlašovací list, policejní přihláška

fond Polívkovo gymnázium Olomouc

Státní okresní archiv Pelhřimov

Pamětní kniha města Humpolce, Díl V. (1944-1945). Dostupné na:

<http://radnice.mesto-humpolec.cz/public/kronika/1944-1945.pdf>.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha

fond Kancelář československých legií – kartotéka francouzských legionářů

Sbírka Legionářských poslužných spisů

Sbírka Osobních karet legionářů

Sbírka kvalifikačních listin

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc

fond Sbírka matrik Severomoravského kraje

Edice pramenů

ARBURG, Adrian von – STANĚK, Tomáš (ed): *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Díl II., svazek 1. Středokluky 2011.

ELIÁŠ, Alois – PASÁK, Tomáš – PASÁKOVÁ, Jana: *V boji a zajetí: [příběh legionáře a důstojníka Aloise Eliáše: zveřejněné deníky a vzpomínky]*. Praha 1999.

VAŠEK, Richard, ed: *Prezident Beneš v letech 1935-1938: studie a edice dokumentů*. Praha 2008.

VESELÝ, Zdeněk: *Československá zahraniční politika 1914-1945 (dokumenty)*. Praha 2000.

Dobový tisk

ČERNOCHOVÁ, Josefina: *Olomoucké zprávy*. Našinec, č. 299, 28. 6. 1916 (večerní vydání), s. 3. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/vkol/uuid/uuid:d9ca13fc-b9d5-11e5-8577-90b11c419e63>

ČERNOCHOVÁ, Josefina: *Olomoucké zprávy*. Našinec, č. 356, 2. 8. 1916, (večerní vydání), s. 3. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/vkol/uuid/uuid:e4265c41-b9d5-11e5-8577-90b11c419e63>.

Literatura

BALÁŽ, Július – ŠLOSAR, Vladimír: *Události v Maďarsku na podzim roku 1956 a vojenská opatření v Československu*. In: BALÁŽ, Július – DUBÁNEK, Martin – ŠLOSAR, Vladimír: *Ročenka 2016, Vojenský historický archiv/Vojenský ústřední archiv Praha*. Praha 2017. Dostupné na:

http://www.vuapraha.cz/sites/default/files/documents/rocenka_vha_2016.pdf.

BARTEČEK, Ivo – GAŠPAROVIČ, Libor – HORÁK, Pavel – KONEČNÝ, Karel – TRAPL, Miloš: *Osobnosti Olomouckého kraje. 1850-2008*. Olomouc 2008.

BÍLEK, Jiří – LÁNÍK, Jaroslav – ŠACH, Jan: *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 – květen 1955*. Praha 2006.

BÍLEK, Jiří: *Kyselá těšínská jablíčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1939, 1945*. Praha 2011.

BÍLEK, Jiří a kol: *Vojenské dějiny Československa. Díl 3. (1918-1939)*. Praha 1987.

BIMAN, Stanislav – CÍLEK, Roman. *Poslední mrtví, první živí*. Ústí nad Labem 1989.

BOHÁČOVÁ, Michaela: *Československé legie ve Francii*. Praha 2013 (nepublikovaná bakalářská práce).

BŘACH, Radko: *Generál Maurice Pellé: první náčelník hlavního štábu čs. branné moci*. Praha 2007.

BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty*. 1989? (bez místa vydání).

ČELOVSKÝ, Bořivoj: *Politici bez moci: první léta exilové Rady svobodného Československa*. Šenov u Ostravy 2000.

ČERNÝ, Vladimír a kol.: *Legenda bez legend. Životní osudy generála Vojtěcha Borise Luži (1891-1944)*. Brno 2004.

DEJMEK, Jindřich: *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*. Praha 2002.

DEJMEK, Jindřich: *Diplomacie Československa. Díl I. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Praha 2012.

DEJMEK, Jindřich: *Diplomacie Československa. Díl II. Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Praha 2013.

DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za velké války. 1. část. Do Vánoc jsme zpátky...* Šumperk 2016.

DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za velké války. 2. část. V ruském blátě a v žáru jižního slunce 1915-1916*. Šumperk 2017.

DOUBRAVSKÝ, Zdeněk: *Severomoraváci za Velké války. 3. část. Vojáci skomírající monarchie*. Šumperk 2018.

DOUGLAS, R. M.: *Orderly and Humane. The Expulsion of the Germans after the Second World War*. New Heaven, 2012.

FÁREK, František – JEŽEK, Vladimír, ed.: *Stopy mizí v archívu*. Praha 1975.

FASORA, Lukáš, ed.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno 2006.

FETKA, Josef – ŠRÁMEK, Pavel, ed.: *Československá válečná armáda 1918-1939*. Praha 2015.

FRANTÁL, Zdeněk: *Než skončila druhá světová válka. Nejen k 110. výročí narození generála Františka Dasticha. Želivské ozvěny, č. 2, červenec 2005, s. 3*. Dostupné na: https://www.obeczeliiv.cz/assets/File.ashx?id_org=19627&id_dokumenty=31132.

GALANDAUER, Jan: *Slovník prvního československého odboje 1914-18*. Praha 1993.

HANZLÍK, František – KONEČNÝ, Karel: *Čs. vojenský exil pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*. Brno 2009.

HANZLÍK, František: *Případ kpt. Adolf Püchler. (Svědectví agenta OBZ o nelegálním získávání financí zpravodajskou službou ministerstva vnitra v letech 1946-1947)*. Praha 2006.

HANZLÍK, František: *Vojenský exil a krajané v USA pro obnovu demokracie v Československu po únoru 1948*. Praha 2012.

HUDSKÝ, Jaroslav – KAPAVÍK, Radim – VRBA, Jiří: *Zeměbranci z Hané 1914-1918: dějiny olomouckého c. k. zeměbraneckého pěšího pluku č. 13 za Velké války*. Zdounky 2018.

CHMEL, Karel: *Květen 1945 v Želivě - 70. výročí konce druhé světové války*. Želivské ozvěny, č. 1, jaro 2015, s. 1. Dostupné na: https://www.obeczoliv.cz/assets/File.ashx?id_org=19627&id_dokumenty=32653

KADLEC, Ján: *Drobné památky olomouckých předměstí*. Olomouc 2008.

KAPLAN, Karel: *Československo v poválečné Evropě*. Praha 2004.

KAPLAN, Karel – ŠPIRITOVÁ, Alexandra (eds.): *ČSR a SSSR 1945–1948: dokumenty mezivládních jednání*. Brno 1996.

KAPLAN, Karel: *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha 1990.

KLEJNA, Josef – MRÁZOVÁ, Michaela, ed.: *Voják, zajatec, legionář*. Velké Přílepy, 2014.

KOKOŠKA, Stanislav: *Československo-sovětská zpravodajská spolupráce v letech 1936-1941*. Historie a vojenství. 46, s. 37 – 52. . Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/dsmo/uuid/uuid:7e232767-5db8-11ea-86c6-001b63bd97ba>

KOKOJAN, Hynek: *Pěší pluk 6 „Hanácký generála Janina“ 1917–1937*. Bzenec 1938, s. 21. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/dsmo/view/uuid:b9df7674-002f-455e-bd69-f201f445a2d5?page=uuid:4e64fae2-0fc3-11e8-927a-005056b73ae5>

KOSTLÁN, Antonín – VANÍČEK, Vratislav – MORAVCOVÁ, Dagmar: *Encyklopedie dějin Německa*. Praha 2001.

KOVTUN, Jiří: *Republika v obležení: první éra prezidenta Beneše, 1935-1938*. Praha 2016.

KUBÍČEK, Adolf: *Hanáci v revoluci: kronika 6. čsl. střeleckého pluku hanáckého*. Olomouc 1928.

KUDRNA, Ladislav: *Zpráva divizního generála Ing. Aloise Vicherka o událostech od československé mobilizace do 4. března 1941: neznámý archivní dokument ve světle faktů*. *Securitas imperii*. Sv. 18/1, (2011), s. 70-143. Dostupné na: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/publikace/securitas-imperii/no18/070-143.pdf>.

MARŠÁLEK, Zdenko: *Rakouská "kapesní armáda" na cestě k anšlusu (1922-1938)*. *Dějiny a současnost*. 25, č. 2, 2003, s. 36-41.

MASKALÍK, Alex: *Elita armády: československá vojenská generalita 1918-1992*. Banská Bystrica 2012.

MÜLLER, Helmut M. – VOLLRATH, Hanna – KRIEGER, Karl Friedrich: *Dějiny Německa*. Praha 1995.

NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce*, Praha 2006.

O'DOCHARTAIGH, Pól: *Germany since 1945*, Londýn 2003.

PACNER, Karel: *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*. Díl 1. Praha 2002.

PETRUŠ, Pavol: *Československá zahraničná politika 1945-1992 (vybrané udalosti a fakta v dátumoch)*. Bratislava 2007. Dostupné na: http://forumhistoriae.sk/sites/default/files/petrus_ceskoslovenska_zahranicna_politika.pdf.

PICHLÍK, Karel – ZABLOUDILOVÁ, Jitka – KLÍPA, Bohumír: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996.

PIEKALKIEWICZ, Janusz: *Historie špionáže: agenti - systémy - akce*. Praha 2004.

PODOLSKÝ, Karel: *Divizní generál František Hrabčík*. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. Historica* 26, 1994, s. 83-92.

POKORNÁ, Alevtina: *Sovětský bombardér SB-2 v čs. vojenském letectvu*. *Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR*, 39, 1990, s. 68 – 84. Dostupné na: <http://www.digitalniknihovna.cz/dsmo/view/uuid:020fe123-d6be-47eb-b1eb-64fc12046a69?page=uuid:b0ff8609-5d64-11ea-baf3-001b63bd97ba>

POKORNÁ, Alevtina: *Vzájemné vztahy mezi armádami ČSR a SSSR v polovině 30. let. Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR*, 30, 1981, s. 52 – 72. Dostupné na: <https://kramerius.army.cz/search/i.jsp?pid=uuid:b4b2add2-bde4-4aa0-b585-664a9643bd24&q=Daslich#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-article-page uuid:54efaad9-5cf4-11ea-a676-001b63bd97ba>

POPÉLY, Árpád: *The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement. Individual and Society*, 12, 2009, Vol. 12, s. 79-93. Dostupné na: <http://www.clovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=A44B5F6279ZJERRFMWMXA735X>.

PUSTINA, Antonín K: *Český odboj a osvobozovací boje na Humpolecku*. Humpolec 1948.

RASKA, Jan: *Freedom's Voices: Czech and Slovak Immigration to Canada during the Cold War*. Ontario 2013. (disertační práce) Dostupné na: https://uwspace.uwaterloo.ca/bitstream/handle/10012/7862/Raska_Jan.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

RAŠKA, Francis D: *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa: 1949-1961*. Praha 2009.

ROGUEOVÁ, Jaroslava – HERTEL, Maroš – NĚMEČEK, Jan a kol.: *Adepti moci a úspěchu: etablovanie elit v moderných dejinách: jubileum Valeriána Bystrického*. Bratislava 2016. Dostupné na: <http://forumhistoriae.sk/documents/10180/1832590/bystricky-adepti-moci-a-uspechu.pdf>.

SÁPOSOVÁ, Zlatica – ŠUTAJ, Štefan, ed.: *Povojnové migrácie a výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom* Prešov 2010. Dostupné na: <http://www.svusav.sk/data/uploads/publikacie/povojnove-migracie.pdf>.

SCHELLE, Karel: *Meziválečné Československo a Evropa: vliv evropských záležitostí na meziválečné Československo a československých poměrů na Evropu v případových studiích*. Ostrava 2008.

SCHULZ, Jindřich: *Dějiny Olomouce*. 2. svazek. Olomouc 2009.

SLÁDEK, Milan: *Němci v Čechách: německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Praha 2002.

STANĚK, Radim: *Životní osudy zpravodajského důstojníka a vojenského diplomata brigádního generála Oldřicha Tichého (1898-1990)*. Olomouc 2015 (Magisterská diplomová práce, Katedra historie).

STANĚK, Tomáš: *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha 1991.

STANĚK, Tomáš – ARBURG, Adrian von: *Organizované divoké odsuny? Úloha ústředních státních orgánů při provádění „evakuace“ německého obyvatelstva (květen až září 1945)*. Soudobé dějiny, XIII, 2006, s. 321–376. Dostupné na: <http://www.usd.cas.cz/casopis/soudobe-dejiny-3-4-2006/>.

STRAKA, Karel: *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939. Zpravodajské ústředí*. Praha 2017.

STRAKA, Karel: *S cílem jednotného usměrnění všech sil. Činnost vlády a nejvyšší rady obrany státu v letech 1932-1938*. Praha 2007 (Disertační práce).

STRAKA, Karel – TOMEK, Prokop – BANDŽUCH, Tomáš: *Ve službách republiky: 100 let od založení československého vojenského zpravodajství*. Praha 2018.

SZUNYOG, Tomáš – VONDRŮVICOVÁ, Adéla: *Vojenská diplomacie – pohled zvnějšku*. Vojenské rozhledy, 26, 2017, s. 150–159. Dostupné na: https://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/cele_cisla/Od_roku_2017/VR2_017-2.pdf

ŠEDIVÝ, Jaroslav: *Osudné spojenectví: Praha a Moskva: 1920-1948*. Praha 2015.

ŠTEFANICA, Ján. Odsuny a výmeny skupin obyvatelstva európskych štátov v prvej polovici 20. storočia. *Historia et theoria iuris*, 2, 2010, č. 4, s. 78-93. Dostupné na: https://www.pravnedejiny.sk/file/page4_file16.pdf.

ŠOLC, Jiří: *Po boku prezidenta: František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů*. Praha 2007.

STEHLÍK, Eduard: *Srdce armády: Generální štáb 1919-2019*. Praha 2019.

- ŠRÁMEK, Pavel: *Sovětszí letci v Československu na podzim 1938*. In: Přísně tajné, 2008, č. 2, s. 37-40.
- ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. Praha 2008.
- ŠUTAJ, Štefan: *Rokovania o mieri s Maďarskom a ich vplyv na postavenie maďarskej menšiny na Slovensku*. AUC IURIDICA, 59, 2013, s. 277–298.
- TICHÁK, Milan: *Historie Hejčína*. In: ŠVEC, Vilém: *Hejčín: Vybrané kapitoly z místopisu* vydané ke stému výročí narození Jana Spáčilá. Olomouc 2013, s. 5–7.
- TICHÁK, Milan: *O osudech městských částí: První by byl Hejčín*. Hanácké noviny, č. 123, 25. 10. 1997.
- TOMÁŠEK, Dušan: *Nevyhlášená válka: boje o Slovensko 1918-1920*. 2. vyd. Praha 2012.
- VADKERTY, Katalin: *Maďarská otázka v Československu 1945-1945*. Bratislava 2002.
- VÁCHA, Dalibor: *Bratrstvo: všední a dramatické dny Československých legií v Rusku (1914-1918)*. Praha 2018.
- VARAĎA, Ondřej: *Těšínsko. Zapomenuté aspekty zapomenutého konfliktu*. Brno 2017 (nepublikovaná bakalářská práce).
- VAŠUT, Marek: *Životní osudy zpravodajského důstojníka plk. Františka Fryče (1895-1973)*. Olomouc 2019 (Magisterská práce, Katedra historie).
- VESELÝ, Zdeněk: *Edvard Beneš – Československo – Evropa*. Praha 2005.
- VESELÝ, Zdeněk: *Světová politika 20. století v datech*. Praha 1999.
- VICHROVÁ, Šárka: *Obecní samospráva olomouckých předměstí 1885-1919. Bělidla, Hejčín a Chválkovice*. Brno 2011 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).
- VORÁČEK, Emil: *Československo-sovětské zbrojní obchody a technická spolupráce v letech 1935–1937*. In: AMORT, Čestmír: *Československo-sovětské vztahy*. Praha 1976.

VYHLÍDAL, Milan: *První ze tří konšelů. Zpravodajský důstojník štábní kapitán František Fárek (1894-1973)*. *Vojenská história: časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo*, 23, 2019, s. 123-145.

VYHLÍDAL, Milan: *Zpravodajská tiskařská akce Franze Dobianera. Příklad práce československé rozvědky před 2. světovou válkou*. *Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity: řada společenských věd* 32, č. 2 2018, s. 76-83.

VYHLÍDAL, Milan: *Zpravodajský důstojník plk. gšt. František Havel (1896-1977): příspěvek k fungování vojenského zpravodajství ve 2. polovině 30. let 20. století*. *Historie a vojenství*. 68, č. 2 (2019), s. 45-65.

ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí. Zajatecké organizace Čechů a Slováků v Rusku 1914–1918*. Praha, 2018.

ZÁBRANOVÁ, Jiřina: *Ohlédnutí*. Praha 1994.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita: českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938-1945*. Praha 2011.

Resumé

The aim of the diploma thesis is to describe the life and the carrier of František Dastich who stood at crucial milestones of Czechoslovakia history during his military service.

As a young man, he took part in battles on the Eastern Front and afterwards, on the Western Front during World War I. His work in Czechoslovakia was very significant, he held the post of Deputy Military Attaché in Paris. Afterwards, he acted for Czechoslovakia directly in Moscow. It is evident from archival sources that his carrier was attenuated for wartime with the arrival of Nazism. The probable reason why he was sent to a service of the Ministry of National Defence was that he took the lead of battles for freedom in Humpolec. He was given a difficult task to deal with the German population and secure their technical displacement. It is also evident from historical sources that he worked in Hungary as well as in Germany from where he fled west at the end of 1948. Next phase in his life had since been associated with the Western powers when he got back to West Germany as a member of the Council of Free Czechoslovakia. He spent his final years with his wife Marie in New York where he died in 1964.

The life and the carrier of František Dastich went unheeded by researchers for a long time. There is only brief information about his military service in literature which is disseminated and comprehensive, thanks to the diploma thesis. capital importance The life story of František Dastich deserves far more attention than has been paid to him so far.

Seznam příloh

Obrazová příloha I

- Obr. 1: Pohled na dnešní Mrštíkovo náměstí v Hejčíně, poblíž kterého vyrůstal F. Dastich (1914).
- Obr. 2: Hejčínský cukrovar, podnik, ve kterém pracoval otec F. Dasticha.
- Obr. 3: Vojenský pozdrav z Hejčina (1918).
- Obr. 4: Příslušníci 21. čs. střeleckého pluku francouzských legií na Pražském hradě v lednu 1919.
- Obr. 5: Žádost československého vyslanectví v Paříži o vystavení diplomatického pasu pro F. Dasticha.
- Obr. 6: Československý vojenský atašé v Moskvě podplukovník František Dastich (vlevo) a jeho zástupce štkp. Alexandr Kühnel (19. 10. 1934).
- Obr. 7: Československý vojenský atašé v Moskvě podplukovník František Dastich (19. 10. 1934).
- Obr. 8: FERENČUHOVÁ, Bohumila: *Slovensko a svet v 20. storočí. Kapitoly k 70. narodeninám Valeriána Bystrického*. Bratislava 2006, s. 86.
- Obr. 9: Povolání Františka Dasticha ze dne 5. května 1945 do činné služby.
- Obr. 10: Důvěrná zpráva pro Dalibora Krna o jmenování Františka Dasticha na jeho místo vládního delegáta Československa v Budapešti, 26. ledna 1946.
- Obr. 11: Pověření brigádního generála F. Dasticha vedením československé vojenské mise v Berlíně, 7. března 1947.
- Obr. 12: Trvalé uvolnění z činné služby a přeložení do zálohy k 1. prosinci 1947.
- Obr. 13a-c: Novinová zpráva o opuštění úřadu v Berlíně.
- Obr. 14: Potvrzení o útěku Františka Dasticha z 12. listopadu 1950.
- Obr. 15: Opis Trestního řízení proti Františku a Marii Janě Dastichovým, 12. října 1950.
- Obr. 16: Dastichův projev při zahájení valného shromáždění československých politických uprchlíků, 25. října 1952.

Obr. 17: Obálka, v níž František Dastich zaslal dopis Dr. Štefanu Osuskému.

Obr. 18: Manželé Dastichovy na seznamu osob The International refugee organization (bez uvedení data).

Obr. 19: František Dastich na seznamu pasažérů před odjezdem do Southamptonu, 8. srpna 1950.

Obr. 20: Manželé Dastichovi na seznamu pasažérů před odjezdem do New Yorku, 22. června 1953.

Obr. 21: Fotografie Františka Dastich, bez uvedení datace.

Obr. 22: Fotografie Františka Dastich, bez uvedení datace.

Obr. 23: Novinová zpráva oznamující úmrtí Františka Dasticha, 1964.

Tabulková příloha II

Tab. 1: Zastupitelské úřady ČDR k 29. 2. 1948

Dokumentová příloha III.

Deklarace Rady svobodného Československa

Obrazová příloha I

Obr. 1: Pohled na dnešní Mrštíkovo náměstí v Hejčíně, poblíž kterého vyrůstal F. Dastich (1914)

Dostupné na: <http://www.fotohistorie.cz/image.jpg.ashx?photoID=34334&photoType=0>

Obr. 2: Hejčínský cukrovar, podnik, ve kterém pracoval otec F. Dasticha.

SLOŽIL, Martin: *Z historie olomouckých čtvrtí: Hejčín*. Hanácký večerník, 22. 11. 2019. Dostupné na: <https://www.hanackyvecernik.cz/uploads/article/6468/pic/hejcin4.jpg>

Obr. 3: Vojenský pozdrav z Hejčína (1918)

Dostupné na:

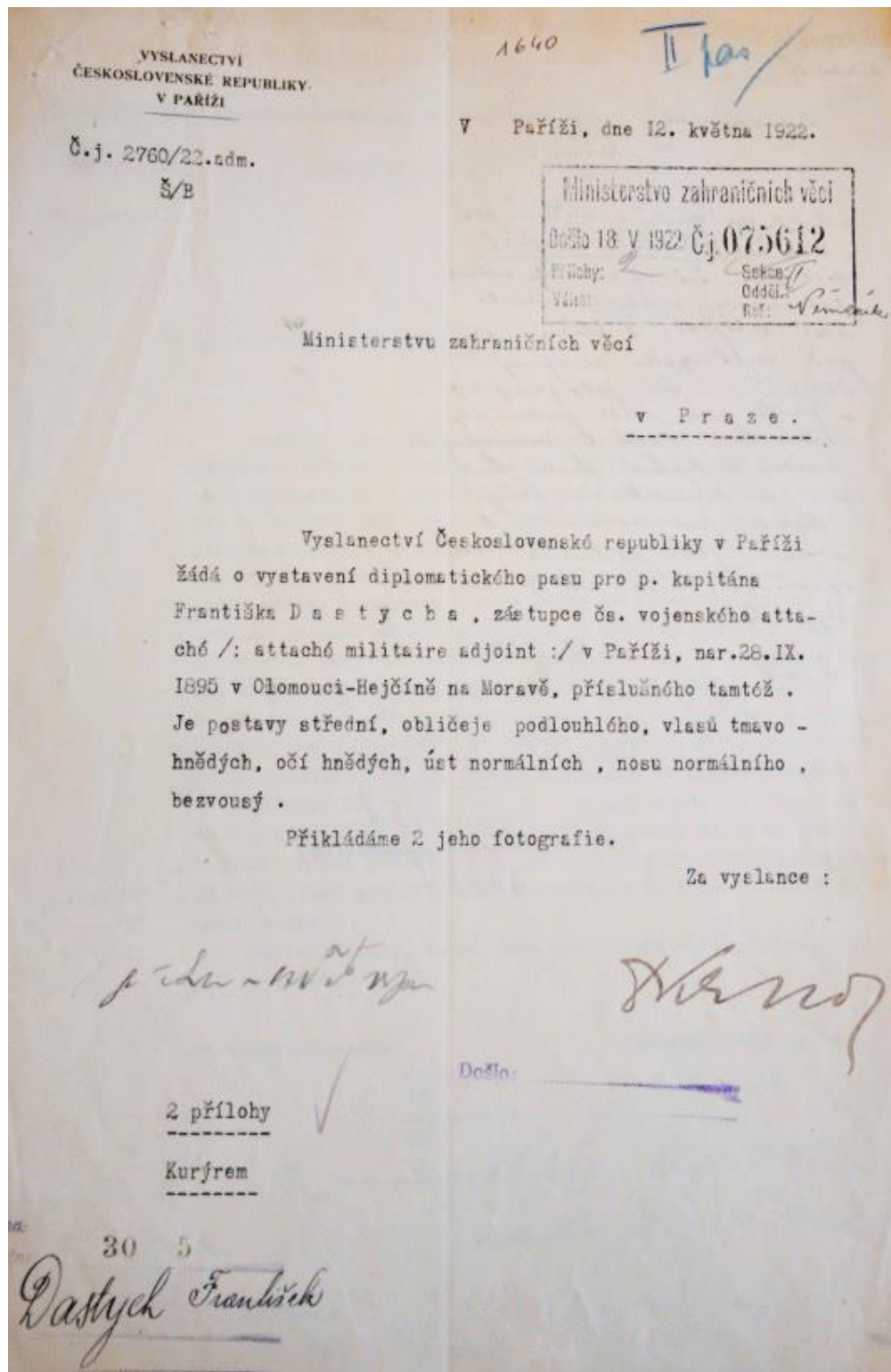
<http://www.fotohistorie.cz/image.jpg.ashx?photoID=58003&photoType=1>

Obr. 4: Příslušníci 21. čs. střeleckého pluku francouzských legií na Pražském hradě v lednu 1919.

STEHLÍK, Eduard: *Srdce armády: Generální štáb 1919-2019*. Praha, 2019, s. 12.

Obr. 5: Žádost československého vyslanectví v Paříži o vystavení diplomatického pasu pro F. Dasticha. AMZV, osobní složka Františka Dasticha.

Obr. 6: Československý vojenský atašé v Moskvě podplukovník František Dastich (vlevo) a jeho zástupce štkp. Alexandr Kühnel (19. 10. 1934).
Národní archiv, f. Fotoarchiv Československé tiskové kanceláře 1920-1936, inv. č. 33899.

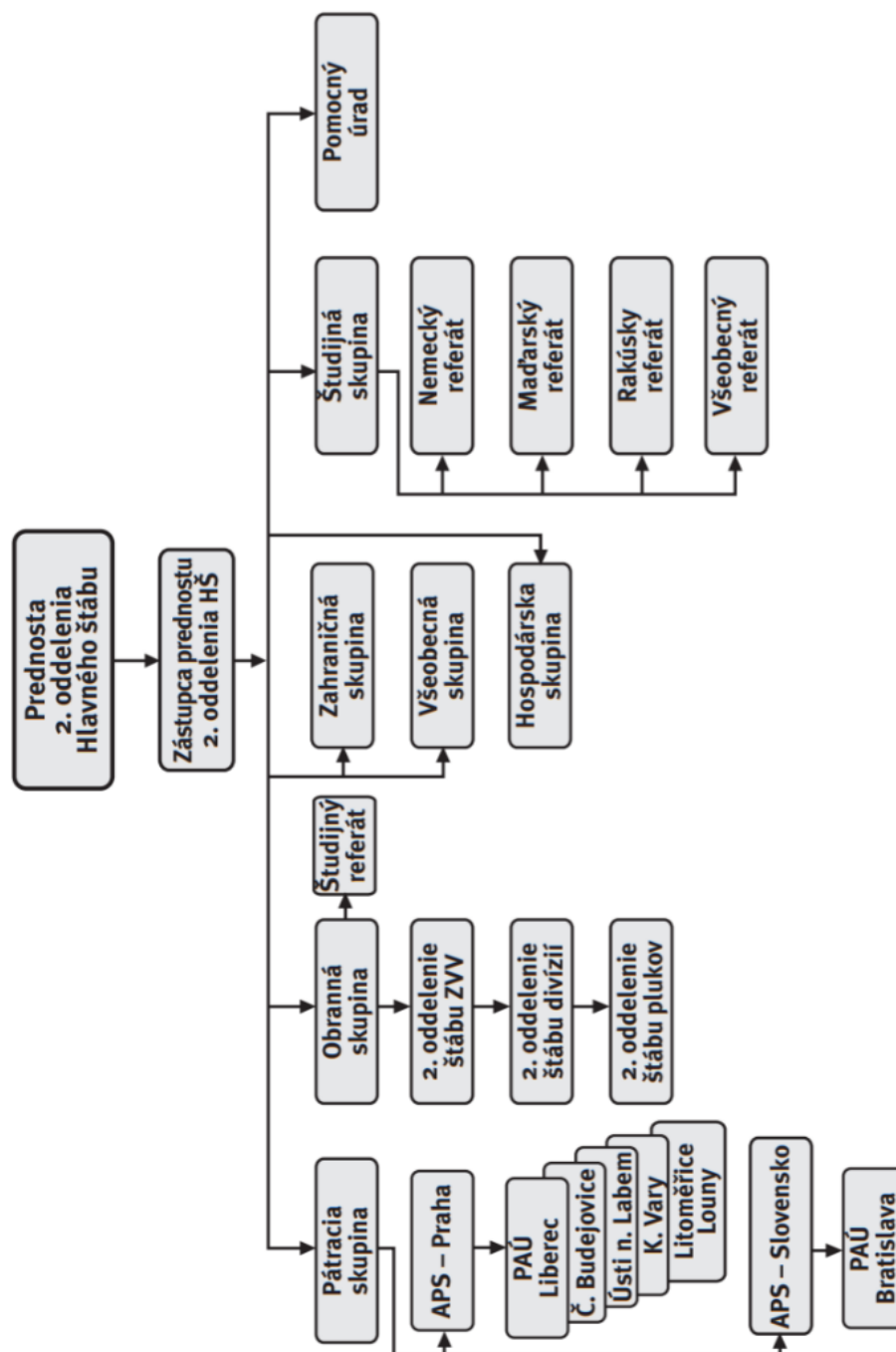

Obr. 7: Československý vojenský atašé v Moskvě
podplukovník František Dastich (19. 10. 1934).

Národní archiv, f. Fotoarchiv Československé
tiskové kanceláře 1920-1936, inv. č. 33901.

ORGANIZÁCIA ČS. VOJENSKEJ ROZVIEDKY 1932 – 1936

© Milošlav Čaplovíč

Obr. 8: FERENČUHOVÁ, Bohumila: *Slovensko a svet v 20. storočí. Kapitoly k 70. narodeninám Valeriána Bystrického*. Bratislava 2006, s. 86. Dostupné na: <http://forumhistoriae.sk/sk/e-kniha/slovensko-svet-v-20-storoci-kapitoly-k-70-narodeninam-valeriana-bystrickeho>

Opis pro kval. listinu

Pan

D a s t i c h František nar. 28/9 1896,brigádní generálB u d a p e š t

Podle § 1, odst. 1 a § 14 zákona ze dne 6. března 1946, č. 72 Sb

povolávám Vás do činné služby

dnem 5. května 1945 jako děstojníka československé branné

moci z povolání v hodnosti kterou jste tento den měl

Vaše povýšení OV č. 14/1947 zůstává v platnosti.

Ministr národní obrany
v z.

Obr. 9: Povolání Františka Dasticha ze dne 5. května 1945 do činné služby.
VÚA–VHA, Sbíрка kvalifikačních listin, Kvalifikační listina Františka
Dasticha.

Ministerstvo zahraničných vecí.

Kabinet

Praha, dňa 26. januára 1946.

Č. 14.805/A/46.

Vec: Vládny delegát ČSR
v Budapešti.

O d d e l e n i e B

k odoslaniu telegramu /šifra/ :

" Dalibor Krno, vládny delegát ČSR, Budapešť.

Včerajšia ministerská rada menovala na tvoje miesto plukovníka Dastycha, ktorému bude prepožičaný pre túto funkciu titul generála. Dastych bol náš prvý vojenský atašé v Moskve, pozná sa dobre s Vorošilovom. Zatiaľ to pokladaj za dôverné sdelenie. Dastych môže nastúpiť do týždňa ak vo veci nič nezmenia prípadné naše rozhovory s maďarskou delegáciou.

Clementis "

Obr. 10: Důvěrná zpráva pro Dalibora Krna o jmenování Františka Dasticha na jeho místo vládního delegáta Československa v Budapešti, 26. ledna 1946.

AMZV, f. GS – A, 1945-1954 Maďarsko, kart. 162. Vládny delegát čs. v Budapešti, 26. ledna 1946.

Ministerstvo zahraničních věcí
K a b i n e t

Č. 51.323/A/47.

V Praze dne 7. března 1947.

Věc: Usnesení 68. schůze vlády
ze 4. března 1947.

D ů v ě r n ě

Pověření brig.gen. Fr.
Dasticha vedením českosloven-
ské vojenské mise v Berlíně.

Oddělení I/2

na vědomí.

Vláda ve své 68. schůzi, konané dne 4. března 1947, učinila
toto usnesení:

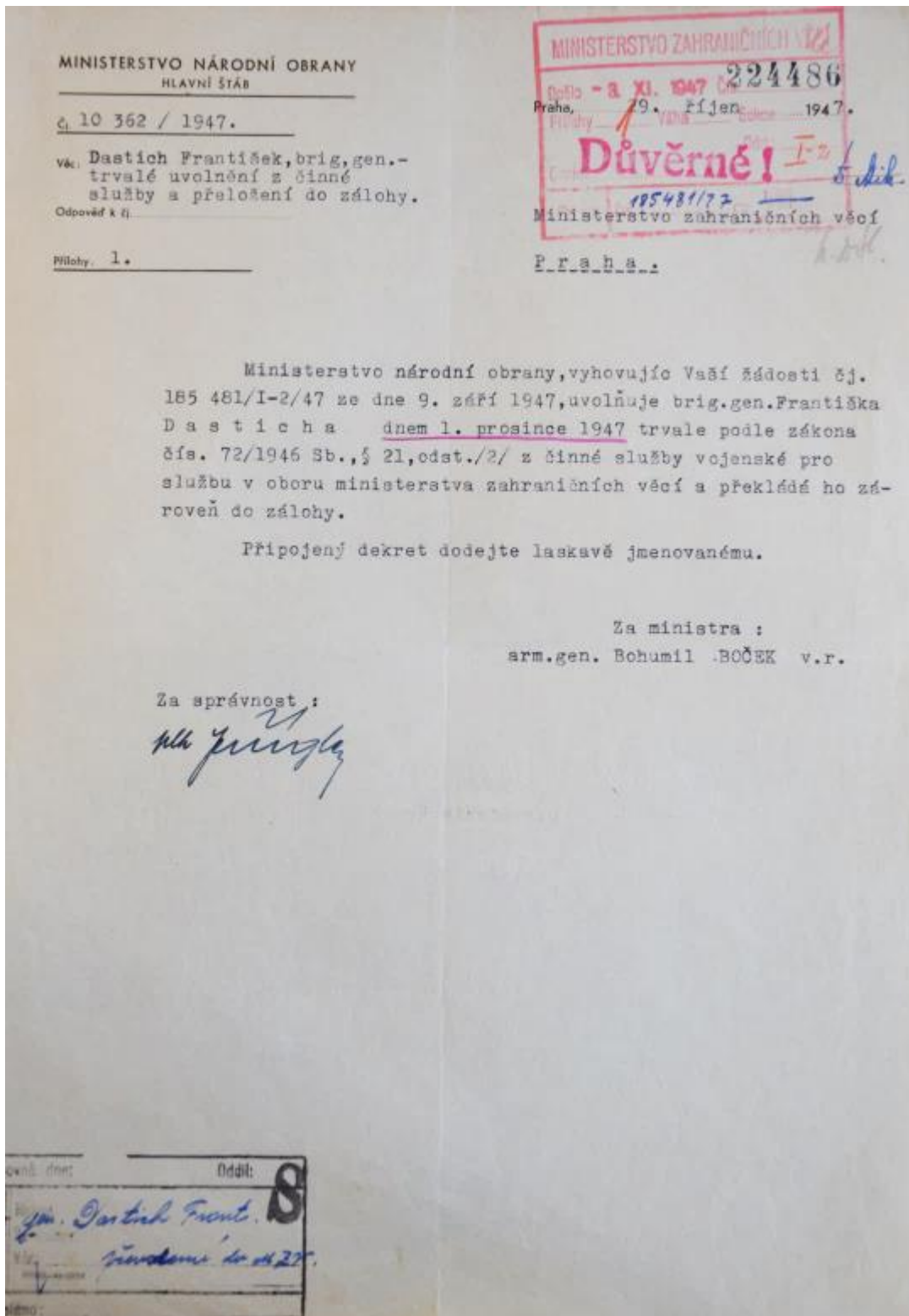
.....16/ Vláda se usnáší na návrh ministra zahraničních věcí,
opřený o list ministerstva zahraničních věcí ze dne 10. února
1947, č.j. 27.251/I.2/47, že pověřuje brig.gen. Františka
D a s t i c h a vedením československé vojenské mise při
Spojenecké kontrolní radě v Berlíně.

Provede: ministr zahraničních věcí v dohodě s ministrem ná-
-----
rodní obrany.

Z a k a b i n e t :

Obr. 11: Pověření brigádního generála F. Dasticha vedením
československé vojenské mise v Berlíně, 7. března 1947.
AMZV, osobní složka Františka Dasticha.

Obr. 12: Trvalé uvolnění z činné služby a přeložení do zálohy k 1. prosinci 1947.

AMZV, osobní složka Františka Dasticha.

High-Ranking Czech Quits Job, Flees

BERLIN, June 4. (AP)—The highest ranking Czech representative in Berlin quit his job and fled today. He declared he no longer could stomach what he called "a corrupt police dictatorship."

Dr. Bedrich Bruegel, acting chief of the Czech military mission, followed his former superior, Brig. Gen. Frantisek Dastich, into exile.

Bruegel gave American authorities a copy of the letter of resignation he sent to Czech Deputy Foreign Minister Arthur London on May 26 in which he accused his government of tolerating "various intelligence services in western Germany" and setting up a police state at home.

Dastich fled eight months ago. Six members of the 10-man Czech mission in existence at the time of the communist coup in Prague in February, 1948, did likewise. Bruegel is the seventh.

Bruegel has left Germany, United States authorities said. His whereabouts at present are undisclosed.

Top-Ranking Czech In Berlin Quits Job

Berlin, June 4 (AP)—The highest ranking Czech representative in Berlin quit his job and fled today. He declared he no longer could stomach what he called "a corrupt police dictatorship."

Dr. Bedrich Bruegel, acting chief of the Czech military mission, followed his former superior, Brig. Gen. Frantisek Dastich, into exile.

Copy Of Letter

Bruegel gave American authorities a copy of the letter of resignation he sent to Czech Deputy Foreign Minister Arthur London on May 26 in which he accused his Government of tolerating "various intelligence services in western Germany" and setting up a police state at home.

Dastich fled eight months ago. Six members of the ten-man Czech mission in existence at the time of the Communist coup in Prague in February, 1948, did likewise. Bruegel is the seventh.

Bruegel has left Germany, United States authorities said. His whereabouts at present are undisclosed.

In his letter of resignation, he declared that Czech interests always lay with western Germany and his Government is jeopardizing the national cause by playing the

Communist game and doing no business with western Germany.

The letter of resignation said:

"The chief reason why I can no longer continue in the service of the so-called Popular Democratic Republic of Czechoslovakia is this:

"When I was last in Czechoslovakia, old friends and fellow workers came to me in despair with proof that people are constantly being arrested in the Bohemian provinces without written warrant and kept imprisoned without a hearing and without justification.

"Further Evidence"

"Further evidence has been shown me that the Czech Security Corps inflicts torture and bodily injuries on all citizens who fall into its clutches. There is no way of reconciling this with any ideological viewpoint.

"All the interests of the Czechoslovak republic with respect to Germany are menaced today. It is obvious that these interests can only be safeguarded in concert with the occupation powers. Our relations with the Western occupation powers have grown much worse. The cause of this is that the Foreign Ministry has tolerated a crude and brazen campaign against

[Continued On Page 2, Column 3]

Obr. 13a: Novinová zpráva o opuštění úřadu v Berlíně. Spokane Chronicle (Spokane, Washington)04 Jun 1949, SatPage 9;

Obr. 13b: Novinová zpráva o opuštění úřadu v Berlíně. The Evening Sun (Baltimore, Maryland)04 Jun 1949, SatPage 1; <https://www.newspapers.com/image/564375405/?terms=Dastich>

Czech Chief Flees Mission in Berlin

Berlin, March 25 (U.P.).—The chief of the Czechoslovak military mission in Berlin, Brig.-Gen. Frantisek Dastich, has fled to western Europe, a Czechoslovak spokesman announced today. The mission's press attache said Dastich left some weeks ago and that the Czechoslovak military attache in Berlin, Col. Emil Buschina, also "might have fled to the west."

Obr. 13c: Novinová zpráva o opuštění úřadu v Berlíně. Daily News (New York, New York)26 Mar 1949, SatPage 238/564375405/?terms=Dastich

39 - 25

Obvodní velitelství NB 16-11.odděl.
v Praze 16., Plzeňská č.10.

Č.j. II - Sinne/50. V Praze dne 12.IX. 1950.

Krajské velitelství státní bezpečnosti
P r a h a

D A S T Y C H František .....; podezření z illeg.přechodu stát.
hranic.

Neznámo kdy ..... se pokusil o illeg.pře-
chod státních hranic-nevrátil se ze svého služebního přidělení v Berlíně
František D A S T Y C H, nar.28.IX.1895 Hejčín,o.Olomouc, posledně
bytem v Praze 16.,Nábřeží Legií čís.37

Prosím o sdělení potřebných dat pro vyhotovení U karet a o
lask. urychlené sdělení, zda již bylo učiněno na jmenovaného trest-
ní oznámení.

STB - Praha
16 IX 1950

Obvodní velitel NB 16
por.Krupička v.r.
Z r.: vatržm. SNB :
List odeslán
dne 12 IX 1950

Obr. 14: Potvrzení o útěku Františka Dasticha z 12. listopadu 1950.

ABS, f. 302, T/MV, sign. T-1193 MV, folio 39.

Obvodní velitelství NB 16-II. odděl.
v Praze 16., Plzeňská č.10.

5-688

22

Čís.jedn.: II - 1992/50.

V Praze dne 12. X. 1950.

Okresní prokuratura
P r a h a .

OPIS!

Přílohy : 4

Trestní oznámení.

I.

Evidenční údaje.

Pachatelé : František D a s t i ch, plk.gšt., nar. 28.9.1895 v Olomouci
okr. dtto, české národnosti, ženatý, posl. bytem v Praze
16., Nábřeží Legií čp.479/37,

Marie Jana D a s t i ch o v á, roz. Rissingerová, nar.
dne 28.9.1896 v Netolicích, okr. Prachatice, vdaná, v dom.
české národnosti, posl. bytem dtto.

Trestný čin : Podezření z ilegálního přechodu státních hranic /odmít-
nutí k návratu do ČSR/.

Místo činu : Berlín, Německo.

II.

Podstata obvinění.

Manželé František a Marie Jana Dastichovi odmítli se navrátiti ze
svého služebního přidělení v Berlíně, kde František Dastich byl jako
vojenský přidělenec čsl. armády u čsl. zastupitelských úřadů.

III.

Zpráva o vyšetření.

Provedeným šetřením bylo zjištěno, že František D a s t i ch,
plk.gšt., který byl služebně přidělen u čsl. zastupitelských úřadů
v Berlíně, odmítl se navrátiti zpět do ČSR s tím úmyslem, sby v cizí-
ně vyrazoval a poškozoval zájmy Československé republiky, a jejího
lidu.

S tímto společně odejela do Berlína jeho manželka Marie Jana
Dastichová, která se rovněž odmítla vrátiti, a jak bylo zjištěno, její
manželé Dastichovi nyní v Londýně.

Popis osob není znám. Rovněž není znám popis oděvů.

Vzhledem k tomu, že trestní oznámení nebylo dosud vyhotoveno,
činí se tak tímto dodatečně.

Obvodní velitel NB 16 :
por. Krupička v.r.
Z r.: vstrm. SNE :

Heim

Obr. 15: Opis Trestního řízení proti Františku a Marii Janě Dastichovým, 12. října 1950.

ABS, f. 302, T/MV, sign. T-1193 MV, folio 34.

v zmocnence Rady SC. F. Dasticha při zahájení
shromáždění Sdružení československých politických
uprchlíků v Německu dne 25. října 1952.

Pane předsedo, sestry, bratři !

Jménem Rady Svobodného Československa zdravím Vás, zástupce československého politického exilu, zástupce oněch svobodných Čechů, Slováků a Podkarpatských Rusinů, kteří mohli znovu na půdě ciziny vztýčiti prapor s ideami československé demokratické republiky a tradic Tomáše Masaryka, a kteří hodlají tento prapor přinést vztýčen do své rodné a svobodné země.

Scházíte se jako první řádné valné shromáždění letos nově založeného Sdružení československých politických uprchlíků v Německu. Máte učinit bilanci toho, co bylo letos dosud vykonáno, máte rozhodnouti o definitivnější základné celé Vaší příští činnosti, a konečně máte vztýčiti své pracovní úkoly pro další rok.

Sám soudím, že zatím bylo vykonáno hodně po organizační stránce, a že stále ještě hodně zůstává k vykonání. Organizace Vašeho druhu podobají se Sisyfovi a jeho balvanu. Práce obou není nikdy skončena. Vaším předním úkolem v dalším roce bude získat všechno to zdravé v československém exilu, co ještě stojí mimo naše rady.

My všichni chceme pomoci našim uprchlíkům. Usilujeme, aby co největší počet jich mohl vyemigrovati do zámorí, kde by si mohl založiti novou existenci. A současně se snažíme zlepšiti osudy a sociální postavení těch, co tu zůstávají. Sdružení nemůže samo vyřešiti oba tyto druhy pomoci. Pomoc při emigraci může nejvíc poskytnouti Americký Fond. Sdružení může zde pouze pomáhati. Mnohem větší pole působnosti má Sdružení pokud se týče sociální pomoci. Avšak i zde potřebuje získati nutné prostředky všeho druhu z jiných míst, za přispění jiných organizací a institucí. Žadný z obou druhů pomoci, jak při emigraci tak i sociální, nemůže býti dobře rozvinut do šířky i do hloubky bez důkladné znalosti co největšího počtu uprchlíků zijících v Německu, bez znalosti jejich osobních dat, jejich potřeb a možností. Zde leží před Vámi velký úkol, který Vy nejspíše můžete vyřešiti.

Kromě pomoci při emigraci a sociální chceme ještě udržovati vědomí naší národní pospolitosti, naši kulturu a národní tradici. Nejvíce práce čeká nás mezi dětmi, které jsou naší hlavní nadějí. Jediné Sdružení může vykonati kus práce na tomto poli.

Rada Svobodného Československa slibuje Vám svoji plnou podporu, a co neširší pomoc při Vaší práci. Čím lépe a přesněji budete plnit Vaše úkoly, tím větší pomoc bude možno Radě pro Vás opatřiti.

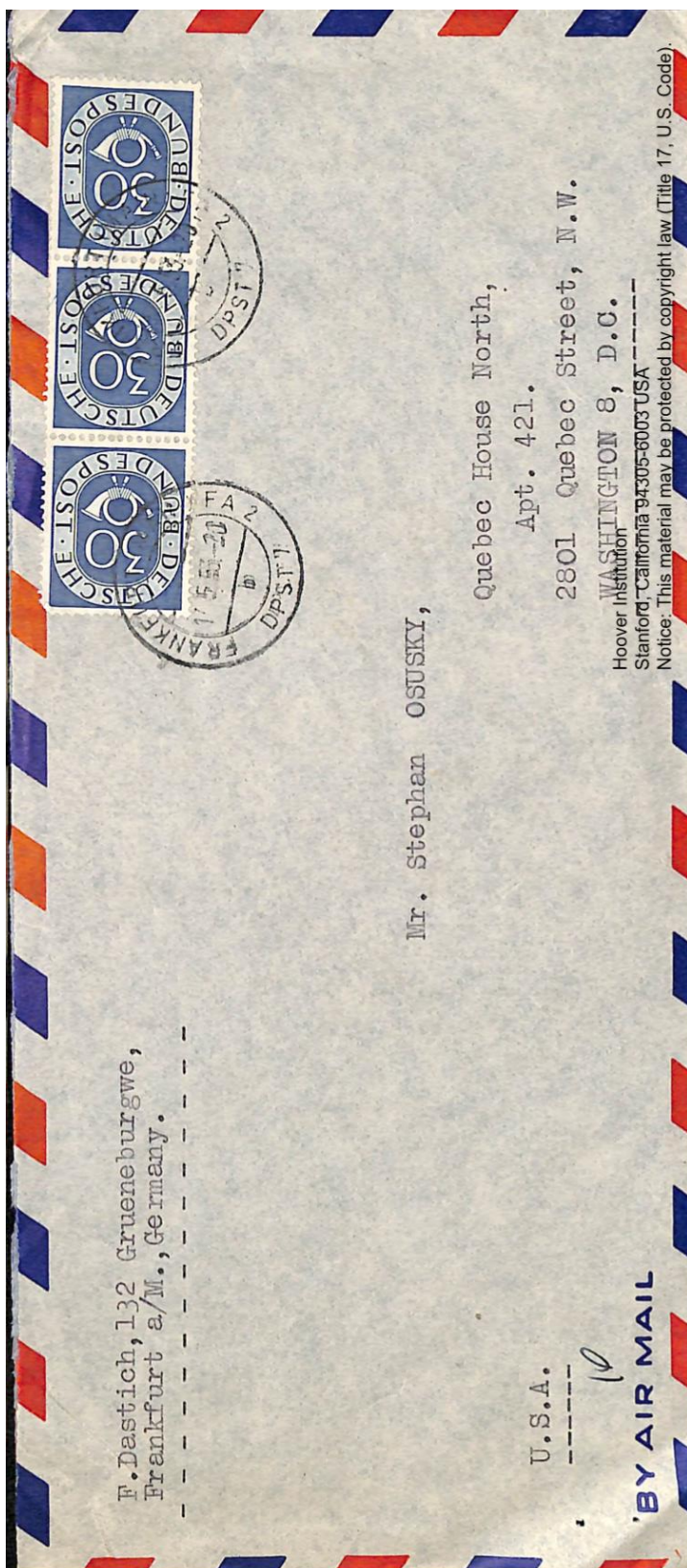
Vašich úkolů je ovšem mnohem více, a zde bych upozornil zvláště na jeden. Žijeme na území státu, který rychlým tempem nabývá své místo mezi světovými demokraciemi a který v krátké době dosáhne úplné svrchovanosti. Je naší povinností přispěti k tomu, aby českoslovenští uprchlíci ~~politici~~ si plně uvědomovali, že mají určité povinnosti k zemi, která jim poskytuje asyl, ochranu a pohostinství.

Jsmo třetí politická emigrace našeho národa v životě jediné generace. První dvě emigrace zhostily se skvěle svých úkolů dobou na ně vložených, a přinesly nespčetné důkazy o tom, že genius našeho národa našel v každé době těžké zkoušky dostatek vynikajících pracovníků pro všechny úkoly. Jsem si jist, že i Vy vyberete ze svých řad nejvhodnější osoby na všechna pracovní místa Vaší organizace, - a že všechna Vaše jednání budou naplněna duchem objektivity, vzájemného porozumění a snášenlivosti, tak jak má býti v tradicích opravdové demokracie jak ji chceme žítí, ve prospěch československých uprchlíků v Německu a k posílení našeho boje za návrat svobody pro celé lidstvo a tím i pro

Obr. 16: Dastichův projev při zahájení valného shromáždění československých politických uprchlíků, 25. října 1952.

Archiv Rady svobodného Československa.

Obr. 17: Obálka, v níž František Dastich zaslal dopis Dr. Štefanu Osuskému. Hoover Institution Archives, f. Štefan Osuský papers, kart. 17, složka 51. Dastich František, 1953.

PCIRT Form No. RT/

THE INTERNATIONAL REFUGEE ORGANIZATION

F. 6-2429

GROUP RESETTLEMENT TO _____ VIA _____ EMBARKATION STAGING CENTER-SCHEME _____
 (Country of Destination)

NOMINAL ROLL OF PERSONS DEPARTING FROM RESETTLEMENT CENTER _____ US ZONE GERMANY ON _____ (date)

No	EC No	Names	CI 1	IRO	Mar,	Country	Occupat.	Rel. to Sponsor	Destination	Camp of origin	Visa No
		Family First	No	st.	Age	Sex	st.	Nation.	of b.		
1.	50120	DASTICH Frank	F 6541/	S 53	M	M	Czech	CSE	Caretaker	119 1/49 Arnd Street Leamworth, Cambs	AZG1-S 1539/51
2.	"	DASTICH Mari ma	622541	S 52	F	M	"	"	Housewife	"	"

////////////////////////////////////Nothing follows //////////////////////////////////////

Obr. 18: Manželé Dastichovy na seznamu osob The International refugee organization (bez uvedení data)

Ancestry.com. Africa, Asia and Europe, Passenger Lists of Displaced Persons, 1946-1971 [database on-line]. Lehi, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2019.

Original data: Arolsen Archives. Lists of Passengers who emigrated from Europe, Africa, and Asia between 1946 and 1971. Bad Arolsen, Germany.

MANIFEST OF OUTWARD-BOUND PASSENGERS
 (ALIENS) 362

CABIN CLASS.

Sailing from NEW YORK (Port), 8th August (Date), 1950

S. S. QUEEN ELIZABETH bound for port of SOUTHAMPTON

LINE No.	FAMILY NAME-GIVEN NAME	AGE (Years)	TRAVEL DOCUMENT No.
1	VALLENTINE Ian M	50	V.231540 ✓
2	WRIGHT Ellen	70	A 2 176 418 ✓
3	WARD Peter	23	I-424 ✓
4	WRIGHT David F	19	I-424 ✓
5	WELLS Olive M	54	V.1424608 ✓
6	WELLS Cyril W	47	V.1424607 ✓
7	CARDARAS Constantine	53	A-7681650 ✓
8	DASTICH Frantisek	54	A-7255447 ✓

Obr. 19: František Dastich na seznamu pasažerů před odjezdem do Southamptonu, 8. srpna 1950.

The National Archives at Washington, D.C.; Washington, D.C.; Series Title: Passenger and Crew Lists of Vessels and Airplanes Departing from New York, New York, 07/01/1948-12/31/1956; NAI Number: 3335533; Record Group Title: Records of the Immigration and Naturalization Service, 1787-2004; Record Group Number: 85; Series Number: A4169; NARA Roll Number: 88.

LOCAL AGENTS: HOLLAND AMERICALLINE 29 Broadway New York N.Y. 6

Form I-115 Form approved. Budget Bureau No. 43-1019.4 MANIFEST NO. _____

TREASURY DEPARTMENT UNITED STATES CUSTOMS SERVICE

UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE IMMIGRATION AND NATURALIZATION SERVICE

RE-ENTER: PER 775 Class FLPK from Rotterdam June 13, 1953

on WESTERDAM arriving at port of New York NY 6-22, 1953

Prepared by Rotterdam Office A.J. Maasland Clerk

LINE No.	FAMILY NAME-GIVEN NAME DESTINATION IN UNITED STATES	Age (Years)	Sex (F-M)	MAR- RIED OR SINGLE	TRAVEL Doc. No. NATIONALITY	NUMBER AND DESCRIPTION OF PIECES OF BAGGAGE	HEAD TAX COL- LECTED	THIS COLUMN FOR USE OF MASTER, SURGEON, AND U. S. OFFICERS
✓	DASTICH Frantisek				A-1642529 Stateless I-132c	11 pc 4 tr. 1 box		
✓	DASTICH Mary J				A-1642530 Stateless I-132c	4 bags		
3	<i>James J. Keel, Imm. Insp - 11:00 AM</i>							359
4								
5								

Obr. 20: Manželé Dastichovi na seznamu pasažerů před odjezdem do New Yorku, 22. června 1953.

Ancestry.com. USA, Odletové seznamy cestujících a posádek, 1914-1966 [databáze online]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2016.

Obr. 21: Fotografie Františka Dastich, bez uvedení datace
ABS, f. ZSGŠ, sign. 12099, folio 39.

Obr. 22: Fotografie Františka Dastich, bez uvedení datace
HANZLÍK, František: *Vojenský exil a krajané v USA pro obnovu
demokracie v Československu po únoru 1948*, s. 154.

FRANTISEK DASTICH

Frantisek Dastich, 68, former Czechoslovakian brigadier general and diplomat, died yesterday in University Hospital. Dastich, of 25-21 Crescent St., Long Island City, Queens, headed the military mission for the Allied Control Authority in Berlin in 1948. After the Communist coup in Czechoslovakia that year, he fled to Frankfurt, and came to America with his wife, Mary Jane, the following year. Until recently, he was associated with the Free Europe Committee, 2 Park Ave., which operates Radio Free Europe.

Obr. 23: Novinová zpráva oznamující úmrtí Františka Dasticha.

Daily News (New York, New York) · 18 Feb 1964, Tue · Page

448. <https://www.newspapers.com/>

Tabulková příloha II

Tab. 1: Zastupitelské úřady ČDR k 29. 2. 1948 (DEJMEK, Jindřich: *Diplomacie Československa. Díl I. Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*, s. 137-140)

Stát	Zastupitelský úřad	Titulář	Konec působení
Austrálie	Generální konzulát Sydney	Karel Sakh	Rezignoval 2. 8. 1948
Brazílie	Rio de Janeiro	Jan Raisser	Odvolán v únoru 1948
Čína	Peking	Josef Lelek	Odvolán koncem 1948, emigroval
Dánsko	Kodaň	Zdeněk Němeček	Rezignoval v červnu 1948, emigroval
Egypt	Káhira	Fr. Krucký	Rezignoval v září 1948, emigroval
Finsko	Helsinky	Josef Pavlovský	Odvolán k 1. 2. 1949
Francie	Paříž	Jindřich Nosek	Rezignoval 24. 3. 1948
	Generální konzulát Paříž	Fr. Ševčík	Rezignoval v červenci 1948
	Konzulát Marseilles	Josef Omiliak	Rezignoval 9. 6. 1948
	Konzulát Štrasburk	Pav. Bukovinský	Odvolán v červenci 1948
Indie	Dillí	Jar. Šejnoha	Rezignoval v říjnu 1948, emigroval
	Generální konzulát Bombaj	Josef Lusk	Rezignoval v lednu 1949, emigroval
Irán	Teherán	Mir. Kunderát	Rezignoval v září 1948, emigroval
Irsko	Dublin	Pavel Růžička	Rezignoval v dubnu 1948, emigroval
Itálie	Řím	Ján Paulíny-Toth	Rezignoval 4. 10. 1948, emigroval

Stát	Zastupitelský úřad	Titulář	Konec působení
	Konzulát Milán	Karel Trpák	Odvolán v prosinci 1948, emigroval
Jugoslávie	Bělehrad	Josef Korbel	Odvolán v červnu 1948, později emigroval
	Generální konzulát Záhřeb	Vlad. Brtník	Odvolán v prosinci 1948
Kanada	Otava	Frant. Němec	Rezignoval v březnu, emigroval
	Generální konzulát Montreal	Josef Kotrlý	Rezignoval v březnu, emigroval
Maďarsko	Budapešť	Fr. Černý	Odvolán v července 1948
	Generální konzulát Budapešť	Václav Doubrava	Emigroval v dubnu 1949
Mexiko	Mexico	Václav Láska	Rezignoval 6. 4. 1948
Německo	Kontrolní mise Berlín	Gen. František Dastyč	Rezignoval koncem prosince 1948, emigroval
	Generální konzulát Baden	Jan Bartes	Odvolán v dubnu 1948, emigroval
	Generální konzulát Frankfurt	Václav Podhora	Odvolán v lednu 1949
	Generální konzulát Hamburk	Emanuel Hajný	Rezignoval v březnu 1948
	Generální konzulát Mnichov	Mir. Schubert	Odvolán 25. 2. 1948, emigroval
Nizozemí	Haag	Sergej Ingr	Rezignoval 3. 3. 1948, emigroval
Norsko	Oslo	Emil Walter	Rezignoval v březnu 1948, emigroval
Palestina	Generální konzulát Jeruzalém	Jan Novák	Odvolán v listopadu 1948
Peru	Lima	Eduard Kühnl	Rezignoval 4. 3. 1948, emigroval

Stát	Zastupitelský úřad	Titulář	Konec působení
Polsko	Varšava	Josef Hejret	Odvolán v květnu 1948
Rakousko	Vídeň	Fr. Bořek-Dohalský	Odvolán v lednu 1949
Rumunsko	Bukurešť	Peregín Fíša	Odvolán v září 1948
SSSR	Moskva	Jiří Horák	Odvolán v květnu 1948
Švédsko	Stockholm	Ed. Táborský	Rezignoval 9. 6. 1948, emigroval
Švýcarsko	Bern	Jindřich Andriál	Rezignoval 5. 6. 1948, emigroval
	Generální konzulát Curych	Jar. Pospíšil	Odvolán k 28. 2. 1949, emigroval
Turecko	Ankara	Jindřich Kolovrat	Rezignoval 6. 3. 1948, emigroval
Uruguay	Montevideo	Miroslav Rašín	Rezignoval 11. 6. 1948, emigroval
USA	Washington	Juraj Slávik	Rezignoval 3. 3. 1948, emigroval
	Generální konzulát Chicago	Ladislav Krno	Rezignoval 8. 9. 1948, emigroval
	Generální konzulát New York	Rudolf Kuráž	Rezignoval v březnu 1948
	Konzulát Pittsburg	Josef Žák	Odvolán k 1. 7. 1949, emigroval
	Konzulát San Francisco	Bohuš Beneš	Rezignoval 7. 9. 1948
Vatikán	Řím	Artur Maixner	Odvolán v září 1948
Velká Británie	Londýn	Bohuslav Kratochvíl	Odvolán v září 1949
		Miroslav Lokay	Rezignoval 28. 5. 1948, emigroval
OSN	New York	Ján Papánek	10. 3. se postavil proti vládě žalobou u OSN

Dokumentová příloha III

Deklarace Rady svobodného Československa

BUNŽA, Bohumír ed.: *Rada svobodného Československa. Historie, program, činnost, dokumenty*, s. 33-36.

My, demokratičtí Češi a Slováci v exilu, založili jsme Radu svobodného Československa. Náš lid chce být svoboden. Není nyní svoboden. Opět bude svoboden.

Vlast, umlčená všemi krutými i rafinovanými prostředky moderní hrůzovlády, nemůže mluvit. Budeme mluvit za ni.

Nikomu se nepodaří přepsat naše dějiny. Kdykoliv některý veliký Čech nebo Slovák se chopil pera, vyjádřil hluboké přesvědčení, že svoboda je jediný stav hodný rozumného lidstva. Nikdy jsme, my živí i my mrtví, nemyslili jinak, nikdy jsme jinak necítili. Bylo-li třeba jít pro věc svobody do žalářů a na popraviště, naši lidé podstupovali tuto zkoušku s onou přirozenou hrůzou, která je vlastní lidskému tělu, avšak také s oním odhodláním, které patří duchu. Právě nyní zase odehrává se tento děj v naší nešťastné zemi. Tragédie dosahuje těch velikých násilí, k nimž je, byl a bude za všech časů donucen každý, kdo se zaslepeně odhodlá potlačit samu přirozenost a brát národu jeho duši.

Před rokem komunisté z té síly, kterou jim dávala blízkost Rudé armády, odstranili demokracii, zničili svobodu, zrušili slušné jednání člověka s člověkem, učinili z našeho státu pouhé předpolí ve hře jedné velmoci.

Tato událost vzburcovala světové veřejné mínění, jako když před deseti lety krutý vůdce německého fašismu poslal své vojáky, aby obsadili naši bezbrannou zemi. Pokud ještě co zbývá vědět, oznámíme světu všechna fakta o nynějším stavu nesvobody v Československu. A varujeme svět. Objevila se nová strašná zbraň, zbraň lži, smělé, ničeho se neostýchající lži, hromadně vyráběné ve stech kancelářích tisíci obratnými a bezcharakterními odborníky podvodu. Tato lež zmocnila se vznešených slov, jako jsou svoboda, demokracie, vůle lidu, a učinila z nich stejný prostředek ve svém nelítostném boji jako je dýka, jako je jed. Tento systém lži nutí národ, aby se usmíval a děkoval za rány a za to, že byl hozen na smetiště historie. Tento systém prohlašuje otroctví za volnost, věrnost za zradu a zradu za věrnost.

Tento systém také se denně vysmívá nám, demokratickým Čechům a Slovákům, že žijeme v chudobě v exilu. Opravdu nemáme, jako někteří, kdo zůstali doma, oněch

třicet stříbrných, jež se dostávají za zradu. Posmívají se nám právě za to, co nás ctí. Přehlízíme své řady. Jsou mezi námi vlastenci, kteří již po třetí za svého života odešli do vyhnanství, pokaždé, když svoboda byla zničena a bylo nutno ji znovu vybojovat. Jsou zde muži, kteří společně s T. G. Masarykem zakládali Československou republiku. Jiní, kteří přispěli k tomu, že náš stát se těšil pověsti nejspořádanějšího státu ve střední Evropě. Shromáždila se zde opět většina těch, kteří před deseti lety z ciziny zahájili boj proti Hitlerově tyranii. S nimi jsou zde ti, kteří touž dobou prožili v německých žalářích a v podzemním boji proti nacismu.

Jsou tu i mnozí z těch, kteří v roce 1944 zahajovali Slovenské povstání. Také ti tu jsou, kdo se po pádu nacistického panství pokoušeli ve vládě, v parlamentě a jinak o obnovu demokratických řádů. Po tříletém boji podleli holému násilí. A muži jsou tu, kteří odešli za hranice z odporu k surovosti a násilí, a takoví, kteří neodvolali svou víru v svobodu, když byli postaveni před zkoušku. V exilu je celá česká a slovenská tradice.

Komunisté v Československu obsadili v roce 1945 své pozice ještě pod ochranou bodáků Rudé Armády. Protože národní tradice neodolatelně působila, ocitli se komunisté před vyhlídkou, že budou poraženi v nastávajících volbách způsobem, jaký nenechá svět v nejasnosti o tom, na které straně té barikády, která nyní rozděluje svět, si náš lid přeje stát. Toho dne, kdy si to uvědomili, bylo usneseno provést převrat. V této krizi naše demokracie utrpěla bolestné ztráty. Prezident republiky Eduard Beneš zemřel se zlomeným srdcem. Jan Masaryk zahynul za tajemných okolností. Víme jen, že odpíral říci ano k věci, která zasluhuje ne. S hrůzou se z dálky díváme na poušť, ve kterou je proměňována naše kdysi kvetoucí vlast, a s žalem pozorujeme, kterak je promarňováno hmotné i duchovní dílo tolika našich národních generací.

Dokonale již známe všechna neštěstí, přicházející z pravé i levé diktatury, jež se krutosti jedna od druhé. Protože nebyl ušetřen tohoto poznání, vyjde náš lid z krize s posílenou vírou v demokracii jako v nejlepší formu vlády. Do té doby my zde slibujeme informovat svět, řádným a rozumným chováním posilovat národní nárok na svobodu, udržovat jednotu ve svých řadách a nedopustit nic, co by bylo na úkor celistvosti československého státu. Kdo půjde za něčím jiným, nemá místa mezi námi.

Také o sociální otázce smýšlíme jednotně. Její nevyřešení přineslo na svět již mnohé neštěstí. Je to jako dynamit pod základy společnosti a nejnebezpečnější nástroj v rukou dobrodruhů. Sami sebe vždy budeme varovat, abychom na to nezapomínali. Avšak odmítáme komunistický svod, který praví, že sociální otázku lze řešit jen tenkrát, jestliže se zřekneme svobody. Lidstvo příliš vospělo, aby přijalo toto primitivní a nesvědomitě buď-anebo. Když tak dlouho bojovali velcí mužové historie a bojovaly národy, aby zvítězila myšlenka svobody a lidskosti, není dovoleno náhle se obrátit zády k tomuto starobylému a vznešenému snažení a říci, že to byl omyl. Pro to,

čeho má být dosaženo, nesmí se obětovat, čeho již bylo dobyto. Nemá-li lidstvo zároveň stoupat i klesat, musí být sociální otázka vyřešena tak, aby se neztratila celá kulturní tradice posledních staletí. Na světě nebude míru, dokud se nespojí nové a staré ideály a neusmíří hmotná i duchovní stránka. Nepochybujeme, že náš lid má tolik nadání, aby zároveň vyřešil otázku chleba i otázku občanské i lidské důstojnosti.

Chceme se učit ze zkušenosti. Dvakrát za posledních deset let staly se malé středoevropské národy snadnou kořistí velkých útočníků. Dozráli jsme k přesvědčení, že v této oblasti je třeba více organizované síly, než se dosud projevovala. Stejně věřil náš velký učitel T. G. Masaryk, když po první světové válce stanul nad troskami toho, co bylo. Radostně pozdravil svobodu malých národů. Vždyť pro ni se dal do boje. Avšak uvažoval také, jak nový pořádek učinit skutečně odolným. Toužil dospět k vyšší harmonii, věděl však, že historie tak pokročila, že lze jít kupředu jen svobodným rozhodnutím svobodných národů. Majíce na mysli výsledky jeho i svého vlastního uvažování, očekáváme, že Rady ostatních evropských národů, až se utvoří, jako my zde jsme svoji Radu vytvořili, budou společně s námi uvažovat o formách organizované součinnosti.

Zbývá nám povědět, proč jsme přesvědčeni, že naše vlast opět bude svobodna. Svět nemůže trvale žít, jsa rozdělen na dvě čísta, z nichž v jedné lidé žijí ve svobodě a v druhé v nesvobodě. Jsou dvě možnosti: demokracie – nebo hrdlo stažené hrůzou. Lidstvo nebojovalo tak dlouho za práva proti libovůli, aby se pojednou před libovůli vzdalo. Myslíme, že víme, jak se rozhodne.

V moderní době nejen lidé, nýbrž i problémy putují rychleji. Ve středověku bylo třeba několik staletí, aby se vyřešila nějaká velká otázka lidská. Po Velké francouzské revoluci stačilo k tomu jedno století. Po první světové válce velká fašistická krize uzrála i vyřešila se za desetiletí. Po druhé světové válce, jak všichni pozorujeme, tempo se ještě zrychlilo. Nyní se počítá pouze léta. Pozdravujeme proto domov v dobré naději.

Víme, co Vy doma od nás chcete, a vynasnažíme se splnit Vaše očekávání. My sami se neodvažujeme předpisovat Vám, kteří stojíte na nebezpečnějším místě než my, jak si máte počínat. Pokud se týká Vašich činů, mlčíme v úctě. Čí je riziko, toho je čin. Pokud se týká Vašeho smýšlení, pronášíme vřelou prosbu. I pod běsnící vládou zachovejte charakter národa v čistotě. Nedejte se zmást, abyste přestali rozeznávat mezi svobodou a tyraníí, mezi pravdou a lží. Když myslíte, buďte svobodnými lidmi. Z dětí vychovávejte čestné občany. Je učte a sami nezapomínejte, jaký je rozdíl mezi dobrem a zlem. Jestliže charakter národa bude zachován, všechno zase obnovíme.

Washington, D. C., 25. února 1949

Anotace

Titul, jméno a příjmení: Bc. Jan Najman

Vysoká škola: Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta: Filosofická fakulta

Katedra: Katedra historie

Rok obhajoby: 2020

Název diplomové práce: Životní osudy brigádního generála Františka Dasticha

Název diplomové práce v angličtině: Life fates of Brigadier General František Dastich

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Počet stran: 168

Přílohy vázané v práci: dokumenty, fotografie, tabulky

Počet znaků: 251 063

Jazyk práce: čeština

Anotace: Předmětem diplomové práce je studium vývoje života a kariéry Františka Dasticha, legionáře, vojenského přidělence, zpravodajského důstojníka a v neposlední řadě vedoucího československých vojenských misí v Maďarsku a Německu po druhé světové válce. Časové vymezení práce je dáno narozením a smrtí Františka Dasticha. Teritoriální rovina se pohybuje v místech jeho působení u vojska a na pověřených místech. Práce tak podává ucelený pohled na jeho životní etapy a pracovní zaměření. Tyto aspekty pak byly doplněny o historický vojensko-politický vývoj v jednotlivých časových úsecích a topografii vybraných míst.

Anotace v anglickém jazyce: The subject of the dissertation is the research about development and career František Dastich. Dastich was legionnaire, an intelligence officer and last but not least, the head of the Czechoslovak missions in Hungary and in Germany after the Second World War. The time and territorial determination of the thesis is given by birth and death František Dastich. The territorial plane moves in places od it is serving in the army and in the authorized places. The thesis reports back comprehensive view of life stages and working. These aspekts were then supplemented by historical military-political development in individual time stages and topography of individual places.

Klíčová slova: František Dastich, legie, vojenský atašé, československá vojenská mise, Spojenecká kontrolní komise v Budapešti, Spojenecká kontrolní rada v Berlíně, Rada svobodného Československa, zpravodajské oddělení Hlavního štábu, pátrací sekce (P-1), agent

Klíčová slova v anglickém jazyce: František Dastich, legion, military attaché, Czechoslovak military mission, Allied Control Commission in Budapest, Allied Control Council in Berlin, Council of Free Czechoslovakia, Intelligence section of military headquarters, search party P-1, agent